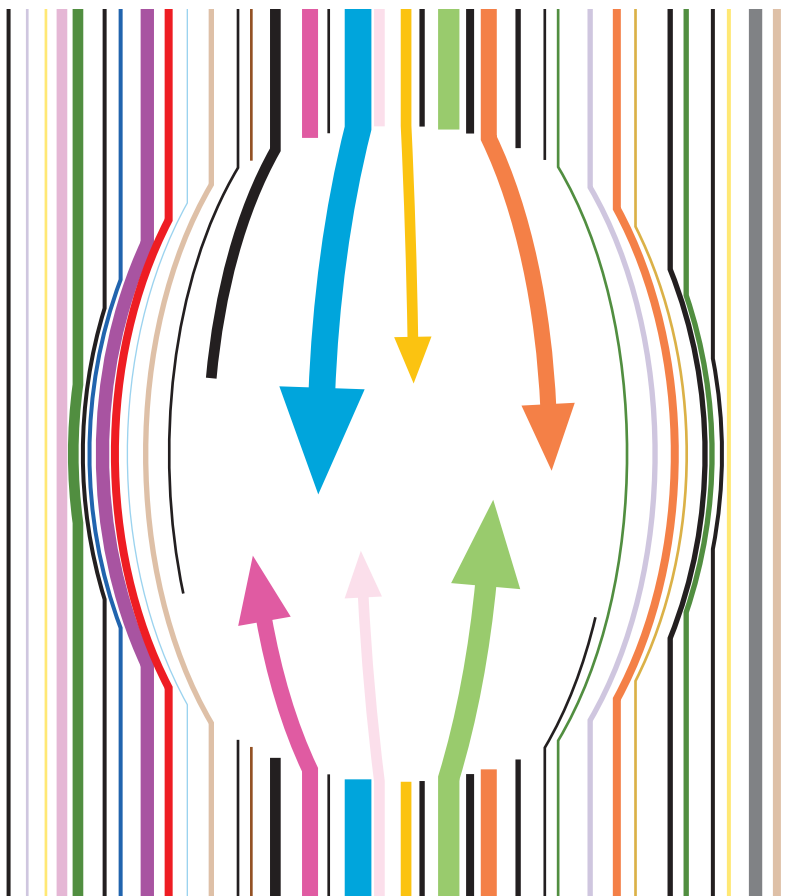




# HIZKUNTZAK ETA IMMIGRAZIOA LENGUAS E INMIGRACIÓN

Belen Uranga, Xabier Aierdi, Itziar Idiazabal,  
Estibaliz Amorrortu, Andoni Barreña, Ane Ortega



# HIZKUNTZAK ETA IMMIGRAZIOA



## Babesleak



*Hizkuntza Politikarako Sailburuordetza  
Viceconsejería de Política Lingüística*



*Immigrazio Zuzendaritza  
Dirección de Inmigración*

## Batzorde Teknikoa

Belen Uranga, Xabier Aierdi, Itziar Idiazabal,  
Estibaliz Amorrortu, Andoni Barreña, Ane Ortega

## Ikerketaren landa-lana

Asier Barrena, Iban Alonso de Armiño, Harkaitz Zubiri

## Erredakzio laguntzaileak

Asier Barrena, Maider Maraña

## Diseinua eta maketazioa

Taide Arteta

## Itzulpena: BAKUN S.L.

ISBN: 978-84-9860-086-5

Lege Gordailua: BI-1552-08

Bilbo, 2008

**IKUSPEGI:** Immigrazioaren Euskal Behatokia

Telf. (34) 946 018 275

[www.ikuspegi.org](http://www.ikuspegi.org)

[info@ikuspegi.org](mailto:info@ikuspegi.org)

## AMARAUNA - UNESCO Etxea

Telf. (34) 944 276 432

[www.amarauna-languages.com](http://www.amarauna-languages.com) [www.unescoeh.org](http://www.unescoeh.org)

[amarauna@amarauna-languages.com](mailto:amarauna@amarauna-languages.com)

# Aurkibidea

Versión en castellano (ver índice en pág. 121)

SARRERA	5
ESKER ONA	6
<b>1. IKERKETA</b>	<b>7</b>
<b>Testuingurua</b>	<b>8</b>
<b>Metodologia</b>	<b>9</b>
<b>Landa lanaren aniztasuna</b>	<b>10</b>
<b>Emaitzak</b>	<b>16</b>
Amerikatik etorritako biztanleak eta hizkuntzak	18
<i>Amerikako hizkuntza eta kultura aniztasunaren zenbait ezaugarri</i>	18
<i>Identifikaturiko hizkuntzak: Amerika (mapa eta hizkuntzak)</i>	20
Europatik etorritako biztanleak eta hizkuntzak	22
<i>Europako hizkuntza eta kultura aniztasunaren zenbait ezaugarri</i>	22
<i>Identifikaturiko hizkuntzak: Europa (mapa eta hizkuntzak)</i>	24
Afrikatik etorritako biztanleak eta hizkuntzak	26
<i>Afrikako hizkuntza eta kultura aniztasunaren zenbait ezaugarri</i>	26
<i>Identifikaturiko hizkuntzak: Afrika (mapa eta hizkuntzak)</i>	29
Asiatik etorritako biztanleak eta hizkuntzak	32
<i>Asiako hizkuntza eta kultura aniztasunaren zenbait ezaugarri</i>	32
<i>Identifikaturiko hizkuntzak: Asia (mapa eta hizkuntzak)</i>	34
<b>Ondorioak</b>	<b>36</b>
<b>2. HIZKUNTZA ANIZTASUNA JATORRIZKO HERRIALDEETAN</b>	<b>39</b>
OINARRIZKO BIBLIOGRAFIA	115
ERANSKINA: IKERKETAN ERABILITAKO GALDETEGIA	117





## Sarrera

*Hizkuntzak eta immigrazioa* liburuaren helburu nagusia immigrazioaren bidez Euskal Herrira etorritako hizkuntzei buruzko oinarritzko informazioa euskal gizarteari eskaintzea da. Aurkezten ditugun datuak Euskal Autonomi Erkidegoari eta Nafarroako Foru Erkidegoari dagozkienak dira. Argitalpen honek hizkuntza- eta kultura-egoera berri horrekiko lehen hurbilketa egin nahi du, hain zuzen ere, aniztasuna delako egoera horren aberastasunik handiena.

*Hizkuntzak eta Immigrazioa* argitalpena UNESCO Etxeko *Amaraunaren eta Ikuspegi - Euskal Immigrazioaren Behatokiaren* talde teknikoek egindako ikerketan oinarritu da. Ikerketa horretan, hizkuntza ofizialez landa, gure inguruan immigrazioaren ondorioz hitz egiten diren hizkuntzak identifikatu dira. Lehentasunezko helburu gisa, hizkuntza horien berri ematea eta jatorritzko herrialdeetako informazio soziolinguistikoa eskaintzea da. Horrela, gizarte-sentsibilizazioan eragin nahi du hizkuntza- eta kultura-aberastasunaren inguruan, gizartean elkar-ulertzea eta elkarbizitza erraztu eta sustatzeko asmoz.

Proiektu honek AMARAUNA-UNESCO Etxeak 1997z gero munduko hizkuntza-aniztasunari buruz egindako lanean du jatorria; horren harira, soziolinguistikaren arloko hainbat ikerketa- eta dibulgazio-txosten argitaratu dira.

Esperientzia horren ondorioz, AMARAUNAK ia modu naturalean egin zuen topo gure inguruko hizkuntza-aniztasuna aztertzekeo beharrekinekin, immigrazioa dela-eta gero eta aniztasun handiagoa sortzen ari baitzen: beharrezkoa zen hizkuntza-aniztasunaren egoerak analizatzen saiatzea, dudarik gabe gure kultura-testuinguruan funtsezko faktoreetako bat baitzen.

Hasteko, *Hizkuntza eta Immigrazioa* Nazioarteko Kongresua antolatu zen, Hizkuntza Politikarako Sailburuordetzarekin batera, Bilbon, 2005eko otsailean. Han, argi gelditu zen hizkuntza-aniztasunaren kudeaketan arreta berezia jarri behar zela, betiere errespetuz eta ilusioz.

Immigrazioaren Euskal Behatokia 2004an sortu zen asmo nagusi batekin: Euskal Autonomia Erkidegoko atzerriko immigrazioaren fenomenoaren modu sistematiko-

an ezagutzeko tresna erabilgarria izatea. Immigrazioari buruzko ezagutza objektiboan laguntzea da behatokiaren helburu behinena, ezagutza horren bidez immigra- teak gizarteratzeko eta kultura-arteko gizarte baterantz aurrerapausoak emateko ekintzak eta programak disei- natu eta bete daitezzen. Kultura-arteko gizarte horrek ber- dintasunean eta pluralitasunarekiko errespetuan oinarritu behar luke. Helburu nagusi hori betetze aldera, Ikuspegik hainbat helburu zehatz ditu: atzerriko biztanleriari buruz- ko informazio sakabanatua sistematizatzea, informazio- hutsuneak eta beharrak ikertzea, gogoetarako guneak egituratzea, eta erakunde publikoei eta sozialei aholku ematea.

Bi taldeek, *Amaraunak* eta *Ikuspegik*, jo zuten beharrez- kotzat proiektu hau egitea. Halaber, aipatzekoa da Grup de Llengües Amenaçades taldeak antzeko proiektu bat burutu zuela Katalunian, eta aurreko esperientzia hori pizgarria izan zela proiektu hau gauzatzeko. Lerro haue- tatik, bihoakie gure esker ona emandako laguntzagatik.

Ikerketa-lana bukatuta, UNESCO Etxeak eta IKUSPEGIK "Euskara, immigrazioa eta giza eskubideak" jardunaldia antolatu zuten 2007ko azaroaren 29an. Helburua zera zen: ikerketan jasotako datuen argitan, hizkuntzen alorre- an lan egiten duten pertsonen iritziak elkartu ahal izatea, eta, orobat, eztabaida sustatzea. Hala, etorkizun hurbile- an sor daitezkeen egoerak irudikatuz, aldagaiak bereiz- tea zen jardunaldiaren asmoa, aldagai horien laguntzare- kin hizkuntza-aniztasuna modu egokiagoan kudeatzeko eta praktikan jartzeko ideien gainean gogoeta egiteko. Gogoeta horiek *Euskara, Immigrazioa eta Hizkuntza Eskubideak* liburuan jaso dira. Liburu honekin batera aurkeztu da beste hori ere. Bi argitalpenen helburua gure inguruko hizkuntza-errealitatearen gainean informazioa ematea eta sentsibilizazioa zabaltzea da.

Euskal Herriko hizkuntza berriei buruzko datuak jasotze- ko, ikerketa enpirikoa egin da, eta, hain zuzen, ikerketa horren informazioa aurkituko du irakurleak liburu hone- tan, esker onen atalaren ondotik. Jarraian, informazio hautatua ematen da, immigra- teen jatorritzko herrialdeak hizkuntzaren aldetik zein aberatsak diren agerazteko.

## Esker ona

Gure esker ona azaldu nahi diegu lan honetan parte hartu duten pertsona guztiei. Asko modu anonimoan jardun dira, eta den-denak, eskuzabaltasunez. Inor ahazteko arriskua harturik, agur bero bat bidali nahi diegu:

- Liburu honetan zehazten den informazioa modu anonimoan eman diguten pertsona guztiei. Horietatik asko egoera zailean egon arren, prest agertu dira proiektu honetan laguntzeko.
- Immigranteekin lan egiten duten elkarteei, eguneroko lanean (askotan lan eskertu gabea) tarte bat egin dutelako, eta eskatutako laguntza eman digutelako. Hauek aipatu nahiko genituzke:
  - ADECO (Amistad, Desarrollo y Cooperación con el Tercer Mundo), MERCADECO (Bidezko Merkataritza), A.I.T.I.A. (Asociación para la integración total de los inmigrantes africanos), Pedro Arrupe Institutua, Berritzeguneak, Biltzen Elkartea, Biluts Elkartea, CIP (Centro de iniciación profesional), CITE (Centro de Formación para Trabajadores Inmigrantes) Langile Batzordeak sindikatua, El Nervión, Ignacio Ellakuria Elkartea, Etorkiñen Ahotza, Bilbo Etxezabal Elkartea, FAIN (Federación de Asociaciones de Inmigrantes de Navarra), Harresiak Apurtuz, Heldu (Udal Mailako Harrera Sare Publikoa), IPES Elkartea (Instituto de Promoción de Estudios Sociales), Irala (Educación Permanente de Adultos). Lagun Artean (Harrera eta Gizarte Laguntza), Salhaketa (Pertsona zigortu eta espetxeratuen behar eta gizarte zerbitzuen inguruko dokumentazio, informazio eta ikerketa zentroa), SOS Arrazakeria, UAGA, Kontseilua (Euskararen gizarte erakunde-en kontseilua), Tas Tas Irratia.
- Informazioa bilatzen lagundu diguten pertsona guztiei:
  - Cristina Berlanga, Unai Bikandi, Honoré Binza, Juan Luis España, Fede Garcia, Joseba Ibarra, Rigoberto Jara, Latif Jatabi, Judith de Jorge, Iñigo López, Cesar Manzanos, Santi Martinez, Montserrat Masot, Mikel Mazkieran, Miguel Angel Muñoz, Enrique Ordiales, Juantxo Oscoz,

Ncamga Suamunu Ntete, Aitor Txarterina, Patxi Uriarte, Txema Uriarte, Patxi Zabalo, Xabier Zabalo, Mario Zapata.

- Azaroaren 29ko jardunaldian hizlari moduan eta kontalari moduan parte hartu zutenei:
  - Alberto Agirreazaldegi, David Anaut, Amelia Barquín, Iker Iraola, Uri Ruiz Bikandi, Eduardo Ruiz Vieytez, Jon Sarasua, Agustín Unzurrunzaga, Julen Zabalo, Xabier Zabaltza, Mario Zapata, Xabier Monasterio.
- Eztabaidan parte hartu zutenei.
- Bartzelonako Unibertsitateko Grup d'Estudi de Llengües Amenazades taldeari, eta Carme Junyent taldeko zuzendariari.
- UNESCO Etxeko eta Ikuspegiko lan-talde osoari, sarri izandako estres momentuetan erakutsitako jarrera ulerkorragatik.

Talde bat aritu da elkarrizketak egiten eta landa-lan horri buruzko oinarrizko txostenak idazten. Talde horren laguntza ezinbestekoa izan da *Amarauako* eta *Ikuspegiko* lantalde teknikoarentzat. Asier Barrena, Harkaitz Zubiri, Iban Alonso de Armiño eta Mainer Maraña aritu dira lan horretan. Liburua diseinatzen eta maketatzen, Taide Arteta jardun da; pazientzia bedeinkatua harena! Horiei guztiei gure eskerrik beroena.

Ez genuke atariko hau bukatu nahi Eusko Jaurlaritzako Hizkuntza Politikarako Sailburuordetzak eta Immigrazio Zuzendaritzak emandako laguntza eskertu gabe. Haiek emandako diru-laguntzari esker ikerketa burutu eta lan hau argitaratu da.

## 1. Ikerketa



## Proiektuaren testuingurua

Immigrazio-hizkuntzak etortzea ez da fenomeno ezezaguna Euskal Herrian. Gure gizartean beste hizkuntza batzuk sartzera bultzatu duten truke sozial, politiko, ekonomiko eta kulturalak historia hurbilaren ezaugarrietako bat izan dira.

Azken urteotan, gero eta jende gehiago eta oso azkar etortzen ari da gure herrira, eta, gainera, toki askotatik etorritako jendea da. Lehenago, jende-kopuru handiko migrazio-mugimenduak gertatu dira, batez ere lehengo mendean; baina, gaur egun, kultura- eta hizkuntza-heterogeneotasuna da, hain zuzen ere, immigrazioaren ezaugarri bereizgarria.

Harrera-gizarteak arreta berezia jarri behar du egoera berri horretan, bai lege-arloan, bai gizarte- eta kultura-arloan. Aniztasun-eremu berrietara irekita egotea eta hizkuntza- eta kultura-desberdintasunei ekiteko modu berriak funtsezko balioak dira immigrazioaren desafioari aurre egiteko, gizarte guztietarako -baita gure gizarterako ere- erronka aberasgarri gisa. Proiektu honekin, immigrazioaren ondorioz sortutako Hizkuntzak eta immigrazioaren berri eman nahi du UNESCO Etxeko *Amaraura Hizkuntza-sareak eta Ikuspegik*, helburu bikoitz batekin. Batetik, euskal gizartean, aniztasuna berez aberatsa delako ideia zabaldu nahi da, honako hauek onartzetik abiatuta: hizkuntza guztiak potentzialki berdinak direla, nortasunari balioa ematen diotela eta elkar onesteak gizartea eta gizarte-elkarbizitza aberastea sustatuko duela. Onarpen horri esker, hizkuntzak komunikaziorako oztupoak direla, pertsonak banatzen dituztela eta giza taldeen arteko zatiketa sakontzen dutela dioen ideia desmitifikatu egiten da. Bestalde, informazioa ematen da, interesa duten pertsonen gure inguruko hizkuntza- eta kultura-aniztasunari buruz gehiago jakin dezaten.

Gaur egun, gizarte-kontzientziari esker, harreman sozial, ekonomiko eta, bereziki, kultura paradigma berria sustatzen ari da. Paradigma horrek ezagutza-maila altuagoak eskatzen ditu bai justizia sozialaren arloan, bai elkarren arteko errespetuan, baita, bereizkeria-egoeretan, bereizkeria hori gainditzen lagunduko duten neurrietan ere.

Horixe da immigrazio-hizkuntzak hedatzeko *Hizkuntzak eta Immigrazioa* proiektuaren testuingurua. Proiektu honen asmoa ez da, soilik, gure lurraldean erabiltzen den hizkuntza-kopuruari buruz informatzea, baizik eta hizkuntza horiek eta haien hitzunez dituzten egoera sozial, politiko, kultural eta demografikoen ikuspegi orokor bat ematea. Beharrezkoa da gizarte monolitikoen eta lurralde elebakarren errore kontzeptuala edo mitoa deuseztatzea, immigrazioaren harrera-gizartea zein jatorrizko gizartea nolakoak diren ulertzeko. Horri esker, modu errealagoan eta gizatiarragoan jabetuko gara pertsonen errealitate sozialaz eta hizkuntza- eta kultura-bizipenez.

Aurretik esandakoa dela-eta, hizkuntza ez-ofizialetan mintzatzen diren pertsonekin lanean ari diren lagunentzat egin da dago argitalpen hau: hizkuntza-plangintzak sortzen dituztenak, irakasleak, hezitzaileak, gizarte-langileak, segurtasun-zerbitzuak, enpresariak, kultura-kudeatzaileak, tokiko administrariak, gobernuz kanpoko erakundeak eta abar.

Horretaz gain, Euskal Herrira beste hizkuntza batzuk ekarri dituzten pertsonak ere lan honen hartzaile nagusienetakoak dira. Harrera-gizarteak aniztasuna onartzeak gizarte-bizikidetzeta hobetzeko faktore katalizatzailea izan behar du.

## Metodologia

Ikerketaren garapenerako erabili dugun metodoa honako jokatze-eredutan oinarritu da:

- Elkarrizketetarako galdetegia eta herrialdeetako fitxak prestatzea.
- Immigranteekin lan egiten duten erakundeak identifikatzea eta haiekin harremanak sortzea, pertsonengana zein hizkuntza-datueta hurbildu ahal izateko.
- Immigranteekin harremanak sortzea eta zuzeneko elkarrizketak burutzea. Inprimakiaren bidez, datuak jasotzea eta grabaketan bidez erregistratzea.
- Immigranteen jatorrizko herrialdeei buruzko txostenak egitea (eta liburuki hau editatu eta argitaratzea), txosteneko datuak aurkezteko testuinguru gisa.

*Hizkuntzak eta immigrazioa* proiektuko datu-basea osatzen duten zuzeneko elkarrizketak 2007ko ekainean, uztailean eta irailean egin ziren. Hainbat herritan informazioa jaso bada ere, datu gehienak hiriburuetan bildu dira: Bilbon, Donostian, Vitoria-Gasteizen eta Iruñean.

Hasieran, *Amarauako* taldea immigrazioarekin lotutako gaietan lan egiten duten erakundeekin jarri zen harremanetan, jatorrizko herrialdeak aintzat hartuta hizkuntza-presentziari buruzko lehen hipotesia formulatu ahal izateko. Helburu hori ardaztat, jatorrizko herrialde horien informazio-material soziolinguistikoak prestatu ziren eta gure herrialdean herrialde horietako hizkuntzak agertzen ziren ala ez aztertu zen.

Immigrazioarekin lotutako gaietan aritzen diren erakundeen eta partikularren laguntzari esker bildu dugu informazioa. Immigranteen jatorrizko estatuei buruzko informazio orokorra lortzeko, *Ikuspegik* -Immigrazioaren Euskal Behatokiak- eta Hezkuntza Sailak emandako datuak hartu ditugu kontuan. Azken horrek Euskal Autonomia Erkidegoko eskoletan ikasten ari diren atzerritarrei buruzko informazioa eman zigun.

Lagundu diguten erakundeei esker, informatzaile-sare bat sortu ahal izan da datuak biltzeko. Komeni da gogoraraztea immigranteekin lan egiten duten elkarteek bereziki azpimarratu dutela informatzaileei ikerketaren emaitzak jakinarazi behar zaizkiela. Izan ere, pertsona horiek askotan uste dute ikerketa askotarako informazioa eskatzen zaiela, baina gero ez zaizkiela beren ekarpenak aitortzen. Horregatik, pertsona horiek ikergai hustzat ez hartzea izango da lan honen asmoetako bat; aitzitik, egungo gizartearen ezaugarri linguistiko eta kulturalaren informazio-emaitze pribilegiatuak direnez, garbi azaldu behar du lan honek zein helburu duen: gizarteari immigrazioak dakarren hizkuntza-aberastasunaren berri ematea.

Datuak informatzaileei egindako elkarrizketa pertsonalen bidez jaso dira, eta ikerketa-taldearen kideek hartu dute lan horren ardura. Honako helburu hauek lortu nahi ziren: fitxa modu zuzenean betetzea lagun horien hizkuntza-erperientziari buruzko datuekin (ikus horri dagokion eranskina), baimendutako grabazioak egitea eta informatzaileen bidez harreman-sarea zabaltzen saiatzea.

## Landa lanaren aniztasuna

Lan horretaz arduratu ziren lagunak konprometituta eta prestatuta zeuden datu-bilketaren prozesuari buruzko informe zehatza egiteko. Pertsonarteko trukeak beti joan dira inprimakia betetzeko eta elkarrizketa egiteko lanetik harago. Jasotako txostenak aparteko materiala dira eta funtsezko ideiak ematen dizkigute gure inguruan sortzen diren egoeren eta hizkuntza-esperientzien heterogeneotasun handia ulertzeko. Honako hauek dira funtsezko ideia horiek:

- (1) Pertsona guztiek jakin-mina izan dute proiektuari buruz, eta horietako asko harritu egin dira beren hizkuntzen gainean dugun interesarengatik eta eskertu egin dute. Hala ere, zenbait kasutan, ez zen horrelako elkarrizketa bat egiteko deitzen zieten lehenengo aldia.

(a) [ ]<sup>1</sup> Cabo Verdeko nazionalitatea duen emakume bat da, baina, sortzez, kongoarra da. Bilbo Zaharrean bizi da orain dela 30 urte baino gehiago. Auzoan, oso ezaguna da. Haren ezagun batek (laguna eta bizilaguna dena) jarri gaitu harekin harremanetan. Proiektuaren berri eman diot eta gustu handiz onartu du laguntza ematea, xehetasun handirik eskatu gabe. Ematen du ez dela horrelako proiektu batean laguntzeko eskatzen dioten lehen aldia.

- (2) Pertsona batzuek eskertu egiten dute ezagutzen dituzten baina haien ustez aintzat hartuko ez genituen hizkuntzak aipatzea.

(b) [ ] harritu egin da saraikiera zerrendan ikustean eta barre egin du. Ez zuen espero. Denbora guztian, laguntza emateko prest egon da eta esan dit berak lagun diezadakeela urduarekin eta saraikiarekin.

[Saraikiera Pakistango hizkuntzetako bat da eta 13.800.000 hiztun ditu. Urdua Pakistango hizkuntza ofiziala da]

- (3) Dena den, immigranteekin lan egiten dutenen artean, hainbat iritzi daude etorkinek informazioa eskatzearekiko duten jarrerari buruz.

(c) Ikusten denez, aldea egon daiteke bi laguntzailereren artean. Batetik, [ ]-k bere esperientzian oinarrituta, uste du immigranteek oso ongi erantzuten dutela beren nortasunarekin lotutako gaiei buruz galdetzen zaizenean, adibidez, hizkuntzari buruz galdetzean. Hala ere, ikusi duena kontuan hartuta, [ ]-k uste du horrenbeste ikerketatarako deitzeak eta gero inolako aitoplenik ez jasotzeak denbora- eta baliabide-kostua dute-la, eta, haien egoeran, batzuetan ez dela erreza izaten.

- (4) Zenbait kasutan, baliteke immigranteak oso eroso ez sentitzea beren hizkuntza ongi menderatzen ez dutelako.

(d) Ez nago seguru, baina iruditzen zait immigranteek grabazioa egin nahi ez duten kasuetan, arrazoia dela ez dutela hizkuntza ongi menderatzen.

- (5) Informatzaileek lagundu egiten dute dagoeneko sortuta dauden atzeritarren gizarte-sareak mugiarazten.

(e) Hurrengo egunean egindako elkarrizketan, ikerketaren xehetasunak jakin eta gero, [ ]-k esan dit oso proiektu polita iruditzen zaiola eta berak hainbat herrialdeetatik (Senegal, Angola, Nigeria...) etorritako jendearekin harremanetan jarriko nauela. Lehenbizi, bere hizkuntzari (Cabo Verdeko kreolera) buruzko datuak eman dizkit. Egiatan, hari esker, Kamerungo lagun batekin jarri naiz harremanetan berehala.

[Cabo Verdeko kreolerak portugesa du oinarri eta herrialdeko ia biztanle guztiek badakite hizkuntza horretan hitz egiten]

---

<sup>1</sup> [ ] ikurrak informatzaileari egiten dio erreferentzia.

- (6) Pertsona batzuk beren ama-hizkuntza galtzen ari dira denboraren poderioz, ez baitute erabiltzeko aukerarik izaten.

(f) [ ]-k esan digu haren ama-hizkuntza bayangiera dela, baina hitz solte batzuk baino ez omen ditu gogoratzen. ...Bilbon, 15 urte baino gehiago daramatza eta jakinarazi digu bayangieraz Kamerungo alderdi ingelesduneari hitz egiten dela. Azkenik, zailtasun handi samarrez, grabazio bat egin du, ez baitu hitz askorik gogoratzen. Dena den, egia esateko, haren lekukotzak balio handia du.

[Bayangiera Kamerungo hizkuntzetako bat da eta 65.000 hitzun ditu]

- (7) Informatzaileetako batzuek adierazi dute atsekabetuta daudela beren hizkuntzari eusteko dituzten zailtasunengatik, baita familiaren barruan ere.

(g) [ ]-k dio kikongoera duela ama-hizkuntza, baina lingalaz ere badakiela hitz egiten. Gure datuetan, zuzenketa bat egin du eta jakinarazi digu hizkuntzaren izena ez dela kongoera, kikongoera baizik. Esan digu oso ongi menderatzen duela hizkuntza hori eta prest legokeela Bilbon eskolak emateko. Penatuta dago bere alabek ez dutelako bere hizkuntza ikasi nahi. Ia hamar urte daramatza Bilbon eta ohartzen da bere alabei zaila egiten zaiela hizkuntza afrikarrak barneratzea. Hala ere, alabei kikongoera irakasten saiatuko da.

[Kikongoera bantu taldeko hizkuntza da eta 1.100.000 hitzun ditu Angolan, eta, gutxienez, beste miloi bat hitzun Kongoko Errepublika Demokratikoan]

[Lingala Kongoko Errepublika Demokratikoko hizkuntzetako bat da eta 2.000.000 hitzun baino gehiago ditu]

- (8) Afrikatik etorritako pertsona gehienak eleaniztunak dira, eta, horietako askok ikasketa-maila altua dute.

(h) [ ]-k lau urte daramatza Bilbon eta ongi samar moldatzen da ingelesez eta gaztelaniaz. Amharera du ama-hizkuntza eta harro dago horretaz, uste baitu ezaugarri paregabeak dituen hizkuntza dela; irakaslea da eta irakaskuntzan aritua da bere herrialdean. ...Gaur egun, historia ikasten ari da eta hitz egin digu bere herrialdeko jendearen bizimoduaz, lehenaldi kolonialaz, Haile Selassie hango erregeaz eta rastafariez. Solasaldia oso atsegingarria izan da eta [ ] eta biok oso eroso egon gara.

[Amharera hizkuntza semitikoa da. Etiopian, ofiziala da ingelesarekin eta tigrinierekin batera. 17 milioi hitzun baino gehiago ditu]

(i) [ ]-k esan dit wolofera duela ama-hizkuntza, baina honako hizkuntza hauetan, okerrago edo hobeki, hitz egiteko gai dela: fula, serera (hark dioenez, uharte bateko jatorrizko hizkuntza da) eta serere-sinera (haren amaren hizkuntza zen, baina galdu egin omen du). Esan didanez, hizkuntzak jendearekiko harremanen bidez ikasi ditu, merkataritza-harremanetan eta lagunekin.

[Wolofera Senegaleko hizkuntza ofiziala da eta, herrialdean, hizkuntzarik hedatuena da. 3.800.000 hitzun inguru ditu ama-hizkuntza modura Senegalen. Guztira: 8,5 milioi hitzun.]

[Fulak 2.800.000 hitzun inguru ditu Senegalen. Gambian, Ginean, Ginea-Bissaun, Malin eta Mauritanian ere erabiltzen da.

[Serere-sinerak 1.150.000 hitzun ditu Senegalen eta 28.000 hitzun, Gambian]

(j) [ ]-k aipatu dit Hegoafrikan bizi izan dela, baina nigeriarra dela. Jorubera du ama-hizkuntza, baina hausaz ere nolabait moldatzen omen da.

[Hausa Nigeriako hizkuntza ofiziala da eta 18.000.000 hitzun baino gehiago ditu]



[Joruberak ia 500.000 hiztun ditu Beninen, eta 18 milioi bat hiztun, Nigerian]

- (9) Immigranteak, askotan, oso egoera korapilatsuan bizi izaten dira. Hala ere, guri laguntzea onartzen dute. Gainera, kasu honetan, eremu urriko hizkuntzetan hitz egiten dute; hizkuntza horietako askok hiztun asko dituzte, baina, hizkuntza ofizialaren aldean, egoera okerragoa izaten dute (quichuera eta gaztelania, esaterako), eta, oraingo bizilekuan ere, hierarkizazio hori errepikatu egiten da nolabait.

- (k) Corte Ingelesaren parean, zenbait perutar, ekuadortar, eta CDak saltzen dituen lagun afrikar bat ikusi ditut. Bururatu zait beharbada laguntza eska niezaiekeela. Berehala ohartu naiz urduri daudela polizia inguruan dabilelako. Lasterka ateratzeko zorian daude. Neska ekuadortarretako bati galdetu diot ea graba nezakeen bere hizkuntzan hitz batzuk esaten (suposatutzat eman dut quichueraduna izango dela). Ez dago argi erantzuteko modurik: polizia ganean omen du eta ihes egin behar du, baina berekin batera joateko esan dit. Egoera surrealista samarra bazen ere, asko pentsatu gabe, haien atzetik joan naiz lasterka eta Corte Ingeleseko eraikineren inguruan buelta eman dugu. Gerxeago, eskatu diot nirekin kafetegi batean sartzeko, eta esan diot kafe bat hartzera gonbidatuko nuela. Onartu egin du eta, urduri eta poliziarengatik ikaratu samar egon bada ere, nirekin sartu da kafetegira. Grabazioa presaka egin dugu, denbora guztian kanpora begiratzen ari baitzen. Bukatu eta gero eskerrak eman dizkiot laguntzeagatik eta ez dizkit bere datuak eman nahi izan; beraz, ez dizkiot berriro eskatu eta argitu diot gure asmoa ez zela datu horiek lortzea.

[Quichuera quechua familiako hizkuntza da eta Ekuadorren 1.500.000 hiztun inguru ditu.]

- (l) Ematen du gure laguntzaileetako batzuk urduri samar egoten direla eta ez dutela ulertzen gure ikerketak zer helburu duen. Hori ulergarria da, horietako askok paperik ez dutelako edo dagoeneko polizia-etxeetan egonak direlako. Haien ustez, norbait beren hitzak grabatzeko asmoz etortzea susmagarria da. Zentroko arduradunak lasaitu egiten ditu, horregatik kezkatu ez daitezten.
- (10) Mugimendu demografiko handiak izan diren herrialdeetan, pertsonen hizkuntza-esperientziek argi islatzen dituzte haien jatorrizko herrialdeetako historian zehar izandako hizkuntza-politikak, bai demografiaren arloan, bai erabileraren arloan. Ukrainako errusieradun honen kasutik atera dezakegu hipotesi hori.

- (m) Ukrainar jatorriko pertsona horrek esan dit ukrainerazko fitxa bete duela bere ama-hizkuntza delako. Hala ere, joan baino lehentxeago aipatu du egiatan egunerokoan errusieraz maizago mintzatzen dela ukraineraz baino.

[Ukrainera Ukrainiako hizkuntza ofiziala da, eta Errusian ere hiztun-kopuru handia dago. Guztira ukrainerak 37 milioi hiztun ditu.]

- (11) Ohikoa da jatorrizko herrialdean ama-hizkuntza ospe handiagoko hizkuntzaren albotik badago, hizkuntza nagusiaren balioa norberarenaren gainetik jartzea.
- (n) Pakistandik etorritako lagun baten ama-hizkuntza punjabiera da baina urdueraz osatu nahi izan zuen galdetegia. Hiztun kopuru handiagoa duen hizkuntza dela uste du, garrantzia handiagokoa, hedatuagoa. Nik punjabierari buruzko informazioa ere interesatzen zaigula azaltzako euskararen eta gaztelaniaren kasua jarri diot adibidetzat. Azkenean, grabazioa punjabieraz egin dugu, baina garbi utzi nahi izan dit, bere uste-tan, benetan interesatu behar didan hizkuntza urduera dela, eta ez punjabiera. Antzeko zerbait gertatzen da Nepaletik datorren lagunarekin; honek nepalera gain sherperaz ere hitz egiten baitu.

[Punjabiera Pakistaneko biztanleriaren erdiak baino gehiagok hitz egiten duten hizkuntza da (60) milioi. Baina, ospedun hizkuntza ofiziala urdua da, nahiz eta 11 milioi hitz egiten duten ama-hizkuntza modura. Indian, beste 25 milioi hiztun ditu punjabierak.]

[Sherpera Nepalen 130.000 hiztun dituen hizkuntza da. Nepalera da hizkuntza ofiziala.]

(12) Kasu batzuetan, ama-hizkuntza zein den ezkututzen da, hark onarpen ofizialik ez badu; beraz, informatzaileak esaten du bere herrialdeko hizkuntza ofiziala(k) bakarrik menderatzen d(it)uela. Ondoren ikusiko dugun adibidean, litekeena da informatzaileek egokitzen jo izana ingelesdun elebakarrak zirela esatea.

(o) Lehenbizi, hiru mutil nigeriarrekin hitz egin dut, eta haiek, behin eta berriz diotenez, ingelesez bakarrik dakite mintzatzeko; Nigeriako hizkuntzen zerrenda erakutsita, gure ustez horietakoren bat ezagut baitezakete, ingelesez eztabaidatu dute zein den herrialdeko hizkuntza nagusia, eta horrek tentsioa sortu du haien artean. Azkenik, horietako bat joan eta gero, nik behin eta berriz galdetuta, berriro ere esan dute ingelesez bakarrik dakitela.

(13) Alabaina, beste kasu batzuetan, kontrako sentimendua nabarmentzen da: ospe gehien duen hizkuntzarekiko eta kulturarekiko aldean norberarenaren balioa azpimarratu nahi da.

(p) Kalmykerari buruzko informazioa eman zidan pertsonak azpimarratu zuen bera Errusiakoa zela, baina "ez errusiarra".

[Kalmykeraz 174.000 pertsonak hitz egiten dute Kalmukiako Errepublikan, Errusian. Nolanahi ere, errusiera da hizkuntza ofiziala eta ospea duena.]

(14) Pertsona horietako askok hainbat hizkuntza ikasten dituzte hona iritsi baino lehen igarotzen dituzten herrialdeetan.

(q) [ ]-k zenbait gauza kontatu dizkit bere bizitzari buruz eta azken sei urteotan Europan zehar igaro dituen herrialdeei buruz (Belgika, Alemania, Italia eta beste zenbait); herrialde horietan guztietan, tokiko hizkuntza ikasi du.

(r) Maliko mutilak, bere ama-hizkuntzari (bozoera) buruzko fitxa bete badu ere, esan digu badakiela beste hizkuntza askotan hitz egiten (zortzi). Haren esanetan, "beharrak bultzatuta" ikasi du hainbeste hizkuntza, "hizkuntza horietan hitz egiten ez baduzu ez baituzu lanik lortzen". Europara bidean igaro dituen herrialde guztietan lan egin du (Marokon izan ezik, han ez baitzuen lanik lortu) eta herrialde guztietan ikasi zuen tokiko hizkuntza, frantsesaz eta gaztelaniaz gain; gaztelania, oraindik, ez du erabat menderatzen, baina erraz ulertzen du.

[Bozera Maliko hizkuntzetako bat da eta 117.000 hiztun inguru ditu]

(15) Askotan, jomuga-herrialdera iritsi diren pertsonak, hango hizkuntzan hitz egiten ez badakite, saiatzen dira beren herrialdeetan ikasi dituzten europar hizkuntzetan komunikatzen.

(s) Gambiako informatzailea mandinkeraduna da eta, esaten duenez, bost egun besterik ez darama Bilbon. Horregatik ez daki gaztelaniaz eta ingelesez komunikatu gara elkarrekin.

(16) Jatorrizko hizkuntza askok ia ez dute idatzizko tradizioirik, eta, beraz, zaila izaten da fitxan transkripzioak egiten saiatzea.

(t) Aurreko mutila bezala, hau ere mandinkeraduna da eta zaila egin zaio eskatu dizkiogun hitzak idaztea; beraz, transkripzioirik gabeko grabazioak egin dira.

(17) Beste hizkuntza batzuek, berriz, idatzizko tradizio luzea dute eta normaltasunez erabiltzen dira.

(u) Beningo mutil bat joruberaduna da eta erraz bete du fitxa. Egindako idazkera zaila eta perfektua ikusita, esan diot oso hizkuntza polita eta zaila dirudiela; berak erantzun dit zaila egingo litzaidakeela ikastea, berari euskararekin gertatzen zaion bezala. Harro esan du berak hizkuntza ikasi duela eta jende askok,

aldiz, ez duela ikasten; eta horregatik ongi idatzi eta hitz egiten duela; halaber, aipatu dit nik gaztelania ikasi dudala.

(18) Pertsona batzuek jakinarazi dute seme-alabak eskolatzerakoan ez zutela behar beste informaziorik izan eskolako hizkuntza-ereduei buruz.

(v) Marokoko pertsona batek -tamazigheez hitz egiten du- azaldu dit alaba eskolatzera erabaki zutenean, zein zentrotara eraman behar zuten besterik ez ziotela esan. Eta geroago jakin zutela bazirela beste aukera batzuk, eta, hala ere, inork ez ziola horren berri eman.

[Tamazigheez, batez ere, Marokon (6,4 milioi hiztun) eta Aljerian (2,4 milioi hiztun) hitz egiten da, baina Afrika iparralde osoan hedaturik dago. Gutxi gorabehera, 10 milioi lagunek hitz egiten dute tamazigheez.]

(19) Hainbat lagun gaztelania ikasteko asmoarekin iritsi dira, baina, euskararen berri izan dutenean, hura ikastea erabaki dute.

(w) [ ]-k frantsesez eta ingelesez hitz egiten du. Gaztelania ikasteko asmoarekin etorri zen Donostiara. Eta euskaraz hitz egiten ikasi zuen azkenean.

(20) Badirudi beren kulturak sorterrian onarpenik ez duenean bestelako kontzientzia dutela eta iritsi diren herrialdeko hizkuntza, euskara gurean, ikastera bultzatzen dituela kontzientzia horrek.

(x) [ ]-k azaldu dit nolakoa den bere hizkuntzaren egoera sorterrian, eta kanpotik ere egin dezakeela lan bere kulturaren onarpena bultzatzeko. Hemen jasotako laguntzak euskara ikastera bultzatu zuela dio, eta horrek beste gune batzuetan integratzen lagundu diola. Hobeto sentitzen dela hemengo pertsonak ulertzen saiatzen denean.

(21) Prestakuntza-zentroetara doazen immigrante gehienek gaztelania ikastea dute helburu. Eta, baliabide edo bitarteko moduan, sorterrian bertan ikasitako hizkuntza kolonialak erabiltzen dituzte hainbat herrialdeetatik etorritako pertsona askok.

(y) 0 mailakoak (gaztelania), [ ]-k esan didanagatik, frantsesez komunikatzen dira batez ere, ez baitakite gaztelaniaz. Hori dela-eta, haiekin komunikatzen laguntzeko prest agertu da, nik ez baitut frantsesez hitz egiten.

Datuak jasotzeko prozesuan ateratako ideia orokorrak baino ez dira aurrekoak; ez dira, beraz, immigranteen hizkuntza-esperientziei buruzko azterketa sakon baten ondorioak. Nolanahi ere, uste dugu azterketa sakon hori egiteke dagoela eta egin beharrekoa dela. Dena den, ondorio interesgarri batzuk atera daitezke ideia horietatik. Besteak beste:

- Immigranteek oso bizipen gogorak eta zailak izan dituzte migrazio-prozesuan eta iritsitako herrialdean integrazioa ere ez da lan erraza.
- Immigranteek agerian utzi dute beren jatorrizko hizkuntzekiko interesa agertzea ontzat jotzen dutela.
- Immigranteek, herrialde desberdinetatik etorri arren, hizkuntza-sare solidarioak osatzen dituzte, segurtasun-ezak edo antzeko egoerak bultzatuta, inondik ere.
- Immigranteek era askotako esperientziak izan dituzte hizkuntza aldetik:
  - Askok sorterriko hizkuntza bat baino gehiago dakite.
  - Beste batzuek beren jatorrizko herrialdeko hizkuntza ofizialean besterik ez dute hitz egiten.
  - Migrazio-bidean, hainbat hizkuntza ikasi dituzte.
  - Euskal Herrian gaztelania ikastea da immigranteentzat helburu behinena.
  - Badira euskara ikasten duten immigranteak ere, eta horrek laguntzen die integratzen.
  - Zaila zaie beren hizkuntzei eta kulturei bizirik eustea, eta min ematen die horrek.
  - Etorrin batzuek hizkuntza ofizialak eta ospe handikoak menderatzen dituzte. Eta ezagutza hori baliatzen dute harrera-herrialdean.
  - Beste batzuek hizkuntza ez-ofizialetan eta ospe txikiagokoetan hitz egiten badakite. Halakoetan, gerta daitezke:
    - beren hizkuntzaren balioa aitortzea eta aldarrikatzea,
    - beren hizkuntzari garrantzia gutxiago ematea ofizialari baino,
    - beren hizkuntza ezkatzea.

## Emaitzak

Formulario bat prestatu dugu propio horretarako, bilatzen genuen informazioa jasotzeko. Elkarriketatua nongoa den eta zein hizkuntza ezagutu eta zeinetan hitz egiten duen jaso dugu orrian. Formulario hori oinarri hartuta landu dugu taula hau. Ikerlari-taldeak kalean egindako lanaren emaitzak jasotzen dira taulan. Lehen taulan, EAEn eta Nafarroako Foru Erkidegoan bizi diren atzerritarren eroldari buruzko informazioa zehazten da, kontinentetan antolatuta. Taula berean zehazten da immigrante-kopuru osoan zenbat diren kontinente bakoitzekoak eta zenbat hizkuntza dakizkiten eta/edo ezagutzen dituzten:

**1. taula.** EAEko eta Nafarroako immigranteen jatorria (2007) eta identifikatutako hizkuntzak

	K	%	Estatu kop. (Naz.)	Bertako htzak.	Europako htzak.*	Ratioz Naz./Htza.
Amerika	75.164	48,7	13	5	4	0,38
Europa	45.414	29,4	24	29		1,2
Afrika	27.892	18,1	20	52	3	2,6
Asia	5.838	3,8	9	14	2	1,66
Ozeania eta besteak	137	0,1				
Guztira	154.445	100	66	100	4	1,54

*Iturria:* Ikuspegi

*\*Kontinenteen arabera identifikatutako hizkuntzen zenbaketa orokorrean bikoizketarik gerta ez dadin, garai bateko metropolietatik etorritako hizkuntzak ez dira aintzat hartu: frantsesa, ingelesa, gaztelania eta portugesa ("Europako hizkuntzak" zutabeko zenbakiek hizkuntza horiei egiten die erreferentzia)*

Lehenengo taulan ikus daitekeenez, 66 nazionalitateetako pertsonengana iritsi gara ikerketan. Guztira, 100 ama-hizkuntzatan zekizkiten pertsona horiek; Europakoekin (gaztelania, frantsesa, ingelesa eta portugesa) zerikusirik ez zuten hizkuntza horiek. Beraz, beren ama-hizkuntzak jatorrizko nazionalitateekin zatituz gero, 1,54 ratioa aterako litzateke. Beste modu batera esanda, banaketa homogenea balitz, -ez da hala gertatzen, gero ikusiko dugunez- EAEn eta Nafarroan bizi diren atzerritarrek hizkuntza bat eta erdi menderatuko lukete, batez beste.

Erroldatuak, 2007ko urtarrilaren 1ean, 154.000 lagun ziren. Gure lurraldean finkatutako biztanleria horretatik, ia erdia (% 48,7) Amerikatik etorria da (Latinoamerikatik, batez ere); Europatik, % 29,4 iritsi da; Afrikatik, % 18,1, eta Asiatik, % 3,8. Gainerakoak % 0,1 eskas dira.

Hori bai, Latinoamerikatik etorritakoak asko izan arren, nabarmentzekoa da identifikatu diren Amerikako hizkuntzen kopurua oso txikia dela beste kontinenteen aldean: 13 nazionalitateetako biztanleek bost hizkuntza propio dakizkite (Aimara, Guaraniera, Mapudungun eta quichuera). Beraz, 0,38 da tasa. Horrek adierazten du Latinoamerikan ia erabatekoa dela hizkuntzen homogeneotasuna: portugesa duten herrialdeak salbu, gehienek espainiera edo gaztelania dute hizkuntzatzat, hizkuntza horrek beste guztiak jan dituelako etenik gabeko bereganatze-prozesuaren eraginez. Ingelesa eta frantsesa dira beste bi hizkuntzak; horiek dira hizkuntza nazionalak eta ofizialak (edo ofizialtasun-eginkizuna dutenak) AEBn eta Kanadan, hurrenez hurren.

Europako kasuari dagokionez, jatorrizko herrialdeen eta katalogatutako hizkuntzen kopuru absolutuak oso parekoak dira. Horrek esan nahi du estatuak eta nazionalitateak ia bat datozela. Estatu-nazio egitura horrek bide egiten dio *nazionalismo metodologiko* delakoari. Horren arabera, estatu bati kultura eta hizkuntza bakarra dagokio. Eredu hori hartu dute estatuen eraikuntza nazionalerako. Hala, hizkuntza bakarra hartu da ofizialtzat eta beste batzuk bazterrean utzi dira. Ondorioz, 24 nazionalitateetako biztanleentzat, 29 ama-hizkuntza zenbatu dira. Aurreko eragiketari jarrai-

tuz, 1,2 ratioa lortzen da. Nolanahi ere, ratio horrek erakusten du estatuen helburu nazionalizatzailea ez dela erabat lortu, jatorrizko herrialdeak baino gehiago direlako hizkuntzak.

Asiatik etorritakoen artean, 1,7 da ratioa. Bederatzi estatutatik etorritako pertsonak eman digute beren hizkuntzei buruzko informazioa, eta, hizkuntzak, berriz, ia halako bi zenbatu dira, hamabost. Hori bai, kontinente horretatik iritsitako immigranteen ehunekoa % 3,5 baino ez da.

Bukatzeko, Afrikatik etorritako biztanleriarena da kontrako muturra. Euskal Herrian finkatutako immigranteen % 18,3 da afrikarra. Guztira, hogeitaz estatutatik etorriak dira -ikerketan parte hartu dutenak, esan nahi baita- eta 52 hizkuntza propio dituzte, edo 55, Europakoak kontuan hartuz gero. Beraz, tasa 2,6 da. Horrek esan nahi du, oro har, Afrikako biztanleria dela hizkuntza eta kultura aldetik pluralena EAEn eta Nafarroan bizi direnen artean. Halaber, honako hau ere erakusten du: jakina da Europan hizkuntzak eraikitze erabilitako molde eta gorabehera historiko batzuk hartu zirela Afrikan ere jarraitu beharrezkotzat, eta, hori horrela izan arren, kontinente horretan hizkuntza- eta kultura-aniztasun izugarri aberatsa mantentzea lortu da. Estatu-nazionalitate uztartze hori hain estua ez izatea da, hain zuzen, Afrikako hizkuntzen errealitatearen bereizgarrietako bat.

## Emaitzak - Ameriketatik etorritako biztanleak eta hizkuntzak

### Amerikako hizkuntza eta kultura aniztasunaren zenbait ezaugarri

Ameriketatik etorritako immigranteen proportzioa % 48,7 da eta, ikerketan aurrez ere aipatu den bezala, hamahiru herrialdetatik etorritako berriemaileen lekukotza lortu da eta bederatzi hizkuntza bereizi dira. Bederatzi horietatik, lau estatu horietako hizkuntza ofizialak dira (edo ofizialtasun-funtzioa dutenak). Beraz, aipatzekoa da kontrastea: atzerriko immigranteen artean duten pisu absolutua eta, aldi berean, erlatiboa, jatorrizko herrialdeen kopuru handi samarra eta identifikatutako hizkuntzen kopuru apalagoa, alegia.

Hain zuzen, gure datuen arabera, informatzaile guztiak gaztelaniadunak dira, Brasildik, Kanadatik eta Estatu Batuetatik etorritakoak izan ezik. Bost hizkuntza amerindiar baino ez dira identifikatu eta Ekuadorretik, Boliviatik, Paraguaitik, Argentinatik eta Txiletik etorritako lagunen hizkuntzak dira.

Datu horiek beren testuinguruan kokatzeko, Amerikako hizkuntza- eta kultura-aniztasunaren zenbait ezaugarri eman-go ditugu; Euskal Herrira iritsitako immigranteen jatorrizko estatuei buruzkoak dira, batez ere, datuak.

- Amerikan, 1.000 hizkuntza inguru daude, munduko hizkuntzen % 15, eta 770 miloi lagun bizi dira. Dena den, Ipar Amerikako 200 bat hizkuntzak, guztira, miloi erdi hiztun dituzte, eta, horien artean, gutxiak dituzte 10.000 hiztun baino gehiago. Erdialdeko Amerikan eta Hego Amerikan, 25 miloi pertsonak hitz egiten dute hizkuntza indigenetako batean.
- Jatorrizko estatuen hizkuntza ofiziala (ikus 2. taula) gaztelania da kasu gehienetan. Honako salbuespen hauek ditugu: Brasilen, portugesa; Estatu Batuetan, ingelesa; Kanadan, frantsesa eta ingelesa, eta Paraguain, guaraniera eta gaztelania.
- Estatu Batuetan ingelesari ofizialtasuna aitortu ez bazaio ere, ofizialtasunaren ezaugarri guztiak betetzen ditu, argi eta garbi (ikus dagokion mapa).
- Immigrante gehienek badakite beren jatorrizko herrialdeko hizkuntza ofizialean hitz egiten, eta, kasu askotan, hizkuntza horretan bakarrik mintzatzen dira: frantsesa, ingelesa, gaztelania eta portugesa (edo frantsesa, eta ingelesa Kanadan).
- Hizkuntza-indigenen hiztun-proportzioari dagokionez herrialde batetik bestera alde handia dago: Mexikon, % 10ek daki hizkuntza indigenetako batean hitz egiten (batez ere, Oaxakan, Yucatanen eta Chiapasen). Erdialdeko Amerikan, Kolonbian eta Venezuelen, proportzioa txikiagoa da, Kolonbian ez baita % 1era iristen eta Venezuelen, % 2 baino gehixeago. Haien egoera ekonomiko eta soziala (batzuetan, isolatuta daude eta beste batzuetan, baztertuta) dela-eta, oso zaila da migrazio-mugimendurik gertatzea. Egoera horrek azaltzen du zergatik ez dugun hizkuntza horietako hiztunik identifikatu. Badirudi herrialde horietatik datozenak gaztelaniaz bakarrik mintzatzen direla; Guatemalatik etorritakoen kasuan, espero izatekoa zen gaztelaniaz bestelako hizkuntzarik aurkitzea, baina, herrialde horretako immigrante-taldea oso txikia denez, ez dugu hizkuntza indigenen hiztunik aurkitu.
- Hego konoan (Argentinan eta Txilen), hizkuntza indigenek oso hiztun-kopuru txikia dute. Hala ere, Argentinako iparraldeko quechueradunetz gain (855.000 hiztun), aipatzekoa da nolako ahaleginak egiten ari diren mapudungun herriaren kultura-tradizioak berreskuratzeko.
- Brasilen, hizkuntza-aniztasuna izugarria da, 170 hizkuntza baino gehiago baitaude, baina hiztunen proportzioa oso-oso txikia da: Amazonasen kokatutako komunitateak izaten dira batez ere. Arrazoi erabat desberdinegatik bada ere, Estatu Batuetako hizkuntza-aniztasunak eta Brasilgoak badute zerikusia. Lagun gutxiko taldeak dira (navajoak izan ezik, horiek 142.000 hiztun baitira); esleitu dizkieten eremuetan mugatuta daude, eta emigrazioa zailtzen duen egoera ekonomiko eta sozialean bizi dira.

- Andeen inguruan (Ekuador, Perun), hizkuntza amerindiarren hiztunen proportzioa handi samarra da: Perun, % 35 (3 miloi quechueradun eta 400.000 aimaradun), eta, Ekuadorren, miloi bat eta erdi quichueradun baino gehiago daude. Bolivian, biztanleriaren erdiak hitz egiten du hizkuntza indigenetako batean, batez ere quechueraz eta aimaraz.
- Paraguain, egoera soziolinguistikoak ez du parekorik kontinente osoan; 15 hizkuntza daude eta gehienek hiztun gutxi dituzte, guaranierak izan ezik; izan ere, jatorrizko hiztunek erabiltzeaz gain, indigenak ez diren biztanle gehienek ere badakite hizkuntza horretan hitz egiten. Gaztelaniaren eta guaranieren gizarte-prestigioak eta erabilera-eremuak parekatu ezin badira ere, hizkuntza herrialde osoan agertzen da modu orokorrean.

Egoera horrek azaltzen du 3. taulan identifikatutako hizkuntza-kopurua zergatik den hain txikia. Gogorazi behar da herrialde horietako bakoitzean europar jatorriko hizkuntza ofizialek badituztela beren ezaugarria propioak eta metro-poliko estandarretik desberdinak direla. Gaztelaniaren kasuan, hori baita immigrante gehienekin partekatzen dugun hizkuntza, garrantzitsua da kontuan hartzea harrera-biztanleek jatorrizko herrialde bakoitzaren aldaerak bereiz ditzaketela, eta, beraz, aberastasun- eta aniztasun-iturritzat jo behar dira. Halaber, frantsesaren (Kanada), ingelesaren (Estatu Batuak eta Kanada) eta portugesearen (Brasil) aldaerak ere hizkuntza- eta kultura-aberastasunaren eta -aniztasunaren iturri dira eta halaxe hartu behar ditugu.

**2. taula.** Ameriketatik etorritako immigranteak EAEn eta Nafarroan

	EAE	EAE eta Nafarroa	
Atzeritarrak guztira	98.524	154.445	100
Amerika guztira	48.260	75.065	48,8
Ekuador	7.436	19.357	12,6
Kolonia	11.630	16.176	10,5
Bolivia	9.568	12.389	8
Brasil	4.320	5.663	3,7
Argentina	2.916	3.788	2,5
Peru	1.864	3.457	2,2
Dominikar Errep.	1.174	2.260	1,5
Paraguai	1.986	2.065	1,3
Kuba	1.580	2.040	1,3
Venezuela	1.553	1.935	1,3
Txile	979	1.452	0,9
EEBB	718	988	0,6
Mexiko	643	975	0,6
Uruguai	543	695	0,4
Nikaragua	597	633	0,4
Honduras	463	539	0,3
El Salvador	117	197	0,1
Guatemala	79	141	0,1
Panama	46	70	0
Kanada	48	65	0
Besteak	64	99	0,1

**3. taula.** Ameriketatik etorritako immigranteen hizkuntzak

HIZKUNTZAK	JATORRIA
Aimara	Bolivia
Guaraniera	Paraguai
Mapudunguna	Argentina, Txile
Quechuera	Bolivia, Peru
Quichuera	Ekuador
Gaztelania	Argentina, Bolivia, Txile, Kolonia, Kuba, Ekuador, El Salvador, Guatemala, Honduras, Mexiko, Nikaragua, Paraguai, Peru, Panama, Dominikar Errepublikak, Uruguai, Venezuela
Frantses	Kanada
Ingeles	Kanada, Estatu Batuak
Portuges	Brasil



## Jatorrizko herrialdeak eta hizkuntzak



HIZKUNTZAK	JATORRIA	HIZTUN KOPURUA
<b>Aimara</b>	Bolivia	1 milioi (Bolivia). Peru: 400.000. Txile: 1.000. Guztira: 1,5 milioi.
<b>Gaztelania</b>	Argentina	38 millones (Argentina).
	Bolivia	7,5 milioi (Bolivia).
	Kolonia	45 milioi (Kolonia).
	Txile	16 milioi.
	Ekuador	10,5 milioi.
	Honduras	5,6 milioi (Honduras).
	Mexiko	90 milioi (Mexiko).
	Paraguai	3,5 milioi (Paraguai).
	Peru	30 milioi (Peru).
	Venezuela	21,5 milioi (Venezuela).
		Guztira: 322 milioi.
<b>Frantses</b>	Kanada	6,7 milioi (Kanada). Guztira: 65 milioi.
<b>Guaraniera</b>	Paraguai	5,5 milioi (Paraguai).
<b>Ingeles</b>	Kanada	17,1 milioi (Kanada).
	Estatu Batuak	294 milioi (Estatu Batuak).
		Guztira: 310 milioi.
<b>Mapudungun</b>	Argentina	100,000 (Argentina). Guztira: 400.000.
	Txile	300,000 (Txile). Guztira: 400.000.
<b>Portuges</b>	Brasil	163 milioi (Brasil). Guztira: 177 milioi.
<b>Quechuera</b>	Bolivia	2,9 milioi (Bolivia)
	Peru	3 milioi (Peru).
		Guztira: 8 milioi.
<b>Quichuera</b>	Ekuador	1,5 milioi (Ekuador).

## Emaitzak - Europatik etorritako biztanleak eta hizkuntzak

### Europako hizkuntza eta kultura aniztasunaren zenbait ezaugarri

2007. urtearen hasieran, Euskal Herrian bizi ziren immigrante guztien % 29,4 ziren Europatik etorritakoak. Ikerketa honetan parte hartu duten berriemaileak 24 estatutakoak dira eta, guztira, 29 hizkuntza bereizi dira.

Bosgarren taulako datuak aintzat hartuta, azpimarratzekoa da bereizitako hizkuntza gehienak bat datozela jatorrizko estatuko hizkuntza ofizialarekin. Hauek dira salbuespenak: romaniera (Errumanian), kalmykera (Errusian), katalana eta galiziera (Espainiako Estatuan) eta mingrelia eta svanera (Georgian). Halaber, badira hizkuntza batzuk estatu batean ofizialak izanik, beste estatu batzuetan ere hiztunak dituztenak. Adibidez: hungariera (Errumania eta Errusia), poloniera (Bielorrusia eta Errusia), errusiera (Bielorrusia, Errumania eta Ukraina) eta ukrainera (Errusia).

Europako datu soziolinguistiko batzuk zehazten dira jarraian; Euskal Herrira iritsitako immigranteen jatorrizko estatuak buruzkoak dira, batez ere, datuak.

- Europan, 225 hizkuntza inguru daude, munduko hizkuntzen % 3, eta 728 miloi lagun bizi dira. Hala ere, Europako 50 estatuetan, 35 hizkuntza bakarrik dira ofizialak.
- Islandia, Liechtenstein eta Vatikanoa izan ezik, estatu guztiak eleaniztunak dira; hau da, denetan, badaude eremu urriko hizkuntzak. Horietako batzuk koofizialtzat jo dira beren lurraldeetan (edo zatiren batean), hala nola galesera, eskoziera edo katalana. Dena den, gehienek ez dute inolako onarpenik.
- Estatuetakoa batzuek eleaniztuntzat jotzen dute beren burua, hainbat hizkuntza ofizial onartzen baitituzte, eta hizkuntzen araberako lurralde-banaketa dute, esate baterako, Belgikak eta Suitzak. Dena den, estatu gehienetan, hizkuntza bakarra izaten da ofiziala. Horixe gertatzen da gure herrialdera etorritako immigranteen jatorrizko herrialdeetan (ikus 4. taula).
- Kontinente guztietan ohikoa den bezala, Europan ere, badaude muga politikoen artean banatutako hizkuntza-komunitateak: Belgikako eta Herbeheretako nederlandera, Frantziako eta Italiako komunitate alemandunak, Errumaniako komunitate hungarieraduna edo Finlandiako suedieraduna. Kasu horietan aipatu behar da eremu txikiko komunitate horiek ondoko herrialdeetako hizkuntza-komunitate ofizialen babesa hartu ohi dutela.
- Aitzitik, eremu txikiko zenbait hizkuntza-komunitate hedadura handiko hizkuntzen komunitateen erdian bizi dira. Horixe gertatzen zaio, esaterako, sorbierari; hizkuntza eslaviar hori alemanaren hizkuntza-eremu baten barruan (Alemanian) dago.
- Mediterraneoko herrialde gehienek oso hizkuntza-aniztasun handia dute: Italiako hegoaldeko katalanaren, greziarren, albanieraren eta kroazieran komunitateak horren adibide argia dira. Eta bereziki deigarria da Esloveniatiatik Greziara joaten den lur-zerrendako hizkuntza-aberastasuna; gainera, hainbat hizkuntza-familiatakoak dira hizkuntza horiek. Kulturantzitasun hori are nabarmenagoa da Kaukasoko herrialdeetan.
- Gure ikerketan identifikatu ditugun immigrazio-hizkuntza ia guztiak ofizialak dira jatorrizko herrialdeetan. Honako hauek dira salbuespenak: Kalmykera (Kalmukiako Errepublika), mingrelia eta svanera (Georgia), eta katalana eta galiziera (horiek koofizialak dira beren lurraldeetan).
- Halaber, identifikatutako ia hizkuntza guztiak ofizialak diren tokietatik bakarrik etorriak dira. Honako salbuespen hauek daude: hungariera (Hungariakoez gain, hiztun batzuk Errumaniakoak edo Errusiakoak dira), poloniera (Polonia, Bielorrusia eta Errusia), errusiera (Errusia, Bielorrusia, Errumania eta Ukraina) eta ukrainera (Errusia eta Ukraina).

- Amaitzeko esan dezagun Europan, migrazio-mugimendu handi samarrak gertatzen ari direla: Ekialdeko Europan, gobernu-irizpideek eragindako mugimenduek demografia-osaera aldatu dute harrera-herrietan. Horixe gertatu da, esaterako, Herralde Baltikoetako errusieradunek Ukrainara eta Bielorrusiara egindako migrazioetan. Halaber, kontuan hartzekoak dira arrazoi ekonomikoak tarteko, Europako ekialdeko herrialdeetatik eta beste kontinenteetatik Europa mendebaldea jomuga duten migrazio-mugimenduak.

**4. taula.** Europatik etorritako immigranteak EAEn eta Nafarroa

	EAE	EAE eta Nafarroa	%
Atzerritarrak guztira	98.524	154.445	100
Europa guztira	28.341	45.414	29,4
Errumania	8.715	11.804	7,6
Portugal	7.437	11.586	7,5
Bulgaria	769	4.672	3
Frantzia	2.148	3.095	2
Italia	1.599	2.237	1,4
Ukraina	1.090	2.109	1,4
Erresuma Batua	1.516	1.889	1,2
Alemania	1.310	1.726	1,1
Polonia	481	1.006	0,7
Errusia	574	947	0,6
Moldavia	279	908	0,6
Irlanda	325	419	0,3
Lituania	110	371	0,2
Herbehereak	234	342	0,2
Georgia	271	297	0,2
Belgika	219	289	0,2
Bosnia Herzegovina	122	182	0,1
Suedia	127	153	0,1
Txekiar Errepublika	97	141	0,1
Eslovakia	87	128	0,1
Suitza	74	116	0,1
Austria	73	104	0,1
Armenia	82	101	0,1
Serbia	85	94	0,1
Bielorrusia	69	83	0,1
Hungaria	48	81	0,1
Danimarka	48	78	0,1
Letonia	67	77	0
Europako gainerakoak	285	379	0,2

**5. taula.** Europatik etorritako immigranteen hizkuntzak

HIZKUNTZAK	JATORRIA
Alemana	Alemania
Armeniera	Armenia
Azerbaijanera	Azerbaijan
Bielorrusiera	Bielorrusia
Bulgaria	Bulgaria
Daniera	Danimarka
Erromintxela de ijitoera	Errumania
Errumaniera	Errumania
Errusiera	Bielorrusia, Errusia, Errumania, Ukraina
Finlandiera	Finlandia
Frantses	Frantzia
Galiziera	Galizia
Georgiera	Georgia
Greziera	Grezia
Hungariera	Hungaria, Errusia, Errumania
Ingeles	Britainia Handia, Irlanda
Irlandako gaelikoa	Irlanda
Italiera	Italia
Kalmykera	Errusia
Katalana	Katalunia
Lituaniera	Lituania
Mingreliera	Georgia
Nederlandera	Herbehereak
Poloniera	Polonia, Bielorrusia, Errusia
Portuges	Portugal
Serbiera	Serbia
Suediera	Suedia
Svanera	Georgia
Ukrainera	Errusia, Ukraina

Jatorrizko herrialdeak eta hizkuntzak



HIZKUNTZAK	JATORRIA	HIZTUN KOPURUA
<b>Aleman</b>	Alemania	75 milioi (Alemania). Guztira: 95 milioi.
<b>Armeniera</b>	Armenia	3,4 milioi (Armenia). Guztira: 6,7 milioi.
<b>Azerbaijanera</b>	Azerbaijan	6 milioi (Azerbaijan). Guztira: 7 milioi.
<b>Bielorrusiera</b>	Bielorrusia	6,7 milioi (Bielorrusia). Guztira: 9. milioi.
<b>Bulgariara</b>	Bulgaria	8 milioi (Bulgaria). Guztira: 10 milioi.
<b>Daniera</b>	Danimarka	5 milioi.
<b>Erromintxela (ijitoera)</b>	Errumania	350.000 (Errumania). 20 milioi Europa eta Amerikan. 100 milioi Indian.
<b>Errumaniera</b>	Errumania	20 milioi (Errumania). Hungaria: 100.000; Israel: 250.000; Serbia 30.000; Ukraina. 300.000.
<b>Errusiera</b>	Bielorrusia	1,1 milioi (Bielorrusia).
	Errumania	40.000 (Errumania).
	Errusia	118.000 Errusia. Guztira: 145 milioi.
	Ukraina	8,3 milioi (Ukraina).
<b>Finlandiera</b>	Finlandia	4,7 milioi (Finlandia). Suedia: 200.000. Errusia: 20.000. Guztira: 5 milioi.
<b>Frantses</b>	Frantzia	51 milioi (Frantzia); Guztira: 65 milioi.
<b>Galiziera</b>	Galizia	3,8 milioi (Galizia).
<b>Georgiera</b>	Georgia	4 milioi (Georgia).
<b>Greziera</b>	Grezia	10 milioi (Grezia). Zipre: 600.000 Guztira. 12 milioi.
<b>Hungariera</b>	Hungaria	10,3 milioi (Hungaria).
	Errumania	1,5 milioi (Errumania). Guztira: 13,6 milioi.
	Errusia	Datu demografikorik gabe

HIZKUNTZAK	JATORRIA	HIZTUN KOPURUA
<b>Irlandako gaelera</b>	Irlanda	350.000 hiztun.
<b>Ingeles</b>	Erresuma Batua	55 milioi (Erresuma Batua). Guztira: 310 milioi.
	Irlanda	2,6 milioi (Irlanda). Guztira: 310 milioi.
<b>Italiera</b>	Italia	55 milioi (Italia). Guztira: 61 milioi.
<b>Kalmykera</b>	Errusia	174.000 hiztun. (Kalmukia, Errusia)
<b>Katalan</b>	Katalunia	6,5 milioi (Katalunia). Andorra: 31.000. Frantzia: 100.000. Italia: 20.000.
<b>Lituaniera</b>	Lituania	3 milioi. Guztira : 3,2 milioi
<b>Mingreliera</b>	Georgia	500.000 hiztun.
<b>Nederlandera</b>	Herbehereak	12,4 Guztira: 17 milioi.
	Polonia	36,5 milioi (Polonia).
	Bielorrusia	400.000 (Bielorrusia). Guztira: 42,7 milioi.
<b>Poloniera</b>	Errusia	Datu demografikorik gabe
	Portugal	10 milioi (Portugal). Guztira: 177,5 milioi.
<b>Portuges</b>	Portugal	10 milioi (Portugal). Guztira: 11 milioi.
<b>Serbiera</b>	Serbia	10 milioi (Serbia). Guztira: 11 milioi.
<b>Suediera</b>	Suedia	8 milioi (Suedia). Guztira: 8,8 milioi.
<b>Svanera</b>	Georgia	15.000 hiztun (Georgia).
<b>Ukrainera</b>	Errusia	4 milioi (Errusia). Guztira: 37,5 milioi.
	Ukraina	31 milioi (Ukraina).

## Emaitzak - Afrikatik etorritako biztanleak eta hizkuntzak

### Afrikako hizkuntza eta kultura aniztasunaren zenbait ezaugarri

Atal honen hasieran adierazi bezala, Euskal Herrian bizi diren immigranteen % 18,1 da Afrikatik etorritakoa. Berriemaileak, zehazki, 20 estatutatik etorriak dira, batez ere iparraldetik eta kontinenteko mendebaleko kostaldetik (Magrebetik eta Saharaz hegoalde) eta, orotara, 53 (56) hizkuntza bereizi dira.

Identifikatutako hizkuntzen zerrendako datuetatik, honako ideia hauek atera daitezke:

- Afrikako jatorria duten immigranteen hirutik bi Magrebekoak dira, gehien-gehienak Marokotik etorriak baitira (guztizkoaren % 9,6). Oso atzetik dator Aljeria, % 3,1ekin. Beraz, bi jatorri horiek batuta, EAEn eta Nafarroan finkatu diren immigrante guztien % 12,7 dira magrebtarrak.
- Afrikako gainerako nazionalitateetako immigranteak % 5,4 dira. Beraz, jatorriaren aldetik, sakabanaketa handia dago eta herrialde bakoitzetik iritsitako immigranteen ehuneko oso txikia da; kopuru osoa aintzat hartuta, % 0,3 eta % 0,1 artekoa. Nolanahi ere, joera horretatik zertxobait aldentzen dira Nigeria eta Senegal. 1.500 lagunetik gora iritsi da gurera herrialde horietako bakoitzetik, eta, ondorioz, pisu erlatiboa % 1 baino handiagoa da. Herrialde horien eta besteen arteko erdibidean dago Ekuatore Ginea: immigrante guztien % 0,5 etorri da handik. Ehuneko txikiak dira; 15 herrialdeko multzo batetik, immigrante guztien % 3 iritsi da doi-doi, baina datuek erakusten dute jatorri, kultura eta hizkuntza aldetik plurala eta heterogeneoa dela 15 herrialde horietako egoera. Datu horiek argiro islatzen dute, gure irudiko, zein heterogeneoa den Afrikatik etorritako immigranteen taldea, nahiz eta ehuneko txikia izan.
- Identifikatutako hizkuntza gehienek hiztun asko dituzte. Milioi bat hiztun baino gehiago dituzte, adibidez, hizkuntza hauek: amharera, arabiera, bambarera, Kamerungo ingeles kreolera, diolera, edoera, fantera, hausa, igboera, kikongoera, Ginea Bissauko kreolera, lingalera, mandinkera, maninkera, maninkakan, Nigeriako pidgin ingelesa, fula, senufoera, serere-sinera, songhayera, soninkera, susuera, tamazighta, kitubera, wolofera eta jorubera.
- Hala ere, hizkuntza horien artean, batzuk nabarmendu egiten dira: arabieraren aldaera ugariak, amharera (17,6 milioi), hausa (24 milioi hiztun), igboera (18 milioi), lingalera (7,1 milioi), fula (25 milioi), tamazighta (10 milioi) eta wolofera (8,5 milioi).
- Amharera Etiopiako hizkuntza ofiziala da. Alabaina, beste hizkuntzetako bakar batek ere ez du ofizialtasun-estatusik dagokion estatuan (edo estatuetan), gaztelaniak, frantsesak, ingelesak eta portugesak izan ezik. Nolanahi ere, horietako batzuk ofizialak dira barneko estatuetan (edo nazioaren azpiko eremuetan) edo hizkuntza nazionalizatzen dira. Hori gertatzen da, adibidez, hausarekin, igboerarekin eta joruberarekin, Nigerian; fularekin, serere-sinerarekin eta woloferekin, Senegalen; bambarerarekin, senoufoerarekin, fularekin eta maninkakanekin, Malin; eta fularekin eta malinkerarekin, Ginea Konakryn, besteak beste.
- Zabalkunde handiko hizkuntza horien artean, batzuk hedatze-prozesu handian daude bete-betan. Hizkuntza aldetik jatorri desberdineko biztanleak elkarrekin komunikatzeko hizkuntzak dira eta, ondorioz, hainbat estatutan hedatzen da, sarri, haien eragina. Hori gertatzen da, adibidez, woloferekin, diolerarekin, fanteerarekin eta, batez ere, fularekin.
- Dena dela, lan honetan bereizitako hizkuntza batzuk oso hiztun gutxiko komunitateetatik datoz. Adibidez, interesgarriak dira honako hauek: bubiera (Fernando Poo uharterako hizkuntza; 40.000 hiztun); ngumbiera (Ekuatore Gineakoa; 4.000 hiztun), eta Kamerungo bayangiera (65.000 hiztun), empongompongera (45.000 hiztun), ngumbera (17.000 hiztun) eta tunenera (35.000 hiztun).
- Europako jatorria duten hizkuntzak kolonizazioaren eraginez errotu ziren kontinentean eta estatuko hizkuntza ofizialak dira herrialde asko eta askotan. Datuen arabera, frantsesez, honako herrialde hauetatik etorri direnek hitz



egiten dute: Aljeria, Benin, Burkina Faso, Kamerun, Kongo, Kongoko Errepublika Demokratiko, Ginea Konakry, Mali, Maroko eta Senegal; gutxienez horiek. Ingelesez, honakoa hauek mintzatzen dira: Kamerundik, Etiopiatik, Ghanatik, Nigeriatik eta Senegaletik etorritakoak; gutxienez horiek. Eta, azkenik, Angolatik iritsi direnek portugesez hitz egiten dute.

Jarraian, Afrikako datu soziolinguistiko batzuk zehazten dira; Euskal Herrira iritsitako immigranteen jatorrizko estatuei buruzkoak dira, batez ere, datuak.

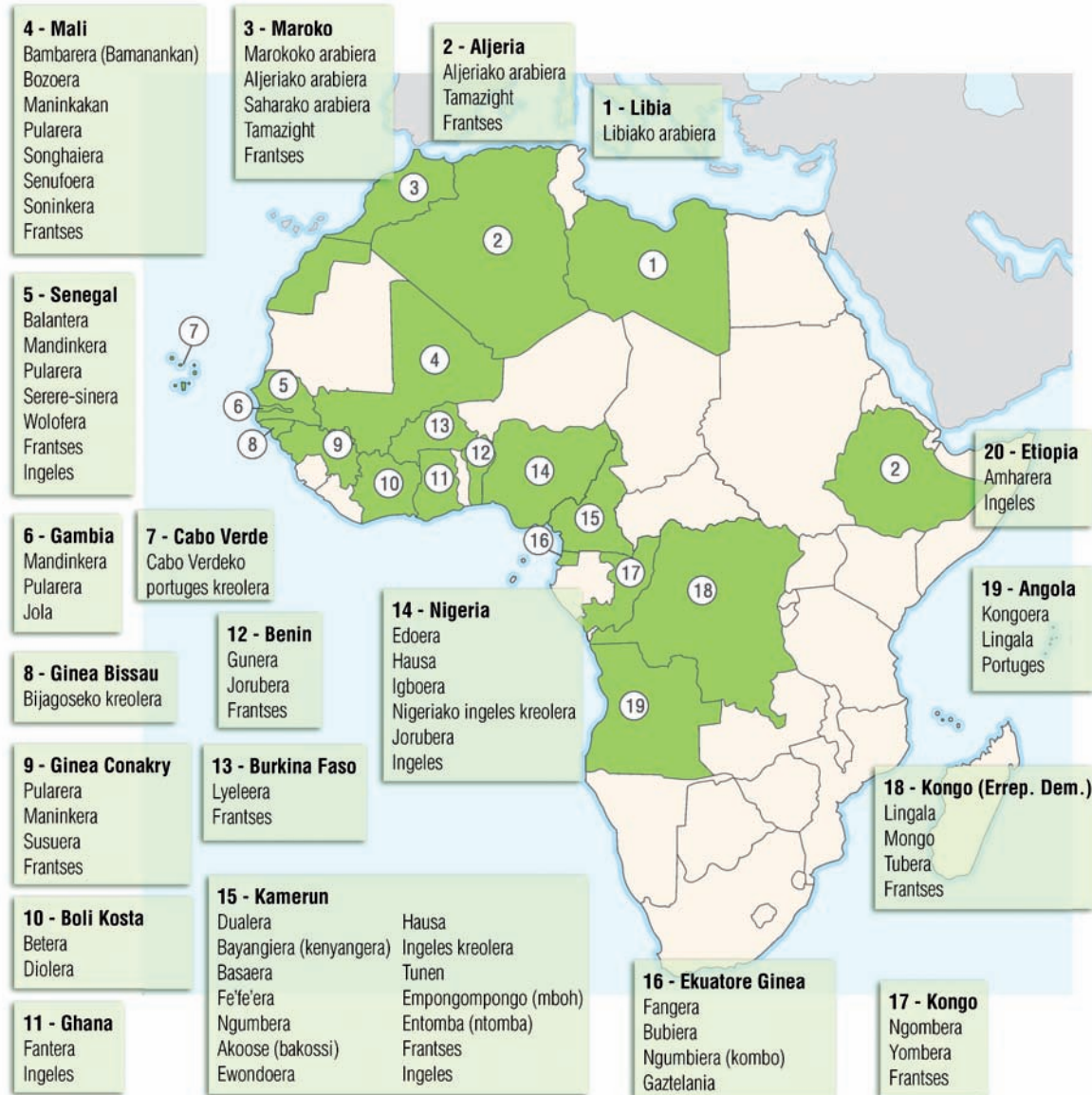
- Afrikan 725 milioi pertsona bizi dira, eta 2.000 hizkuntza inguru daude, munduko hizkuntzen % 30.
- Alabaina, Afrikako estatuen bilakaera historikoaren ondorioz eta kolonizazio osteko hizkuntza-politiken ondorioz, estatu gutxi batzuek baino ez dituzte hartu ofizialtzat Afrikako bertako hizkuntzak. Salbuespenak dira estatu horiek. Hizkuntza-politika bera ere estatu kolonizatzaileetatik jaso zuten, hein handi batean.
- Frantsesa ofiziala edo koofiziala da 23 estatutan; ingelesa, 19tan; portugesa, bostetan (Angolan, Cabo Verden, Ginea Bissaun, Mozambiken eta Sao Tome eta Principen); gaztelania, Ekuatore Ginean; afrikaansa, Namibian eta Hegoafrikan. Afrikako bertako hizkuntza ofizial edo koofizialen artean, hauek daude: arabiera 10 estatutan; swahilia Kenyan eta Tanzanian; kirundiera Burundin; kinyarwanda Ruandan; tigrinera Eritrean; amharera Etiopian; sesotho Lesothon; malgatxea Madagaskarren; ingeles kreolera Seychelle uharteetan; somaliera Somalian; swatiera Swazilandian, eta, Hego Afrikan, azkenik, gutxienez bederatzi hizkuntza, ingelesaz eta afrikaansaz gainera.
- Arabiera, ofiziala baita estatu batzuetan, aipatzeko modukoa da. Estatu guztietan, arabiera klasikoa da aldaera ofiziala, batez ere Koranean oinarritutako hizkuntza. Baina, hainbat estatutan, tokian tokiko biztanleek aldaera oso desberdinetan hitz egiten dute. Elkarren artean ezin dute ulertu aldaera horiek erabilia. Ondorioz, komunikatu ahal izateko, arabiera hizkuntza ofizialtzat duten estatuetan bazterrerara utzi behar dute tokian tokiko aldaera hori, eta arabiera klasikoa -eskolan ikasitakoa- baliatu behar izaten dute.
- Afrikan, badira herrialde batzuk ikaragarri aberatsak hizkuntza aniztasunaren arloan. Honako hauek dira azpimarratzekoak: Nigeria (470 hizkuntza), Kamerun (279 hizkuntza), Kongo (221 hizkuntza), Sudan (132 hizkuntza), Tanzania (131 hizkuntza) eta Txad (127 hizkuntza). Horiez gain, beste zazpi herrialde ere badira 50 hizkuntza baino dituztenak. Kontrako muturrean, Cabo Verden, bi hizkuntza besterik ez dute eta Ruandan eta Burundin, hiru.
- Afrikan, ia biztanleria osoarentzat, hango hizkuntza bat da ama-hizkuntza. Alde nabarmena dago, adibidez, Amerikako kontinentearekin. Gainera, hizkuntza-aniztasun handia dagoen herrialdeetan, komunitateko hizkuntzaz gain, eskualdeko eta barneko estatuetako hizkuntzetan ere hitz egiten dute sarri, baita hizkuntza ofizialean ere. Estatu askotan, hizkuntza ofizialean hitz egiten duten biztanleen ehunekoa nahikoa txikia da. Eskolatutako biztanleek, atzerriko merkataritzarekin eta turismoarekin lotura dutenek eta eliteak osatzen dute ehuneko hori.
- Herrialde askotan, hedatzen ari diren hizkuntzak daude. Hizkuntza-talde desberdinek elkarrekin komunikatzeko aukera dute hizkuntza horiei esker. Askotan, hizkuntza horien eraginak gaintu egiten ditu estatuen mugak. Horixe da wolofaren kasua, adibidez. Senegaleko biztanleriaren % 36rentzat baino ez da wolofera ama-hizkuntza, baina komunikazio-hizkuntzaren eginkizuna hartu du ia herrialde osoan, baita Gambian ere, ondoan baitago. Mauritanian ere hitz egiten da. Malin, bambarera ere komunikazio-hizkuntza bihurtu da. Salerosketetarako ere, hizkuntza hori erabiltzen dute, diolerarekin batera (biak dira oso antzekoak) Afrikako mendebalde osoan, hasi Senegaletik eta Nigeriaraino.



6. taula. Afrikatik etorritako immigranteak EAEn eta Nafarroan

	EAE	EAE eta Nafarroa	%
Atzerritarrak guztira	98.524	154.445	100
Afrika	16.822	27.892	18,1
Maroko	8.627	14.789	9,6
Aljeria	2.532	4.808	3,1
Senegal	1.320	1.855	1,2
Nigeria	802	1.624	1,1
Ekuatore Ginea	641	724	0,5
Ghana	336	512	0,3
Mali	283	506	0,3
Kamerun	297	438	0,3
Mauritania	364	407	0,3
Angola	291	316	0,2
Ginea Bissau	259	314	0,2
Ginea	141	267	0,2
Kongo (Errep. Dem.)	234	252	0,2
Kongo	109	234	0,2
Egipto	41	144	0,1
Tunisia	80	107	0,1
Boli Kosta	80	87	0,1
Cabo Verde	51	69	0
Gambia	44	59	0
Sierra Leona	32	43	0
Hegoafrika	20	28	0
Liberia	19	25	0
Afrikako gainerakoak	219	284	0,2

Jatorrizko herrialdeak eta hizkuntzak



HIZKUNTZAK	JATORRIA	HIZTUN KOPURUA
Akoose (bakossi)	Kamerun	100.000 (Kamerun)
Aljeriako arabiera	Aljeria	Arabieraren aldaera. 23,5 milioi (Aljeria).
	Maroko	40.000 (Maroko).
Amharera	Etiopia	17,5 milioi (Etiopia). Guztira 17,6 milioi.
Balantera	Senegal	98.000 (Senegal). Guztira: 420.000.
Bambarera (Bamanankan)	Mali	2,7 milioi (Mali). Guztira: 2,8 milioi.
Basaera	Kamerun	230.000 (Kamerun).
Bayangiera (Kenyangera)	Kamerun	65.000 (Kamerun).
Betera	Boli Kosta	410.000 (Boli Kosta).

HIZKUNTZAK	JATORRIA	HIZTUN KOPURUA
<b>Bijagosko kreolera</b>	Ginea Bissau	150.000 ama hizkuntza bezala eta 650.000 bigarren hizkuntza. Guztira: 800.000.
<b>Bozoera</b>	Mali	335.000 (Mali). Guztira: 500.000.
<b>Bubiera</b>	Ekuatore Ginea	40.000 (Ekuatore Ginea).
<b>Cabo Verdeko portugez kreolera</b>	Cabo Verde	400.000 (Cabo Verde).
<b>Diolera</b>	Boli Kosta	179.000 (Boli Kosta). Guztira: 1.230.000.
<b>Dualera</b>	Kamerun	87.000 (Kamerun).
<b>Edoera</b>	Nigeria	1 milioi (Nigeria).
<b>Empongompongo (mboh)</b>	Kamerun	45.000 (Kamerun)
<b>Entomba (ntomba)</b>	Kamerun	Kamerunerako ez dago datu demografikorik. Kongoko Errepublika Demokratikoa: 100.000.
<b>Ewondoera</b>	Kamerun	577.000 (Kamerun).
<b>Fangera</b>	Ekuatore Ginea	260.000 (Ekuatore Ginea): Guztira: 450.000.
<b>Fantera</b>	Ghana	555.000 hiztun. Akaneraren aldaera bat da (Ghanako hizkuntza): 8.300.000 hiztun.
<b>Fe'fe'era (bamileke)</b>	Kamerun	123.000 (Kamerun).
<b>Frantses</b>	Aljeria	
	Benin	
	Burkina Faso	
	Kamerun	
	Kongo	
	Kongoko Errep. Dem.	
	Ginea Konakry	
	Mali	
	Maroko	
Senegal		
<b>Gaztelania</b>	Ekuatore Ginea	
<b>Gunera (goun goun)</b>	Benin	243.000 (Benin). Guztira: 500.000.
<b>Hausa</b>	Kamerun	23.000 (Kamerun).
	Nigeria	18,5 milioi (Nigeria).
<b>Igboera</b>	Nigeria	18 milioi (Nigeria).
	Kamerun	
<b>Ingeles</b>	Etiopia	
	Ghana	
	Nigeria	
	Senegal	
<b>Ingeles kreolera</b>	Kamerun	2 milioi (Kamerun).
<b>Jola</b>	Gambia	60.000 (Gambia). Guztira: 360.000
<b>Jorubera</b>	Benin	460.000 (Benin).
	Nigeria	24 milioi (Nigeria).
<b>Kongoera (kikongoera)</b>	Angola	328.000 (Angola). Guztira: 2 milioi.
<b>Libiako arabiera</b>	Libia	4,5 milioi (Libia).

HIZKUNTZAK	JATORRIA	HIZTUN KOPURUA
<b>Lingala</b>	Angola	Angolarako datu demografikorik gabe.
	Kongoko Errep. Dem.	2,1 milioi (Kongoko Errep. Dem.)
		Kongoko E.D.ko jatorria: 2 milioi (ama hizkuntza), 5 milioi (komunikazio hizkuntza) Guztira: 7,1 milioi.
<b>Lyelera</b>	Burkina Faso	130.000 (Burkina Faso).
<b>Mandinkera</b>	Gambia	455.000 (Gambia).
	Senegal	600.000 (Senegal).
		Guztira: 1,2 milioi.
<b>Maninkera</b>	Ginea (Konakry)	2,2 milioi (Ginea (Konakry)). Guztira: 2,8 milioi.
<b>Maninkakan</b>	Mali	810.000 (Mali). Guztira: 3,9 milioi.
<b>Marokoko arabiera</b>	Maroko	18,8 milioi (Maroko).
<b>Mongoera</b>	Kongoko Errep. Dem.	400.000 (Kongo E.D.). (Kimpama, mongoren aldaera).
<b>Ngombera</b>	Kongo	150.000 (Kongo).
<b>Ngumbera</b>	Kamerun	9.000 (Kamerun). Guztira:17.500.
<b>Ngumbiera (kombo)</b>	Ekuatore Ginea	4.000 (Ekuatore Ginea).
<b>Nigeriako ingeles kreolera</b>	Nigeria	Ingeles oinarriko kreolera . Hedapenean dagoen merkataritza hizkuntza
<b>Portuges</b>	Angola	
<b>Pularera</b>	Gambia	235.000 (Gambia).
	Mali	1,6 milioi (Mali).
	Senegal	2,2 milioi (Senegal).
	Ginea (Konakry)	2,6 milioi (Ginea (Konakry))
		Guztira: 25 milioi.
<b>Saharako arabiera</b>	Maroko	Ez dago datu demografikorik.
<b>Senufoera</b>	Mali	1,4 milioi (Mali). Guztira: 2,6 milioi.
<b>Serere-sinera</b>	Senegal	1,1 milioi (Senegal). Guztira: 1,2 milioi.
<b>Songhaiera</b>	Mali	615.000 (Mali); Guztira: 1,2 milioi.
<b>Soninkera</b>	Mali	800.000 (Mali). Tota: 1 milioi.
<b>Susuera</b>	Ginea (Konakry)	980.000 (Ginea (Konakry)). Guztira 1,3 milioi.
<b>Tamazight (berberera)</b>	Aljeria	2,4 milioi (Aljeria).
	Maroko	6,4 milioi (Maroko)
		Guztira: 10 milioi.
<b>Tubera (Kitubera)</b>	Kongoko Errep. Dem.	4,2 milioi (Kongoko Errepublikako Demokratikoa). Guztira: 5,4 milioi.
<b>Tunen (mbanen)</b>	Kamerun	35.300 (Kamerun).
<b>Wolofera</b>	Senegal	3,2 milioi ama hizkuntza, 4 milioi bigarren hizkuntza (Senegal). Guztira: 8,5 milioi.
<b>Yombera</b>	Kongo	350.000 (Kongo).

## Emaitzak - Asiatik etorritako biztanleak eta hizkuntzak

### Asiako hizkuntza eta kultura aniztasunaren zenbait ezaugarri

Asiatik etorritakoak immigrante guztien % 3,5 dira. Berriemaileak, zehazki, 9 estatutatik etorriak dira eta, orotara, 14 hizkuntza bereizi dira (16, Europako jatorria dutenak kontuan hartuz gero). Zehaztu beharrean gaude, 7 taulan immigranteak sei estatutatik baino ez direla etorri aipatzen bada ere, Asiako herrialdeei buruzko txosten txikietan bildu ditugula Iraki, Bangladeshi eta Nepali dagozkienak ere; izan ere, ikerketa-lanean, herrialde horietatik etorritako hizkuntzak ere identifikatu ditugu.

Zortzigarren taulako datuen arabera, azpimarratzekoa da identifikatutako hizkuntza guztiek milioika hiztun dituztela, sherperak izan ezik. Nepaleko hizkuntza da sherpera, eta 130.000 lagun inguruk hitz egiten dute hizkuntza horretan Himalaiako eskualdeetan.

Identifikatutako 14 hizkuntzen artean, zortzi jatorrizko estatuko hizkuntza ofizialak dira: bengalera, mandarin txinera (Txina), koreera (Korea), hindia (India), japoniera (Japon), nepalera (Nepal), tagaloa (Filipinak) eta urdua (Pakistan). Hiru hizkuntza ez dira ofizialak, baina hiztun asko dituzte: punjabiera (Pakistanen hiztun gehien dituen hizkuntza; 80 milioi), pasthoera (22 milioi) eta seraikia (13,8 milioi). Pakistandar jatorriko immigranteen artean, hiru hizkuntza horiek bereizi dira Euskal Herrira etorritakoen artean. Eta horiez gainera, aurrez aipatutako sherpera. Himalaiako ibarretako hizkuntza da sherpera eta aurrekoek baino hiztun gutxiago ditu.

Cantonera (yu), berriz, txineraren familiakoa da (sino azpifamiliakoa); 66 milioi hiztun ditu, gehien-gehienak Guangdong probintzian (Kanton da hiriburua).

Jarraian Asiako datu soziolinguistiko batzuk zehazten dira; Euskal Herrira iritsitako immigranteen jatorrizko estatuei buruzkoak dira, batez ere, datuak.

- Asian, 2.180 bat hizkuntza daude (planeta osoko hizkuntza guztien % 33). Horien artean, hauek dira ofizialak: arabiera 13 estatutan (Saudi Arabia, Bahrain, Arabiar Emirerri Batuak, Irak, Israel, Jordania, Kuwait, Libano, Oman, Palestina); ingelesa (ofiziala edo koofiziala) Hong Kongen, Indian, Pakistanen eta Singapurren; txinera Txinan, Macaun, Singapurren eta Taiwanen. Herrialde batzuetako hizkuntzak ofizialak dira ingelesarekin batera. Adibidez: hindia (India), punjabiera (Pakistan), txinera (Hong Kong) eta tagaloa (Filipinak). Nolanahi ere, herrialde gehienetan, bakarra da hizkuntza ofiziala. Besteak beste: bengalera (Bangladesh), armeniera (Armenia), birmaniera (Birmanian), txinera (Txina), kazakhera (Kazakhstan), mongoliera (Mongolia) eta nepalera (Nepal).
- Honako hauek dira hizkuntza gehien dituzten herrialdeak: Indonesia (660 hizkuntza), India (398 hizkuntza), Txina (205 hizkuntza), Filipinak (168 hizkuntza), Nepal (124 hizkuntza) eta Birmania (110 hizkuntza). Beste muturrean daude Korea (Iparraldekoa eta Hegoaldekoa), Maldiva uharteak eta Japon. Korea bietan, koreeraz baino ez da hitz egiten eta Maldiva uharteetan, maldiveraz besterik ez. Japonen, japonieraz gain, familia bereko beste hamar hizkuntza daude, oso hurbilekoak guztiak. Hiztun gutxiko hizkuntzak dira. AINU komunitate txiki bat ere bada, baina oso gutxi hitz egiten dute beren hizkuntzan. Orain arte, hizkuntza isolatutzat hartu izan da ainuena.
- Txinan, hizkuntza ofiziala, puthongua edo mandarin txinera, 867 milioitik gora lagunena ama-hizkuntza da. Hala ere, Txinan, badira beste hainbat hizkuntza hiztun askorekin: kantonera (yu), ganyuera, hakanera, minera, vuyuera (wu), xianger, yinyuera. Hizkuntza horien artean, ahoz komunikatzea eta ulertzea ez da erraza; idazteko sistema ideografikoa, ordea, bera da guztietarako, eta, horri esker, batzuen eta besteen testuak ulertzeko modua dute. Kontuan izan behar da Txinako idazkera tradizionalan sinbolo bakoitzak hitz bat irudikatzen duela eta, ondorioz, idazkera hori bera baliagarria dela hizkuntza desberdinetarako edo hizkuntza beraren aldaera desberdinetarako. Mendebaldeko sistemara egokitutako idatziko sistema bat ere landu da Txinako hizkuntzetarako. Pinyin esaten zaio idatziko sistema horri. Horrez gainera, aipatzekoa da hizkuntza (eta kultura) gutxitu garrantzitsuak ere badirela. Adibidez: herrialdearen iparraldeko hizkuntza mongoliarak (Mongoliatik gertuko lurraldean);

hego-mendebaldeko biztanle tibetarrak, eta hainbat familiatako hizkuntza asko eta asko hegoaldean, thaitar eta mon-kanbodiarrak hizkuntzak adibidez. Hizkuntza horiek milioika hiztun dituzte.

- Indian, hindia da hizkuntza ofiziala, ingelesarekin batera. 1.100 milioi biztanletik gora bizi da herrialde hartan eta izugarrizko hizkuntza pila daude. Modu ofizialean erregistraturik, 398 daude. Estatuko hizkuntza ofizialez gain (hindia eta ingelesa), ofizial-konstituzionaltzat jo dira beste 22 hizkuntza. Bukatzeko, nabarmentzekoa da Indian gutxiengo etniko -tribalak esaten diete- asko daudela. Gutxiengo horiek 300 bat hizkuntza-komunitate biltzen dituzte. Hiztun-kopuruan, badaude aldeak batetik bestera; 100 hizkuntza inguruk 10.000 hiztun baino gutxiago dute.

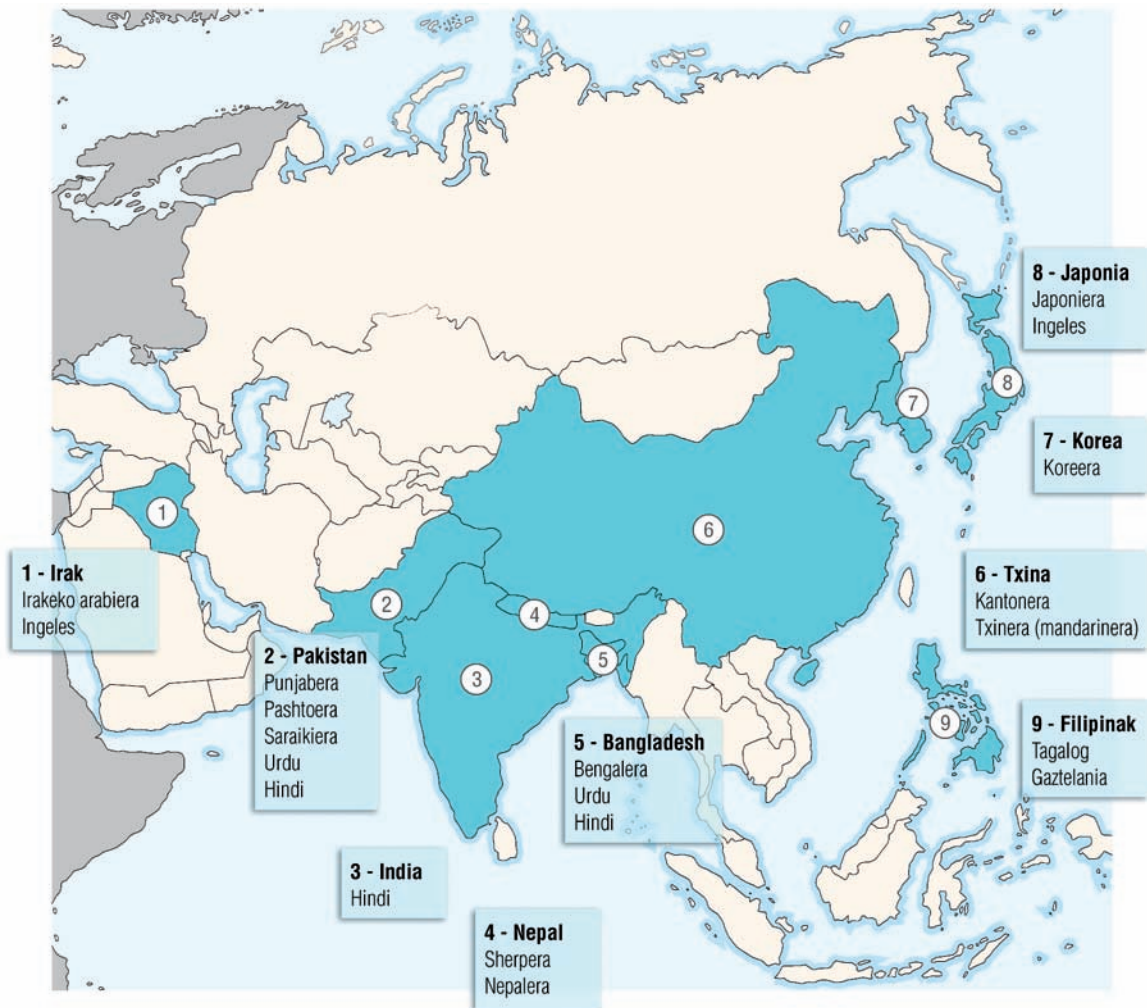
**7. taula.** Asiatik etorritako immigranteak EAEn eta Nafarroan

	EAE	EAE eta Nafarroa	%
Txina	2.119	2.673	2,1
Pakistan	665	772	0,6
Filipinak	349	425	0,3
Japonia	127	184	0,1
India	91	91	0,1
Koreako Errepublika	71	74	0,1
Besteak	229	238	0,2
	3.651	4.457	3,5

**8. taula.** Asiatik etorritako immigranteen hizkuntzak

HIZKUNTZAK	JATORRIA
Bengalera	Bangladesh
Gaztelania	Filipinak
Hindi	Pakistan, Bangladesh, India
Ingeles	Irak, Japonia
Irakeko arabiera	Irak
Japoniera	Japonia
Kantonera	Txina
Koreera	Korea
Nepalera	Nepal
Pashtoera	Pakistan
Punjabera	Pakistan
Saraikiera	Pakistan
Sherpera	Nepal
Tagalog	Filipinak
Txiner mandarinera	Txina
Urdu	Pakistan, Bangladesh

## Jatorrizko herrialdeak eta hizkuntzak



HIZKUNTZAK	JATORRIA	HIZTUN KOPURUA
Irakeko arabiera	Irak	21,6 milioi (Irak).
Bengalera	Bangladesh	100 milioi (Bangladesh). Guztira: 211 milioi.
Kantonera	Txina	66 milioi.
Txinera mandarinera	Txina	867 milioi.
Gaztelania	Filipinak	
Koreera	Korea	67 milioi.
Ingeles	Irak	
	Japonia	
	Pakistan	Datu demografikorik gabe.
Hindi	Bangladesh	Datu demografikorik gabe.
	India	360 milioi (India). Guztira: 450 milioi.
Japoniera	Japonia	121 milioi (Japonia). Guztira: 122,5 milioi.
Nepalera	Nepal	11 milioi (Nepal). Guztira: 17,2 milioi.



HIZKUNTZAK	JATORRIA	HIZTUN KOPURUA
<b>Pashtoera</b>	Pakistan	22 milioi (Pakistan). Guztira: 24 milioi.
<b>Penjabí</b>	Pakistan	60,6 milioi (Pakistan). Guztira: 88 milioi.
<b>Saraiki</b>	Pakistan	13,8 milioi (Pakistan). Guztira: 14 milioi.
<b>Serpa</b>	Nepal	130.000 (Nepal). Guztira: 150.000.
<b>Tagalo</b>	Filipinas	14,5 milioi (Filipinak). Guztira: 16 milioi.
<b>Urdu</b>	Pakistan	10,7 milioi (Pakistan).
	Bangladesh	600.000 (Bangladesh).

Guztira. 16 milioi.



## Ondorioak

- Lehen txosten honetan deskribatu dugun hizkuntza-egoera gure landa-lanean aurkitu ditugun hizkuntzen ondorioa da; beraz, landa-lana sakonagoa eginez gero, hizkuntza gehiago agertuko lirateke, EAEn eta Nafarroan 170 nazionalitate baino gehiagoko etorkinak daudelako. Begi-bistakoa da askoren nazionalitatearen eta estatuaren hizkuntza bera izan daitekeela, baina, bestalde, argi dago hiztunek berek askotan estatuen barruko hizkuntza-aniztasuna gordetzen dutela hainbat arrazoi direla-eta: diglosia, gizarte-prestigioa, estigma kulturala eta abar... Dena den, ikerketaren bultzatzaileok uste dugu soberan bete ditugula hasieran zehaztutako helburuak; lan hau *work in progress* hartu behar da, eta, beraz, aurrerago osatuz joango da, eta saiatu egingo gara hizkuntza bakoitzari dagokion hiztun-kopurua zehazten.
- Aurkitu duguna ardaztat hartuta, Amerikako kasua da nabarmenena; izan ere, oso hizkuntza gutxi bildu badira ere (guztira 9 hizkuntza), hiztun-bolumena oso garrantzitsua da hemen bizi den biztanleria immigrantearen osarearen ikuspegitik. Hau da, EAEn eta Nafarroan bizilekua duten immigranteen ia erdia latinoamerikarra bada eta horietako gehien-gehienek gaztelaniaz hitz egiten badakite eta hura erabiltzen badute, horrek bi alderdi oso garrantzitsutan izango du eragina: alde batetik, kontinente horretatik etorritakoak gizartean eta lan-munduak errazago txertatuko dira, hemen dauden hizkuntza ofizialetako batekin ia-ia hizkuntza-distantziarik ez dagoelako, behintzat arlo sozialean; beharbada, neurri txiki batean, distantziaren bat egongo da hizkuntza-arloan; bestetik, euskararen berreskuratzeko-prozesuan, nolabaiteko eragina izango du, talde horiek ez baitute euskara ikasteko behar handirik izango hizkuntza menderatzailea ezagutzen dutelako. Beraz, kultura-aniztasunaren analisiaren ohiko egoeretako batekin egingo dugu topo: estatuan, bat egiten dute hizkuntza-gehiengo batek, gutxiengo nazional batek eta immigranteen gizarteek. Horrelako egoerek oreka sozial eta politikoak behar izaten dituzte, baita kudeaketa kultural jantzia eta orekatua ere, gero egoera gatazkatsuak sor ditzakeen elkarren arteko mesfidantzarik sor ez dadin.
- Europako kasuak ere nahasmena ekar dezake, hizkuntza-kopurua ia jatorrizko estatu-kopuruaren adinakoa baita. Baina hori fenomeno bikoitzaren ondorioa da. Batetik, Europan gertatzen da gehien estatuen eta nazioen arteko identifikazioa; gainera, kontinente honetan sortu zen estatuetan oinarritutako antolamendua, eta hemen lehenetsi zen hura gizartea antolatzeko eredu gisa, honako hau oinarritzat hartuta: bateratze eta zentralizazio politikoak bat egin behar luke kultura- eta hizkuntza-homogeneotasunarekin. Bestalde, estatu osokoak ez diren Europako hizkuntza guztiek ez dute onarpen politikorik izan; horregatik, hizkuntza horien hiztunek batzuetan nahiago izaten dute beren burua Estatuko herritartzat jotzea eta ez beren kultura-komunitateko kideatzat.
- Afrikako kasua horren kontrakoa da; izan ere, gizartean (baina ez politikan), hizkuntza askok biziraun dute. Guk berrogeita hamar baino gehiago bildu ditugu hemen eta horiek hango hizkuntza-aniztasunaren zati baten erakusle dira, euskal gizartean bizi diren immigranteen jatorrizko lurraldeena, hain zuzen ere. Beraz, EAeko immigranteen ehuneko handiagoa balitz, ageri diren jatorriak eta hizkuntzak biderkatuko lirateke. Badirudi hori kontrajarrita dagoela Nafarroako immigrazio-ehunekoarekin, baina, horretan, beste faktore batek ere eragina izaten du: gizarte-sareak. Hala, estatu batzuetara, jatorri bereko edo horren hurbileko immigranteak joan ohi dira, eta, beraz, aniztasuna mugatu egiten da. Halaber, Afrikatik etorritakoen kasuan, ikusten da pertsona batek dakizkien hizkuntzak sozialki gainjarrita daudela funtzioen eta prestigioaren arabera, eta, horrenbestez, metropoli kolonizatzailearen hizkuntzan hitz egiten dute, jatorrizko herrialdean hedatuta dagoen beste hizkuntza batean, eta, azkenik, komunitateko eta tokiko beste hizkuntza batean edo batzuetan.
- Asiako kasuak gaur egun egiaztatu ezin ditugun zenbait hipotesi ekarri dizkigu, bai Euskal Herrian asiarrak jatorriko biztanle-bolumen txikia dagoelako, bai horrelako kasuetan ofizialtasun-maila handiko hizkuntzak lehenetsi edo aitortzen direlako. Aurrerago egingo ditugun beste ikerketa batzuetan, datuak biltzeko tresnak hobetu beharko ditugu eta informazioa garbitu. Oraingo honetan, ontzat jo beharko dugu gure autonomia-erkidegoetan ezagutu eta mintzatzen diren hamabi hizkuntza baino gehiago aurkitu izana.

- Bukaerara hurbilduta eta erlatibismo errazean erori gabe, aipatzekoa iruditzen zaigu gaur egun ehun hizkuntza baino gehiago ezagutzen direla eta horietako asko hiztunen eguneroko komunikazio-tresna gisa erabiltzen direla. Aniztasun horrek ohartarazi behar gaitu hizkuntzek dituzten alderdi komunikatiboaz, sinboloak eta nortasun-alderdiaz, eta alderdi horiek hizkuntza ofizialetan zein ez-ofizialetan agertzen direla, hau da hizkuntza guztietan.
- Testu honen bukaeran, gutxienez, honako hauek iradoki behar ditugu: batetik, hizkuntzak batera bizitzeari buruz ikertzen jarraitzeko beharra (alderdi oinarritzkoa eta deskriptiboa), eta, bestetik, alderdi sakonagoak lantzeko beharra, hizkuntza horien arteko erlazio arrazoituak eta arrazoizkoak sustatzeko eta proposatzeko. Horrek diziplina anitzeko curriculumak hautatzea, esperimintatzea eta martxan jartzea eskatuko du, eta horiek ahots askotako eztabaidaren ondorio izango dira; eztabaida horretan, eragileek, elkarteek eta buruzagiek hartu beharko dute parte, baita bizikidetzaren askotariko horrek sortuko dituen dilemek ukitutako guztiek ere, eta, abiapuntu gisa, pluralizatutako interakzio bihurtu behar luke. Unesco Etxeko Amarauna zein Ikuspegi prest daude berdintasunez parte hartzeko eta bi mailetan laguntzeko asmoa dute, maila deskriptiboan nahiz aginduzkoan. Horrek guztiak euskara arretaz tratatuko duten politikak eta prozesuak eskatuko ditu; izan ere, maila ekonomikoan gertatzen den bezala, liberalek maila kulturalerako proposatzen duten ustezko estatu-neutraltasuna garaileen gramatika izaten da. Avishai Margalit-ek esango lukeen bezala, gizalegezko gizarte proposatu nahi dugu; horrelako gizarte batean, erakundeek ez dituzte beren kideak makurraraziko eta kideek ez dute elkar makurraraziko.



## 2. Hizkuntza aniztasuna jatorrizko herrialdeetan





UNESCO Etxearen *Amarauna taldeak eta Ikuspegik* hasitako proiektua -Immigrazioaren eraginez Euskal Herrian dauden hizkuntzak identifikatzea- bi modutan landu zitekeen, gutxienez: Euskal Herriko etorkinen artean hautemandako hizkuntzen datuak soilik emanez, edo biztanleria horren jatorrizko herrialdeetako hizkuntza-aniztasunari buruzko informazioa ere emanez. Gure artean hizkuntza-komplexutasunarekin eta -aberastasunarekin lotuta sortzen ari diren egoera berriak ulertzeko, gure ustez, biztanleria-talde horien jatorrizko herrialdeetako hizkuntza-aniztasunaren ezaugarriak ere hartu behar dira kontuan. Beraz, hizkuntza-ukipenaren fenomenoak bere osotasunean ulertu nahi bada, uste dugu bi bideak beharrezko direla.

Guztira, 100 hizkuntza identifikatu ditugu. Ez da topikoa hizkuntza horietako bakoitzak bere ezaugarri propioak dituela esatea;

- batzuek milioika hitzun dituzte eta beste batzuk kide-kopuru gutxiko komunitateetako hizkuntzak dira
- zenbait estatuko hizkuntza ofizialak dira eta beste zenbait, ez
- hitzunen hizkuntza-esperientziak askotarikoak dira: pertsona batzuek herrialdeko hizkuntza ofizialak erabiltzen dituzte hurbilen duten komunitateko hizkuntzarekin batera, eta, beraz, hizkuntza batean edo gehiagotan hitz egin ohi dute; beste batzuk, berriz, elebakarrak dira, eta hizkuntza hori helmuga-lurraldeetan ezagut dezakete edo ez.

Lehenengo lan honetan, beraz, hizkuntza guztien eta erabilera- eta ukipen-esperientzia guztien balioa azpimarratu nahi izan dugu, hizkuntza horiek beren jatorrizko lurraldean duten estatusa dena delakoa izanda ere. Hizkuntza bakoitzak bizitza ulertzeko modu berezia dakar gure lurraldera, eta, horrenbestez, beharrezkoa da ideia hori gizarteratzea. Gure herrialdean gehien entzuten diren immigrazio-hizkuntzak soilik aztertuz gero, gainerakoen izaera lausotuko zen; gainera, identifikazio-lanak ez zuen inolako zailtasunik izango, gure eskoletan edo administrazioarekiko harremanetan gehien entzuten diren zortzi edo hamar hizkuntzetan sakontzea nahikoa izango baitzen.

Hori dela-eta, hasiera batean, bigarren aukera lantzea erabaki dugu; hau da, munduko hizkuntza-aberastasunaren ikuspegi orokorra eman nahi da, gure lurraldera etortzea erabaki duten pertsonen bitartez. Gure ustez, beraz, jatorrizko herrialdeetako egoeren ikuspegi osoa izango da abiapuntu, eta, horri esker, hizkuntza-harreman konplexuak zehaztasun handiagoz aztertu ahal izango dira.

Azterketa hori egiteko, 2005eko erroldaren datuak hartuko dira oinarri. Informazioa kontinenteen arabera antolatuta eman dugu, eta, noski, kontinente bakoitzean, estatuak sartu dira. Estatu bakoitzeko egoera-aniztasuna dela-eta, ezin da orokortze sinplerik egin; baina, aldi berean, kontinente bakoitzeko komunitateen artean oinarrizko berezitasunak aurkitu ditzakegu, eta horiek multzoka aurkeztea errazten dute. Euskal Herrian, hainbat eta hainbat lekutatik etorritako jendea bizi da: Amerikako ia herrialde guztietatik (Guyanak, Haiti eta Karibeko beste uharteren bat salbu), Sahara azpiko Afrikaren iparraldeko eta mendebaldeko herrialdeetatik, ia Europa guztitik eta Asiako zenbait herrialdeetatik. Horregatik, aurkeztu den informazioa zona horietara mugatuko da; dena den, herrialde guztiak ez dira sakontasun berarekin aztertuko. Zehazki, honako estatu hauei buruzko informazioa emango da: Amerikako 13 estatu, Europako 24, Afrikako 20 eta Asiako 9. Gainera, informazio hori guztia Iraki eta Etiopiar buruzko bi txosten txikirekin osatuko dugu; izan ere, 6. taulan sartuta ez egon arren, herrialde horietako hizkuntzak identifikatu ahal izan dira.

Kontinente bakoitzaren barruan, gure etorkinen jatorrizko estatuetakoa informazioa eman da. Hau da, estatu bakoitzeko hizkuntza-aniztasunari buruzko oinarrizko informazioa aurkeztu da: lurraldean hitz egiten den hizkuntza-kopurua, estatus ofiziala eta biztanleriaren artean duen hedapen-maila, hizkuntza komunitate historikoak edo autoktonoak egotea, eta, zenbaitetan, lurralde horietan indar handiz finkatu diren migrazio-komunitateak egotea. Hain zuzen, azpimarratu nahi da hizkuntza ez ofizialak dituzten hitzun gutxiko komunitateak ia mundu osoan aurkitu daitezkeela; beraz, horiek guztiak zehaztea ezinezkoa izan arren, gutxienez, hedapen handiena duten hizkuntzak mapan kokatu eta guztien balioa indartu nahi izan da.

Datu horien informazio orokorra emateko, honako informazio-iturri hauek erabili ditugu:

- B. Grimes (2000), J. Leclerc (2008), M. Ruhlen (1987), J.C. Moreno Cabrera (2003), B. Comrie (2003), Ch. Moseley y R.E. Hasley (1994), Europeako Batzordea (2008) informazio orokorrerako.
- Koul (2000), D. Crystal (1997), F. Martí et al. (2005), A. Barreña et al. (2005), B. Uranga et al. (2007) Informazio osagarria zenbaitetan (ikus bibliografiaren eranskina).
- Lurraldeetako populazioaren datuetarako: Badie & Didiot (Ed.) (2007)

Aldi berean, hizkuntzen sailkapen genetikoari buruzko ikuspegi orokorra ere eman nahi izan dugu, uste baitugu ikuspegi horrek komunitateen arteko harreman historikoak hobeto ulertzen laguntzen duela, eta, neurri batean, baita egungo gizarteetara hurbiltzen ere. Hau da, agian, interesgarria izango da hizkuntza bat, esaterako, errumaniera, hizkuntza erromanikoa dela gogoratzea, gaztelania, katalana edo frantsesa bezala.

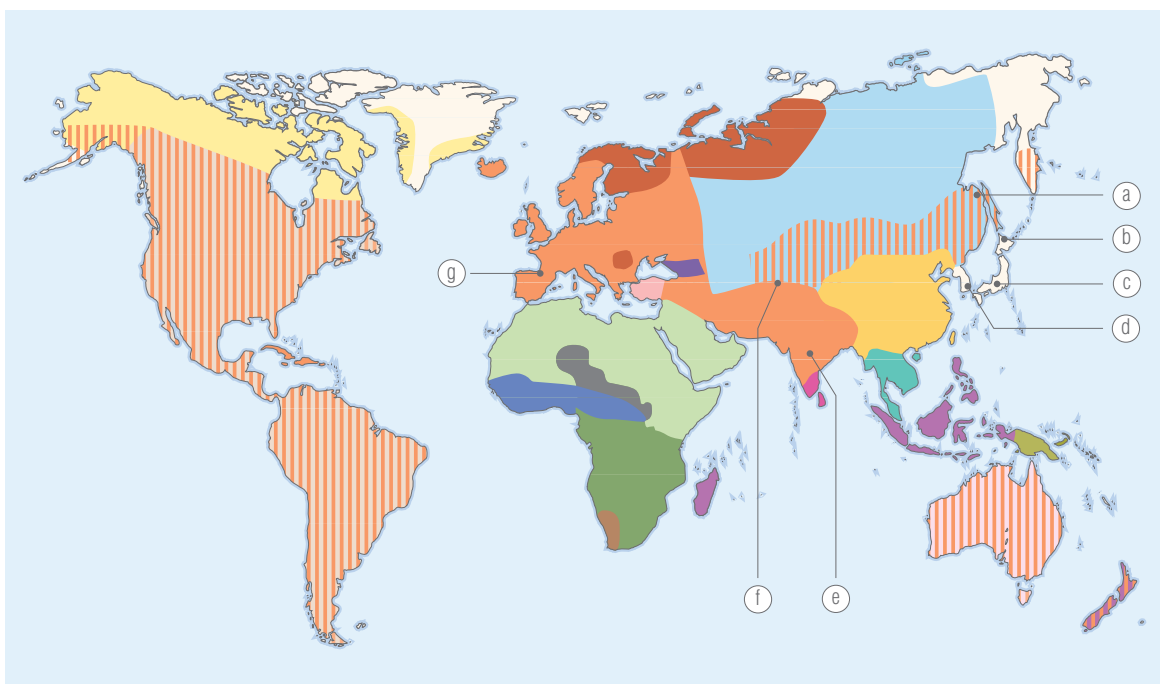
Hala ere, sailkapen genetikoak egitea zaila da. Ruhlenek (1987) zehaztasun osoz azaldu du alor horretan izan den bilakaera, eta, horrez gain, adierazi du askotan onartutako lotura genetikoak aldatu egin daitezkeela, behar beste aztertu ez diren hizkuntzei buruzko ikerketak aurrera doazen heinean (bereziki, Afrikako hizkuntzenak). Beraz, egindako sailkapenari dagokionez ondoriozta daiteke hizkuntzalariek ere iritzi desberdinak dituztela; horregatik, hizkuntza-multzoak (baita handiak ere) hainbat modutan sailkatu ohi dira. Esaterako, bantu hizkuntzak Niger-Kongo familia handiaren barruan sartzen dituzte hizkuntzalari gehienek (Moreno Cabrera, 2003); baina, aldi berean, ez da arraroa bereizitako taldeetat aurkeztea ere (Leclerc, 2008). Kasu berezia da, halaber, koreera eta japoniera hizkuntzei dagokiena; izan ere, orain gutxi arte, familia altaikoan sartutako hizkuntza isolatutzat sailkatu dira (Ruhlen, 1987), baina, egun, hizkuntza isolatutzat hartzen dituzte (Moreno Cabrera, 2003).

Halaber, desberdintasun handia dago familia bakoitzeko hizkuntza-kopuruaren artean. Oro har, dialektoaren eta hizkuntzaren arteko muga ezartzeko dauden zailtasunak eragiten ditu desberdintasun horiek; beraz, ustez bigarren mailakoa zen zailtasun hori konponbide zailen arazo bihurtzen da. Esaterako: Leclerc (2008) oinarri hartuta, esan daiteke Indian 1.600 hizkuntza baino gehiago daudela; Grimesek (2000) 428 hizkuntzako zerrenda eman zuen, eta Anvita Abbik (2000), ostera, 114 hizkuntza daudela dio, Indiako gobernuak 1991n egindako erroldan oinarrituta (30 urte lehenago, 1.652 hizkuntza zenbatu ziren errolda berean).

Datuak aurkeztean izan daitekeen beste arazo handi bat hizkuntzen gutxi gorabeherako hiztun-kopurua da; datuei buruzko desadostasun edo zehaztasun falta hori hizkuntza-errolda fidagarririk ez izatearen ondorioa izaten da, bai eta errolda horiek garai desberdinetan eta irizpide desberdinak erabiliz egin izanaren ondorioa ere. Erroldarik izan ezean, informazio-iturriak hizkuntzalariek edo beste eragile batzuek egindako ebaluazioak izaten dira; gainera, ama-hizkuntzen hiztunak -termino hori, sarritan, hizkuntza-multzo zehaztuetan sartuta egotearekin lotzen da- edo bigarren nahiz hirugarren hizkuntzen hiztunak ezin izaten dira beti bereizi. Horri dagokionez, hiztun-kopuruari buruzko desberdintasunak oso nabarmenak izan ohi dira; bereziki, hedatzen ari diren hizkuntzetan. Halaber, maila txikiagoko estatus ofiziala duten hizkuntzetan, hizkuntzen eta dialektoen arteko mugak ezartzeko zehaztasun faltak zailtasunak eragiten ditu, bai eta hizkuntza-izendapenen ugaritasunak ere, askotan zaildu egiten baitu hizkuntzak identifikatzea.

Dena dela ere, liburu honen helburua ez da hizkuntzen munduko sailkapenari buruzko lan zehatza egitea; hau da, irakurleari hizkuntza-aniztasunaren egoeraren ikuspegi orokorra ematea da honen helburu bakarra. Dibulgazio-lan horretarako, hizkuntza-mapak egin ditugu, eremu handien arabera banatuta, eta, horietan, kasu bakoitzaren hizkuntza-familiei buruzko informazioa eman eta hizkuntza-komunitateen jatorrizko geografia-eremuen mapak sartu ditugu.

**Munduko hizkuntza familia nagusiak**



\*Leclerc 2008ko datuetan oinarritutako mapa.

- |                   |              |                 |                 |                  |                 |
|-------------------|--------------|-----------------|-----------------|------------------|-----------------|
| Eskimo-aleutar h. | Kaukasoar h. | Sino-tibetar h. | Austronesiar h. | Khoisan h.       | Nilo-saharar h. |
| Amerindiar h.     | Uraldar h.   | Austroasiar h.  | Papuar h.       | Bantu h.         | Afroasiar h.    |
| Indoeuropar h.    | Altaitar h.  | Dravidar h.     | Australiar h.   | Niger-congoar h. |                 |

Zenbait hizkuntza bakartuak:

- |         |           |            |         |
|---------|-----------|------------|---------|
| nivehí  | japoniera | nihali     | euskara |
| ainuera | koreera   | burushaski |         |





Afrika



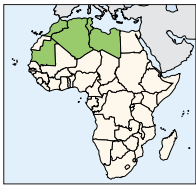


### Afrikako hizkuntza familia nagusiak

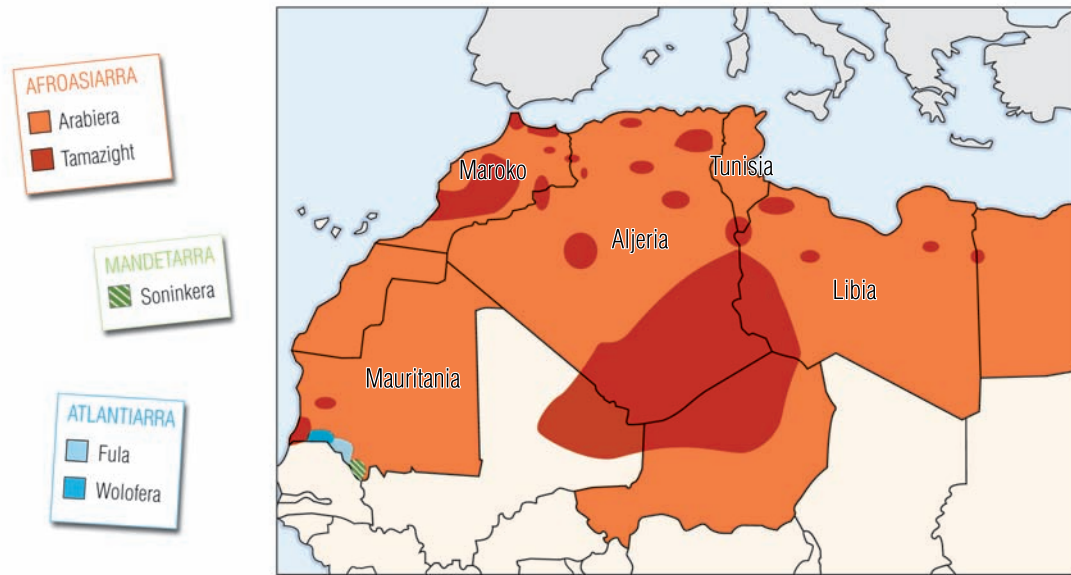


\*Leclerc 2008ko datuetan oinarritutako mapa.

Familia	Hizkuntza-kopurua	Hiztun-kopurua (milioiak)
<b>Afroasiar h.</b>		
Semita h.	30	230
Txad h.	140	22
Berebere h.	1	20
Kusita h.	50	9
Omotiar h.	28	0,5
Egipziar h.	2	0,5
<b>Nilo-saharar h.</b>	200	26
<b>Niger-congoar h.</b>	500	105
<b>Bantu h.</b>	450	310
<b>Kordofandar h.</b>	20	0,5
<b>Khoisan h.</b>	30	0,5
<b>Austronesiarra</b>	1 (Afrikan)	9



Hizkuntza hedatuak



■ LIBIA

Biztanle-kopurua: 5.853.000  
 Hizkuntza ofiziala: arabiera klasikoa

Libian, arabiera klasikoa da estatuaren hizkuntza ofiziala. Erlijioaren arloko hizkuntza da, eta administrazioaren arlo guztietan, eskolan, epaitegietan eta hedabideetan idatziz erabiltzen den hizkuntza bakarra. Ahozko erabileran, berriz, Libanoko arabiera delakoa nagusi da. Dialekto-aldaera aski desberdinak ditu: Tripoliko arabiera, Libiaren hegoaldekoa, ekialdekoa eta abar.

Hizkuntza-gutxiengoak ere badaude; tamazight (berberera) (57.000 hiztun) eta nilo-sahariar hizkuntzak -zaghaw (7.000 hiztun) eta tedaga (2.000) kasu-, baina hizkuntza horiek, lurraldekoak bertakoak badira ere, estatuak ez ditu aintzatesten. Lurralde osoan zehar arabiera txertatzea xede duten neurri hertsatzaille bortitzak ezartzean datza estatuaren hizkuntza-politika. Neurri horiek, bada, zuzen-zuzenean eragin diote amazight komunitateari. Izan ere, tamazight hizkuntzako toponimoak eta pertsona-izenak ezabatu, eta eskolan erabiltzea debekatu da. Halaber, ukatu egiten da estatuko lurraldean arabiarrak ez den komunitaterik bizi denik.

Amazight komunitatearen artean ere, hizkuntzaren hainbat aldaera daude, adibidez: nafusia, tamahaqa, gadamesa, sawknaha eta awjilaha. Dena den, komunitate

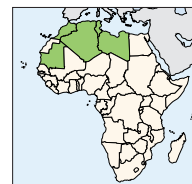
horretako kide askok hasaniya arabiera edo Libiako arabiera erabiltzen dute, beren hizkuntza galdu dutelako.

Bestalde, Libian, etorkin-kopuru handi samarra dago. Nagusiki, inguruko herrialde arabiarretakoak, mendebaldeko herrialdeetakoak (herritarren % 1) eta Asiakoak dira. Hala, Libian, arabieraren hainbat aldaeraz gain (Marokoko arabiera, Egiptoko arabiera, Tunisiako arabiera, Sudango arabiera eta Palestinako arabiera), indo-iraniar hizkuntza batzuk (punjabera, domariera, zingaliera) eta mendebaldeko zenbait hizkuntza indoeuropar erabiltzen dira. Azken horien artean, frantsesa eta italiarra nabarmentzen dira, historian zehar izan duten garrantzia dela medio.

■ TUNISIA

Biztanle-kopurua: 10.102.000  
 Hizkuntza ofiziala: arabiera klasikoa

Tunisia nahiko herrialde homogenea da hizkuntzaren ikuspegitik. Izan ere, herritarren % 98 arabieraren aldaeraren batean hitz egiten du. 1992ko Konstituzioko lehenengo artikuluan xedatutakoaren arabera, arabiera da Tunisiako hizkuntza (arabiera klasikoa da Estatuaren hizkuntza). Eguneroko komunikazioetan, Tunisiako arabiera erabiltzen dute, baina beste mintzaera batzuk ere entzun daitezke, hala nola: Aljeriako arabiera, Marokoko arabiera eta Maltako arabiera edo maltera. Halaber, herrialdean



amazight gutxiengoa (herritarren % 1,5) bizi da, eta horiek tamazightez hitz egiten dute.

1958az geroztik, gobernuak estatuko arlo publikoetan arabiera txertatzeko politika sendoa abiarazi zuen. Izan ere, arlo horietan, lehen, frantsesa zen nagusi. Egun, arabiera da legebiltzarreko eztabaidetan eta legeak emateko erabiltzen den hizkuntza bakarra. Frantsesa, berriz, legebiltzarreko eztabaidetako idatzizko komunikazio batzuetan erabiltzen da, baina agiri horiek ez dute balio juridikorik. Administrazioa, dena den, elebiduna da oraindik, eta eskabide guztiak bi hizkuntzetan idatzita daude: arabieraz eta frantsesez. Hezkuntzari dagokionez, hasierako mailetan, arabieraz irakasten da, baina, lehen hezkuntzaren bukaeratik aurrera eta bigarren hezkuntzan zehar, arabiera eta frantsesa erabiltzen dira. Goi-mailako edo unibertsitateko ikasketetan arabiera zabaltzeko politikak ez du arrakasta bera izan, eta frantsesak bere nagusitasunari eutsi dio.

#### ■ ALJERIA

Biztanle-kopurua: 32.584.000

Hizkuntza ofiziala: arabiera klasikoa

Aljeriako Konstituzioaren arabera, arabiera da hizkuntza nazionala eta ofiziala eta arabiera klasikoa Estatuko hizkuntzat hartu da. Herrialdea independizatu zenetik, Aljeriako Gobernuak arabiera zabaltzeko politika gauzatu du administrazioan, legebiltzarrean, justizian, eta hezkuntza-sisteman.

Aljeriako herritarren % 72k arabieraren aldaeraren bat du ama-hizkuntza gisa, eta, horien artean, jakina, Aljeriako arabiera nagusi da. Idatzikoan arabiera klasikoa erabiltzen da: aldaera estandarra da, eta eskolan ikasten dute.

Aljeriako herritarren % 14 amazight talde minoritariokoa da. Berezko kultura dute, eta tamazight deritzon hizkuntzan mintzo dira. Aljeriako Gobernuak komunitate horiek baztertu, eta haien artean arabiera zabaltzeko politikak aurrera eraman baditu ere, amazight elkarteak ekimenak eta ekintzak gauzaten ari dira hezkuntza elebiduna (tamazighta eta arabiera) jasotzeko eta beren kultura ezagutarazteko. Halaber, tamazighta Aljeriako hizkuntzat har dadila eta arabieraren onarpen bera eman diezaiotela eskatu dute.

Aljerian, frantsesak ere badu garrantzia. Izan ere, herritarren erdia baino gehiago gai da hizkuntza horretan hitz egiteko. Azkenik, badaude tsigane (indo-iraniarra) (3.300 hiztun), hausa (txadikoa) (8.700 hiztun) eta takasahakera (nilo-sahararra) (1.800 hiztun) hizkuntzetan mintzo diren komunitateak.

#### ■ MAROKO

Biztanle-kopurua: 31.478.000

Hizkuntza ofiziala: arabiera klasikoa

Marokoko herritarren % 65 ingururen ama-hizkuntza arabiera dela jotzen da. Dena den, arabiera klasikoa eta Marokoko arabiera aski ongi bereizita daude, eta badaude dialekto-aldaera esanguratsuak.

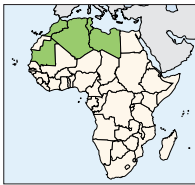
Arabiera klasikoa Islamaren erlijio-arloko eta eskola koranikoetako hizkuntza da, baina herritar guztiek Marokoko arabiera baliatzen dute eguneroko komunikazioan. Arabiera klasikoaren idatzizko erabilera oso zabaldua dago erlijio-xedeetarako. Aitzitik, gainerako eremuetan, gero eta gehiagotan erabiltzen ari da marokoera moderno (arabiera klasikoaren aldaera modernizatua da), esaterako: herrialdeko kultura-eremuetan, politikaren arloan, hedabideetan eta arlo akademikoetan. Dena den, arlo horietan guztietan, frantsesa ere erabiltzen da oraindik.

Marokon, tamazightaz hitz egiten duen herritar-kopuru handia dago. Zehazki, herrialdeko biztanleen % 35 edo % 40 inguru dira. 6.000.000tik gora pertsonak hitz egiten dute tamazightaz, eta ongi bereizitako aldaerak ditu: tarifa edo Rifteko aldaera Rift haranaren inguruan; tamazighta Atlas Erdialdean eta Atlas Handian, eta talchetita Atlas Handiaren zati batean, AntiAtlas eskualdean eta hegoaldeko mendietan. Tamazighta familia-giroan erabiltzen da nagusiki. Dena den, haren eragin-eremuetan, administrazioarekin ahoz komunikatzeko balia daiteke, eta hedabide batzuek ere programa batzuk ematen dituzte hizkuntza horretan. Hezkuntzari dagokionez, 2003. urteaz geroztik, tamazighta irakasteko programa batzuk eramaten ari dira aurrera, eta, hurrengo urteetan, orokortzeko asmoa dago.

Frantsesak Kolonialismoaren garaian lortutako presentzia instituzionalari eta prestigioari eutsi die. Hezkuntza-arloan, hedabideetan eta enpresa-munduan nagusi da. Are gehiago, hiri nagusietan, ohikoa da hizkuntza hori erabiltzea, adibidez: Casablancan eta Rabaten. Halaber, hobeak ordainduta dauden lanbideetan, gehien erabiltzen den atzerriko hizkuntza da.

Bestalde, gaztelania oraindik esanguratsua da herrialdearen iparraldean, antzinako eragina eta hurbiltasun geografikoa direla medio. Dena den, toki horietan ikusten da ingelesak gero eta eragin handiagoa duela, betiere, merkataritzari eta turismoari lotutako harremanak ezartzeko hizkuntza gisa.

Sahara basamortuko mendebaldeko muturrean, Atlantiar Ozeanoaren itsasertzean, Mendebaldeko Sahara deritzon eskualdean dago. Eskualde hau Espainiaren mende



egon zen eta 1976an Marokok aldebateko erabakiaz beretu zuen, nahiz eta Nazio Batuek ez duten marokoar subiranotasuna aitortu eta saharar herriak bere independentzia aldarrikatzen duen. Bertako betiko biztanleak, asko Saharako beste zonaldeetara lekuz aldatzera behartuta izan zirenak, bertan nekez bizi direlarik, hasaniya arabiera hitz egiten dute, arabieraren aldaera marokoarra, baina arabiera klasikoa eta gaztelania (iragandako garai koloniala dela eta) ezagutzen dute.

### ■ MAURITANIA

Biztanle-kopurua: 3.069.000

Hizkuntza ofiziala: arabiera klasikoa

Mauritaniako biztanleak bi multzo nagusitan bana daitezke. Batetik, arabieraz eta tamazightez (bereberra) hitz egiten dutenak daude; horiek lurraldearen iparraldeko bi herretan bizi dira. Bestetik, hegoaldeko herriak daude. Horiek hizkuntza nigeriar-kongoarretan hitz egiten dute, adibidez: fula (% 6), soninkera (% 1) eta wolofera (% 0,4).

1968az geroztik, arabiera klasikoa da herrialdeko hizkuntza ofiziala. Frantsesa ere koofiziala izan da 1991ra arte. Hala, frantsesa garrantzitsua da oraindik hezkuntza administrazioan.

Arabieraz hitz egiten duten herritarrei dagokienez, gehienen ama-hizkuntza hasanyera da. Arabieraren hango aldaera, eta estatuko herritarren % 66k hitz egiten du hizkuntza horretan. Gehienbat, ahozko erabilera du, baina modu nabarmenean zabalitzen ari da jatorrizko beste hizkuntza batzuk dituzten lurraldeetan, adibidez, wolof komunitatea bizi den eremuan.

Bestalde, arabiera klasikoa erlijioaren esparruko hizkuntza da. Gainerako esparruetan ahozko komunikazioetan hasanyera da nagusi, eta idatzizkoetan, berriz, arabiera modernoa. Azken hori, hain zuzen, hezkuntzaren arloan erabiltzen da, frantsesarekin batera.

Hego-ekialdeko eskualdean, berriz, tamazightez hitz egiten duen herritar-kopuru txikia bizi da. Halaber, hegoaldean, honako hizkuntza nigeriar-kongoar hauetan mintzatzen diren hiztunak daude: fula (180.000 hiztun), soninkera (51.000 hiztun) eta wolofera (10.000 hiztun). Aipatu beharra dago, dena den, hizkuntza horiek askoz zabalduago daudela inguruko herrialdeetan.

Dena den, Mauritaniako bertako hizkuntzek (hasanyera, fula, soninkera eta wolofera) ez dute ofizialtasunik. Halaber, hizkuntza horiek hezkuntza-sistematik at daude, komunitateek berek aurrera eramandako irakaskuntza elebiduneko ekimen bakan batzuk salbu.

### Tamazight

Tamazighta Afrika iparraldeko hizkuntza afroasiarra da. Aldaera berezituak ditu, eta, sarri askotan, aldaera horien arteko elkar ulergarritasuna zaila izaten da. Horien artean tashelhyita, tarifita, kabiliakoa eta tamasheqa aipa daitezke. Tamazightak 9 milioi hiztun inguru ditu honako herrialdeetan kokatuak: Aljerian (2.360.000 h.), Malin (556.000 h.), Libian (20.000 h.), Burkina Fason (36.000 h.), Mauritania (33.000 h.), Nigerian (22.000 h.), Egipton (6.000 h.), Tunisian (4.000 h.) eta Nigerren (250.000 h.). Egun, tamazight hizkuntzadun komunitateek (berebere izenarekin ezagunagoak sarri) euren hizkuntzaren eta kulturaren aitortzaren alde lan handia egiten ari dira baina oraingoz ez dute behar bezalako erantzunik jaso agintaritzaren aldetik.

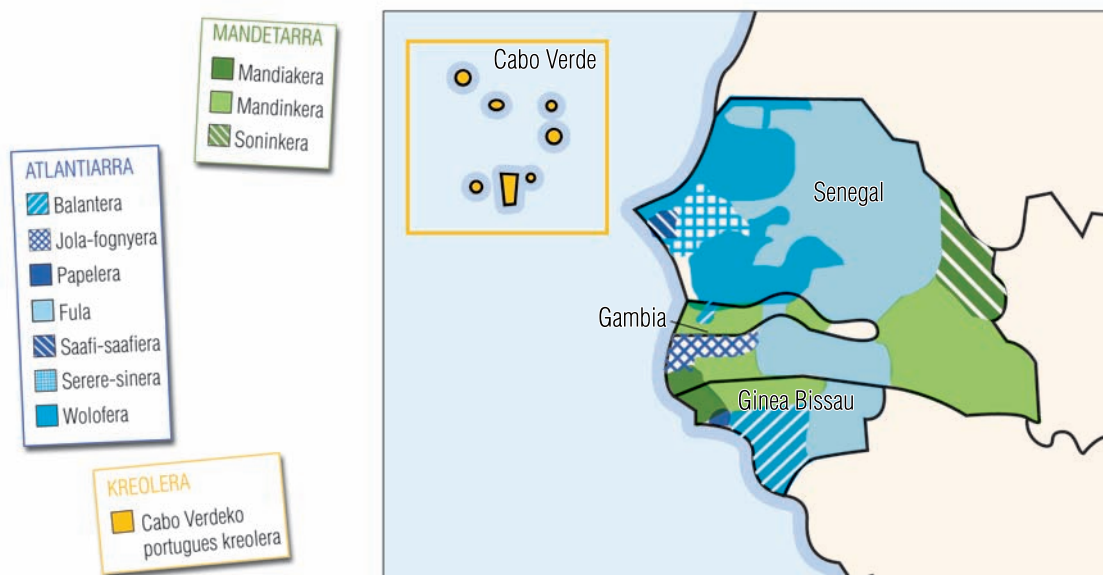
### Arabiera

Arabierak 200 milioi hiztun duen hizkuntza semitikoa da. Bi aldaera nagusi ditu: lurralde bakoitzeko aldaera eta arabiera klasikoa. Lurralde-aldaerak historiaren bilakaeraz garapen berezituaren ondorio dira eta ahozko komunikazio osoan erabiltzen dira, nahiz eta aldaera desberdinen arteko ulertzea ez den erraza izaten beti. Honako aldaerak aipa genitzake, besteak beste: Aljeriakoa, Egiptokoa, Irakekoa, Jordaniakoa, Libanokoa, Libiakoa, Marokokoa eta Mauritaniakoa.

Arabiera klasikoa, aldiz, Koranaren hizkuntza izanik, ospea duena da. Erlijioaren esparruan erabiltzeaz gain, administrazioko eremu zabalean, hezkuntzan eta idatzizko forma behar den bestelako esparru guztietan erabiltzen da. Arabiera klasikoa ofiziala edo koofiziala da honako 23 estatuetan: Aljerian, Arabiar Emirerri Batuetan, Bahrainen, Djibutin, Egipton, Eritrean, Iraken, Israelen, Jordania, Komoreetan, Kuwaiten, Libanon, Libian, Maltan, Marokon, Mauritania, Omanen, Qatarren, Saudi Arabian, Sirian, Sudanen, Tunisian, Txaden eta Yemenen.



## Hizkuntza hedatuenak



### ■ SENEGAL

Biztanle-kopurua: 11.658.000

Hizkuntza ofiziala: frantsesa

Afrikako herrialde gehien antzera, Senegalek ere kultura- eta hizkuntza-aniztasun handia du. Herrialdeko talde etnikoen artean, honako hauek nabarmen daitezke, kide-kopurua kontuan hartuta: wolofak (herritarren % 40), fulak (% 20), serereak (% 15), diolak (% 4), mandinkak (% 3) eta soninkeak (% 1).

Senegalen, 20 hizkuntza autoktono inguru daude, baina frantsesa da hizkuntza ofiziala. Dena den, gutxiengo batek, hau da, herritarren % 20k soilik hitz egiten du frantsesez. Nagusiki, hezkuntza-sistema osoan, administrazioan eta politika-arloan erabiltzen da, eta lehentasuna du hedabideetan, gehienbat, prentsa idatzian eta telebistan. Dena den, wolofera herritarren % 40ren lehen hizkuntza da, gutxienez, eta, horregatik, ahozko komunikazioetan erabiltzen da administrazioaren sektore ugarian eta hedabideetan. Halaber, badaude serere-sinerazko eta fulazko irratsaioak.

Bestalde, hezkuntza-sisteman, frantsesa da hizkuntza nagusia, baina, pixkanaka-pixkanaka, eta haur-hezkuntzan nagusiki, hizkuntza nazional batzuk erabiltzen hasi dira, batez ere, wolofera, serere-sinera eta diolera.

Merkataritzaren eta turismoaren arlo askotan, ingelesa erabiltzen da, eta gero eta garrantzi handiagoa lortzen ari da.

1971ko Konstituzioan, herrialdeko sei hizkuntza hauek izendatu zituzten hizkuntza nazional: wolofera (3.250.000 hiztun), fula (2.387.000 hiztun), serere-sinera (1.100.000 hiztun), mandinkera (600.000 hiztun), diolera (310.000 hiztun) eta soninkera (195.000 hiztun). 2001ean, berriz, erreforma bat egin zen, eta kodifikatutako hizkuntza guztiek hizkuntza nazionalaren izendapena jaso zuten. Egun, arestian aipatutako sei horietaz gain, honako hauek ere hizkuntza nazionaltzat jotzen dira: saafi-saafiera (104.000 hiztun), balantera (98.000 hiztun), mandinkera (87.000 hiztun), mankanyera (26.000 hiztun), basariera (7.800 hiztun) eta hasanyera (5.000 hiztun). Halaber, Senegalen, beste 12 hizkuntzatan hitz egiten da, eta horien artean daude, adibidez: noonera (26.000 hiztun), gusilayera (12.000 hiztun) eta bandialera (9.000 hiztun).

### ■ GAMBIA

Biztanle-kopurua: 1.517.000

Hizkuntza ofiziala: ingelesa

Gambiak milioi bat eta erdi biztanle eta 12 bat etnia ditu. Horien artean, honako hauek dituzte kide gehien: mandinkak (herritarren % 38), wolofak (% 17,9), fulak edo





peulak (% 14), soninkeak (% 9,2) eta tukulorrak (% 7,1). Etnia batzuk herrialde mugakideetatik etorriak dira, esaterako: Senegaldik edo Guinea Bissautik.

Britainia Handitik askatu, eta 1965ean independentzia lortu eta gero, Gambiak ingelesa ezarri zuen hizkuntza ofizial gisa. Dena den, herrialdean, beste hizkuntza batzuk erabiltzen dira: diolera (70.000 hiztun), mandinkera (455.000 h.), mandiakera (20.000 hiztun), fula (235.000 hiztun), serere-sinera (100.000 hiztun), soninkera (66.175h hiztun) eta wolofera (165.000 hiztun).

Ingelesa, arestian esan bezala, herrialdeko hizkuntza ofiziala da, baina ez da gambiarren ama-hizkuntza, baina herritarren % 15ek soilik daki hizkuntza horretan hitz egiten. Hala ere, estatuaren esparru guztian eta administrazioan erabiltzen da. Hezkuntzaren arloan ere, heziketarako hizkuntza da. Eskola koranikoak, berriz, salbuespena dira, han arabiera erabiltzen dute-eta. Bigarren hezkuntzan, berriz, frantsesa irakasten da. Izan ere, Gambia Senegalen barruan kokatutako herrialdea da, eta, han, frantsesa ofiziala denez, hizkuntza horrek garrantzi handia lortu du Gambian. Hartara, ez da zaila Gambian beren ama-hizkuntzaz gain, woloferaz, frantsesez eta ingelesez hitz egiten duten pertsonak aurkitzea. Dena den, mandinkera, wolofera eta fula dira herrialdeko komunikazio-hizkuntza nagusiak, eta ingelesa estatuko administrazioan, eskoletan eta idatzizko dokumentazioan soilik erabiltzen da.

### ■ CABO VERDE

Biztanle-kopurua: 507.000

Hizkuntza ofiziala: portugesa

Cabo Verdeko biztanle gehienak, % 80, mestizoak dira, eta Afrikatik eramandako esklaboak eta Europako kolonizatzaileak nahasi izanaren emaitza dira.

Kolonizazioaren ondorioz, beraz, portugesa da hizkuntza ofiziala; baina, kasu honetan ere, lurraldeko herritar gutxi batzuek soilik menderatzen dute. Izan ere, legebiltzarrean, epaitegietan, administrazioan, hezkuntza-sisteman eta nazioarteko harremanetan darabilten hizkuntza da. Hedabideetan ere, lehentasuna du. Salbuespena, baina, irratia da; han, caboverdeera da nagusi.

Hizkuntza horri crioulo deritza (480.000 hiztun), eta hizkuntza nazionalaren izendapena badu ere, ez du estatus ofizialik. Ia herritar guztiek erabiltzen dute arlo guztietako ahozko komunikazioan.

Bestalde, herrialdearen kokapen geografikoa eta egoera politikoa direla medio, Cabo Verdeko administrazioa frantsesa sustatzen ari da heziketarako hizkuntza gisa, eta, horregatik, modu orokorrean irakasten da bigarren hezkuntzan.

### ■ GINEA BISSAU

Biztanle-kopurua: 1.586.000

Hizkuntza ofiziala: portugesa

Guinea Bissau Afrikako herrialderik txikienetako bat da. Kolonialismoaren garaian, Guinea Portugesa zeritzon, eta independentzia lortu zuenean, hiriburuaren izena gehitu zitzaion herrialdearen izendapenari, Gineako Errepublikatik eta Ekuatore Gineatik hobeto bereizi ahal izateko.

Guinea Bissaun, 20 etnia baino gehiago bizi dira, eta honako hauek dituzte kide-kopuru handienak: balantak (herritarren % 30), fulaniak (% 20), mandingak (% 13), papelak (% 8) eta malinkeak (% 15).

Estatuko hizkuntza ofiziala portugesa da, baina gutxiengo alfabetatu batek soilik hitz egiten du hizkuntza horretan. Krioulo deritzon hizkuntza (oinarri portugesezko kreolera), berriz, oso zabalduta dago (190.000 hiztun ditu Guinea Bissaun), eta Gambian, Senegalen eta Bijagos uhartean (guztira 400.000 hiztun) ere hitz egiten da (Bijagosko kreolera).

### Wolofera

Wolofera niger-kongoar familiako hizkuntza atlantiarra da. Senegaleko talde etniko handienaren ama-hizkuntza izanik (populazioaren %40a), woloferak 4 milioi hiztun ditu. Senegaleko lurralde osoan komunikazio-hizkuntza modura hedatu da, eta, hala, bigarren hizkuntza gisa beste 4 milioi pertsonak woloferaz hitz egiten dute. Aldi berean, komunikabideetan, hezkuntzan eta komertzio-esparruan ere erabilera oso zabala du.

Wolofera honako herrialdeetan ere hitz egiten da: Gambian (165.000 h.), Mauritian (10.000 h.) (hizkuntza nazionala) eta Malin (12.000 h.). Ama-hizkuntza eta bigarren hizkuntza gisa dutenen pertsonakopuruak kontuan hartuz, esan genezake woloferak 8 milioi hiztun baino gehiago dituela.

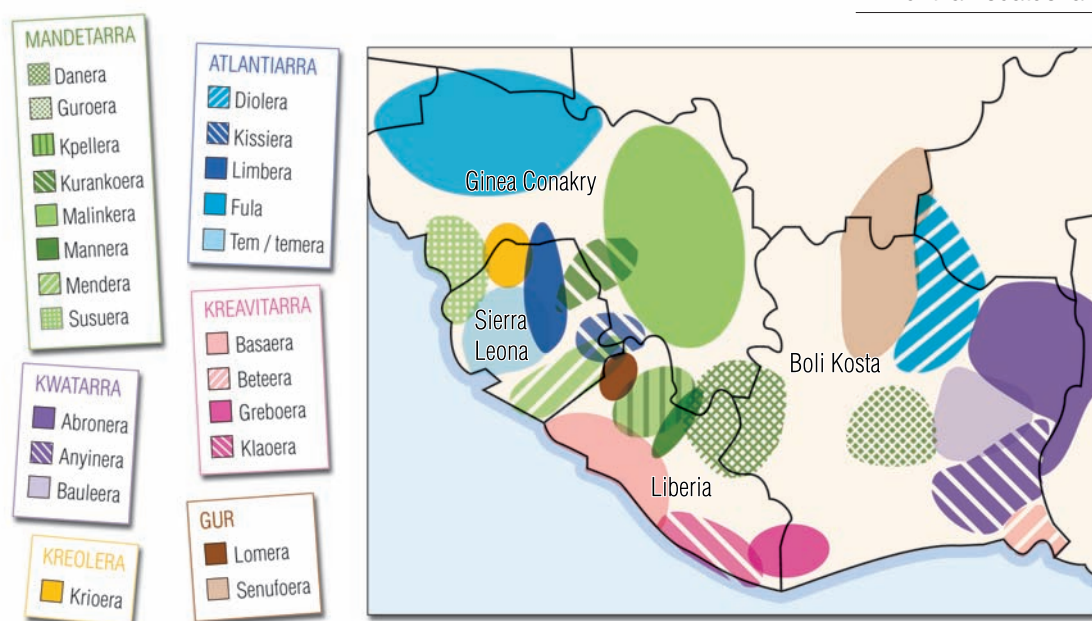


### Fula edo pularera

Fula hizkuntza, jatorriz fulani etniaren hizkuntza, Afrikako hiztun kopuru handienetakoa duen hizkuntza da. Izan ere, ama-hizkuntza gisa 14 milioi pertsonak dute, eta gainera, komunikazio-hizkuntza da -bigarren hizkuntza modura- Afrika mendebaleko eremu oso zabalean, Senegaletik Sudaneraino.

Fula edo pularera hitz egiten diren herrialdeak honakoak dira: Ginea (2.600.000 h.), Mauritania (180.000 h.), Gambia (235.000 h.), Senegal (2.387.000 h.), Ginea Bissau (240.000 h.), Mali (1.680.000 h.), Burkina Faso (1.110.000 h.), Sierra Leona (217.000 h.), Ghana (11.000 h.), Togo (56.300 h.), Benin (283.500 h.), Nigeria (10.400.000 h.), Niger (1.335.000 h.), Txad (90.000 h.), Afrika Erdiko Errepublika (214.000 h.), Sudán (121.500 h.) eta Kamerun (1.200.000 h.).

### Hizkuntza hedatuena



### ■ GINEA

Biztanle-kopurua: 9.402.000

Hizkuntza ofiziala: frantsesa

Gineako Errepublikan 30 etnia inguru bizi dira, eta 32 hizkuntza daude. Peulak (herritarren % 40), maninkak (% 35) eta susuak (% 15) dira etnirik handienak.

Herrialdeko hizkuntza ofiziala frantsesa da; dena den, beste hizkuntza hauek ere ofizialak dira beren eskualdetan, eta hizkuntza nazionalen izendapen dute: fula (2.600.000 hiztun), malinkera edo maninkakana (2.180.000 hiztun), susuera (980.000 hiztun), kpeller (310.000 hiztun) eta kissiera (302.000 hiztun).

Hizkuntza horietako batzuk ahozko komunikazioan erabiltzen dira administrazioaren arlo batzuetan, zerbitzu publikoetan eta hedabideetan. Hala eta guztiz ere, fran-

tsesak estatuko hizkuntza izaten jarraitzen du, eta idatziz ekoizten den ia guztia hizkuntza horretan egiten da.

Erakundeek hizkuntza autoktonoak eskolan sartzeko hainbat saio egin dituzte, baina esperientzia horiek oraindik ez dira orokortu. Bestalde, eskola koranikoetan, arabierak garrantzi handia du.

Hizkuntza nazionalaz gain, 50.000 eta 25.000 hiztun bitartean dituzten hainbat hizkuntza daude esaterako: mannera (42.000 hiztun), yalunkera (55.500 hiztun) eta kurankoera (60.000 hiztun). Halaber, 25.000 hiztun baino gutxiago dituzten 15 hizkuntza daude, hala nola: basarie-ra (8.000 hiztun).



### ■ SIERRA LEONA

Biztanle-kopurua: 5.525.000

Hizkuntza ofiziala: ingelesa (de facto)

Sierra Leona britainiar kolonia ohia da. 1787. urtean sortu zen, Ameriketako Estatu Batuetatik eta Antilletatik joandako esklaboak hartzeko.

Ingelesa da, de facto, hizkuntza ofiziala, baina gutxi batzuek soilik badakite hizkuntza horretan hitz egiten. Herrialdean, hainbat talde etniko bizi dira, eta bakoitzak bere hizkuntza du. Iparraldean bizi diren temneak eta erdialdean eta hegoaldean bizi diren mendeak dira talderik handienak. Krioera ingelesean oinarritutako kreolera da; herritar gehienek lingua franca gisa erabiltzen dute.

Hona hemen hiztun-kopuru handiena duten hizkuntzak: mendeera (1.660.000 hiztun), temera (1.372.000 hiztun), krioera (476.000 hiztun), limbera (365.000 hiztun) eta kurankoera (250.000 hiztun).

Sierra Leonan, beste hizkuntza batzuk ere erabiltzen dira: konoera (190.000 hiztun), lokoera (115.000 hiztun), fula (217.000 hiztun) eta susuera (140.000 hiztun). Hizkuntza horietan hitz egiten duten lagunen kopurua 100.000 eta 200.000 artean dago. Halaber, hiztun-kopuru txikiagoko beste hamar hizkuntza daude, hala nola: mandinkera (90.000 hiztun), kissiera (137.000 hiztun) eta yalunkera (30.000 hiztun).

### ■ LIBERIA

Biztanle-kopurua: 3.283.000

Hizkuntza ofiziala: ingelesa (de facto)

Liberiako Errepublikan, 25 etnia bizi dira; honako hauek dituzte kide gehien: kpelle (% 17), bassa (% 14,4), krou (% 7,6) eta mano (% 6,7).

Egungo estatua 1816an sortu zen, Ameriketara eramandako esklaboen ondorengoak Afrikara itzul zitezen.

Hizkuntza nazionala edo ofiziala, de facto, ingelesa da, baina gutxiengo batek soilik badaki ingelesez hitz egiten. Dena den, hango aldaera edo Liberiako ingelesa modu nabarmenean hedatu da, batez ere, amerikar jatorriko herritarren artean. Hala, herritarren ia erdiarentzat, ezinbestekoa da aldaera hori, etnien artean komunikatu ahal izateko.

Jatorrizko hizkuntza batzuek idazkera-sistema dute. Sistema horiek erlijioaren arloko ekimenetan oinarrituta sortu dira, baina oso gutxitan erabiltzen dituzte. Aitzitik,

ahozko hedabideetan, irratan, esaterako, hizkuntza hauetan egindako emisioak entzun daitezke: kpelleera (487.000 hiztun), basera (347.000 hiztun), danera (180.000 hiztun), greboera (200.000 hiztun), mannera (185.000 hiztun) eta kissiera (126.000 hiztun).

Hona hemen beste hizkuntza garrantzitsu batzuk: klaopera (184.000 hiztun), lopera (141.000 hiztun), krahnera (47.800 hiztun), bandiera (100.000 hiztun), golera (80.000 h.) eta vaiera (89.500 hiztun).

Halaber, hiztun-kopuru txikiagoa duten beste 15 hizkuntzatan hitz egiten da. Horien artean, batzuek 20.000 hiztun baino gutxiago dituzte.

### ■ BOLI KOSTA

Biztanle-kopurua: 18.154.000

Hizkuntza ofiziala: frantsesa

Boli Kosta herrialde multietnikoa da; 60 etniatako herritarrrak ditu. Halaber, etorkin-kopuru handia bizi da (herritarren % 25). Nagusiki, mugakide dituen herrialdeetatik joan dira: Liberiatik, Gineatik, Ghanatik, Malitik, eta, bereziki, Burkina Fasotik.

Talde etniko handienak akan (% 42,1), mande (% 26,5), gur (% 17,6) eta krou (% 11) dira.

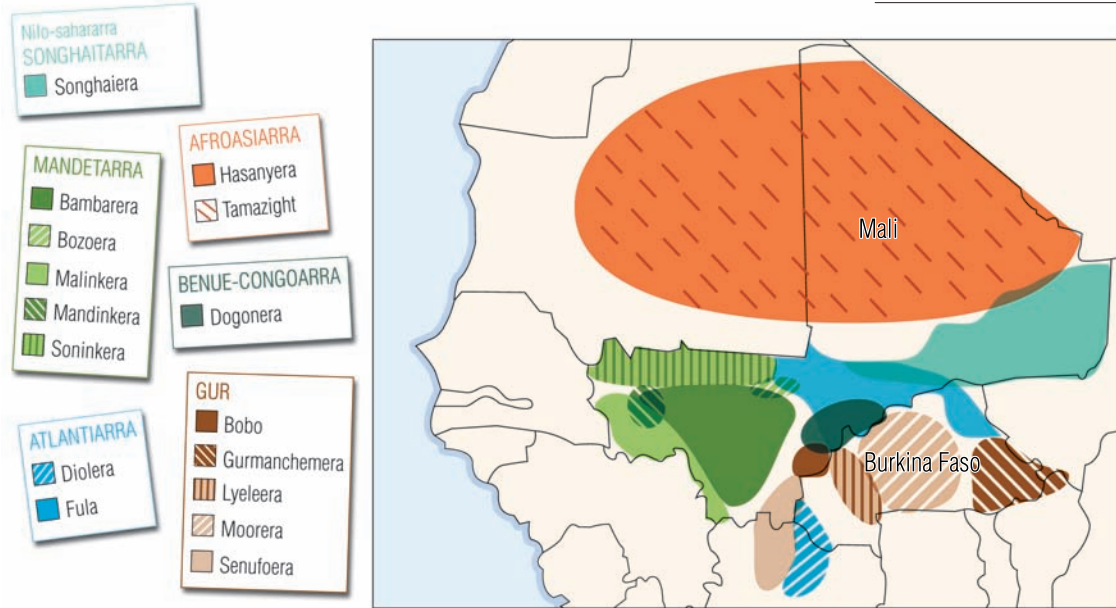
Herrialdeko hizkuntza ofiziala frantsesa da, hots, estatuko, administrazioko eta eskolako hizkuntza nagusia da. Dena den, miloi bat lagunek baino gehiagok frantsesaren hango aldaeran (Boli Kostako frantsesa) hitz egiten dute, eta etnien artean komunikatzeko baliatzen da.

Honako hauek dira hiztun-kopuru handiena duten hizkuntzak: senoufoera (1.250.000 hiztun), bauleera (2.130.000 hiztun), danera (960.000 hiztun), anyinera (610.000 hiztun), beteera (280.000 hiztun), guroera (332.000 hiztun) eta abronera (131.000 hiztun).

100.000 eta 500.000 bitarteko hiztun-kopurua duten beste hizkuntza batzuk daude, adibidez: attieera (381.000 hiztun), weera (473.000 hiztun), beteera (280.000 hiztun), diolera (180.000 hiztun), abeera (170.000 hiztun), mahouera (169.1200 hiztun) eta soninkera (119.000 hiztun). Halaber, 100.000 hiztun baino gutxiago dituzten 50 hizkuntza daude. Aipatutako hizkuntza horien artean, diolera da nabarmenena (180.000 hiztun). Izan ere, gero eta garrantzitsuagoa bilakatzen ari da herrialde osoko hainbat etnien arteko komunikaziorako hizkuntza gisa.



## Hizkuntza hedatuenak



### ■ BURKINA FASO

Biztanle-kopurua: 13.228.000

Hizkuntza ofiziala: frantsesa

Afrikako estatuen artean, Burkina Faso da biztanle-dentsitate handiena dutenetako bat. 60 inguru etnia ditu, eta herritarren erdia baino gehiago (% 53) mossi taldekoa da.

Hona hemen demografiaren aldetik garrantzitsuak diren etnietako batzuk: gurmantxeak (herritarren % 7) ekialdean, peulak (% 7,8) iparraldean, bissak (% 3) hegoaldean, eta gurunsiak (% 6) .

Frantsesa da estatuko hizkuntza ofiziala, eta herritarren % 20k badaki hizkuntza horretan mintzatzen. Politikaren eta administrazioaren esparru formaletan eta idatzizko erabilera orotan baliatzen da. Dena den, ahozko komunikazioan ohikoa da hizkuntza nazionalak erabiltzea.

Herrialdean hitz egiten diren hizkuntzen artean, mooreak (6.000.000 hiztun), diolerak (1.000.000 hiztun) eta fulak (1.110.000 hiztun) dute hizkuntza nazionalen estatusa. Moorera mossi etniaren hizkuntza da, eta Burkina Fason gehien hitz egiten den hizkuntza. Ghanan, Boli Kostan eta Malin ere erabiltzen da. Honako hizkuntza hauek ere hiztun-kopuru handia dute: gurmanchemera (600.000 hiztun), dagarera (388.000 hiztun), bissera (350.000 hiztun), lobiera (285.500 hiztun), boboa (63.000 hiztun), lyeleera (130.000 hiztun) eta senufoera (187.000 hiztun).

Aipatutako hizkuntzez gain 100.000 eta 200.000 hiztun artean dituzten 10 hizkuntza daude eta 100.000 hiztunetik beherako beste 40 bat inguru.

Hezkuntza-sisteman, berriz, frantsesa eta hizkuntza nazionalak (moorera, diolera eta fula) baliatzen dira heziketarako. Hizkuntza autoktonoak eskolan txertatzeko programak eramaten ari dira aurrera 1994az geroztik, hezkuntza elebiduneko hainbat programa esperimentera abiarazi dira.

Idatzizko hedabideak frantses hutsean dira. Hala ere, irraturan, nahitaez, hizkuntza nazionalak erabiltzen dituzte, gehienbat, moorera, diolera, fula, bissera, dagarera eta gurmanchemera. Halaber, telebistako albistegietan erabiltzen dituzte hizkuntzok.

### ■ MALI

Biztanle-kopurua: 13.518.000

Hizkuntza ofiziala: frantsesa

Malin, 30 etnia inguru bizi dira, eta bamanak ditu kide gehien (herritarren % 40). Honako hauek ere talde garrantzitsuak dira: peulak (% 13,9), senufoak (% 9), soninkeak (% 8,8), dogonak (% 8), songhaiak (% 7,2), malinkeak (% 6,6), diolak (% 2,9), tuaregak (% 1,7) eta amazigtak (% 1,2).



**Burkina Faso - Mali**

Herrialdean hitz egiten diren 30 hizkuntzen artean, bambarera (2.700.000 hiztun) da hedatuena. Izan ere, ama-hizkuntzatzat dutenez gain, beste bi milioi pertsonaren bigarren hizkuntza da.

Hizkuntza ofiziala frantsesa da, baina beste 13 hauek hizkuntza nazionaltzat jo dira: bambarera (2.700.000 hiztun), fula (1.680.000 hiztun), senufoera (1.425.000 hiztun), soninkera (700.000 hiztun), songhaiera (615.000 hiztun), malinkera (malinkakan) (810.000 hiztun), dogonera (553.000 hiztun), kasokanera edo xaasongaxangonera (120.000 hiztun), bozoera (335.000 hiztun), tamasheqa (120.000 hiztun), hasanyera (arabiera) (106.000 hiztun) eta boboa (102.000 hiztun).

Frantsesa da eskolan erabiltzen den hizkuntza, baina hezkuntza-sisteman, ama-hizkuntzan irakasteko programa esperimentalak aurrera eramaten dira. Bambarera, berriz, komunikaziorako hizkuntza gisa zabaltzen ari da herrialde osoan zehar.

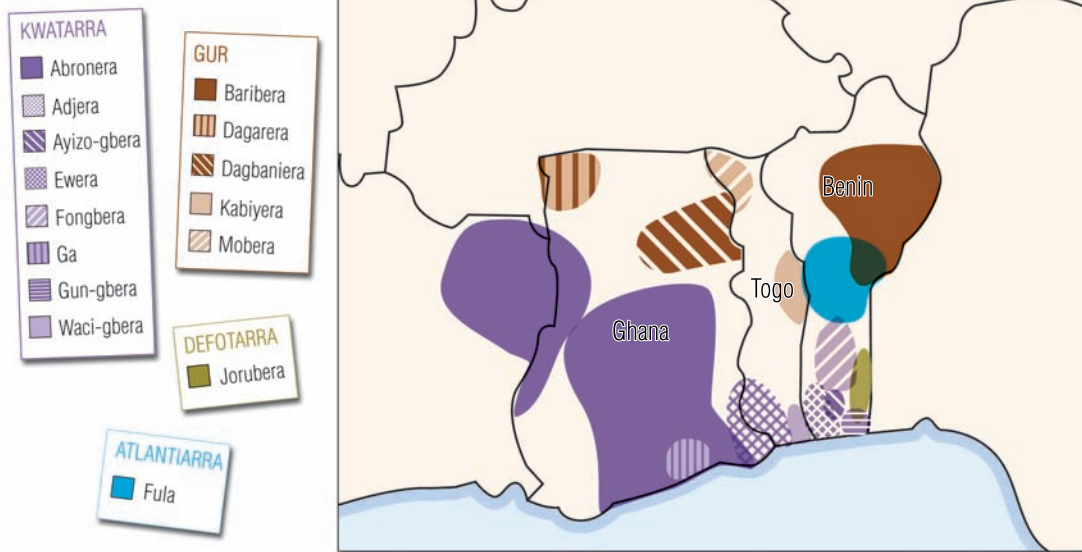
Idatzizko hedabide gehienak frantsesez dira, baina badaude bambarerazko, fulazko eta beste hizkuntza batzuetako egunkariak; ahozko hedabideetan hizkuntza autoktonoak erabiltzeko joera handiagoa dago.

Hiztun-kopuru handia duten hizkuntza horietaz gain, 30.000 hiztun baino gutxiago dituzten 12 hizkuntza daude, gutxienez, Malin, hala nola kagoroera (15.000 hiztun) eta jahanka (500 hiztun).



**Ghana - Togo - Benin**

Hizkuntza hedatuenak



■ **GHANA**

Biztanle-kopurua: 22.113.000  
Hizkuntza ofiziala: ingelesa

Ghana independentzia lortu zuen Saharaz hegoaldeko Afrikako lehenengo herrialdea izan zen. Zehazki, 1957an lortu zuen, Nazio Batuen Erakundeak bultzatutako plebiszitu baten ondoren.

Ghanak 22.113.000 biztanle ditu, eta 75 etnia eta hizkuntza baino gehiago aurki daitezke han.

Hizkuntza ofiziala ingelesa da, baina Ghanako herritar gutxi batzuek soilik dakite ingelesez hitz egiten. Milioi bat pertsona inguru dira, eta haien bigarren hizkuntza da. Dena den, administrazioan, politikan, hezkuntzan eta abarretan nagusi da.





Lehen hezkuntzan, hainbat hizkuntza autoktono erabiltzen dira, batez ere, dagokion eskualdean gehien hitz egiten dena. Ingelesa, berriz, ikasgai gisa irakasten da, baina bosgarren mailatik aurrera hizkuntza autoktonoa ordeztzen du, eta hizkuntza hori ikasgai gisa bakarrik irakasten da.

Ahozko hedabideek herrialdeko hizkuntzak erabili ohi dituzte, eta hizkuntza horiek formalak ez diren merkataritza-harremanetan erabiltzen dira. Hona hemen horietako batzuk: akanera (1.050.000 hiztun), ga-adangme-kroboera (600.000 hiztun) eta dagarera (700.000 hiztun).

Herrialdea frantziar eragineko eremuan kokatua dagoenez, frantsesa ere garrantzitsua da, eta bigarren hezkuntzan irakasten dute. Horren harira, interesgarria da aipatzea Ghana Frankofonia deritzon hizkuntza-komunitateko kide dela 2006az geroztik. Bestalde, arabiera ere erabiltzen da, gehienbat, eskola koranikoetan.

#### ■ TOGO

Biztanle-kopurua: 6.145.000  
Hizkuntza ofiziala: frantsesa

Togo Afrikako herrialderik txikienetako bat da. Han, 45 etnia inguru bizi dira. Hegoaldeko etniarik garrantzitsuenak ewe eta watchi dira; biak dira kwa taldekoak. Erdialdean eta iparraldean, berriz, gur taldeko etniak bizi dira, eta kabiye osatzen dute komunitaterik handiena.

Hona hemen hiztun-kopuru handiena duten hizkuntzak: ewera (2.250.000 hiztun), kabiyeera (700.000 hiztun), waci-gbera (365.500 hiztun), mobera (189.400 hiztun) nawdmera (117.400 hiztun) eta lamera (117.000 hiztun).

1991ko Konstituzioaren arabera, frantsesa da hizkuntza ofiziala. Hala, politikaren esparruan, administrazioan, hezkuntzan, hedabideetan eta merkataritzan erabiltzen da.

Haur-eskoletan, ewera eta kabiyeera irakasten dira frantsesarekin batera. Dena den, lehen hezkuntzatik aurrera, frantsesa soilik erabiltzen da. Egun, bi hizkuntza nazional sustatzen ari dira, esparru formaletan erabil daitezkeen: ewera, herrialdearen hegoaldean (hezkuntza-sisteman

komunikaziorako hizkuntza gisa erabil dadin bultzatzen ari da), eta kabiyeera iparraldean.

Togon ere, badaude beste hizkuntza batzuk, hala nola adjera (152.000 hiztun) eta gurmanchemera (120.500 hiztun) dira. Halaber, 100.000 hiztun baino gutxiago dituzten beste 25 hizkuntza daude.

#### ■ BENIN

Biztanle-kopurua: 8.439.000  
Hizkuntza ofiziala: frantsesa

Beningo Errepublikari Dahomey zeritzon lehen. Tribu ugari bizi dira han, eta honako hauek nabarmendu daitezke kide-kopurua handia dutelako: fonak eta adjak, herrialdearen hegoaldean; jorubak, hego-ekialdean, eta baribak eta sombak, iparraldean.

Beninek hizkuntza-aberastasun handia du; 50 hizkuntza baino gehiago daude. Dena den, herritarren erdiak baino gehiagok zazpi hizkuntza hauetako batean hitz egiten du: fongbera (1.700.000 hiztun), jorubera (465.000 hiztun), baribera (460.000 hiztun), adjera (580.000 hiztun), gungbera (243.000 hiztun), ayizoera (328.000 hiztun) eta fula (283.500 hiztun).

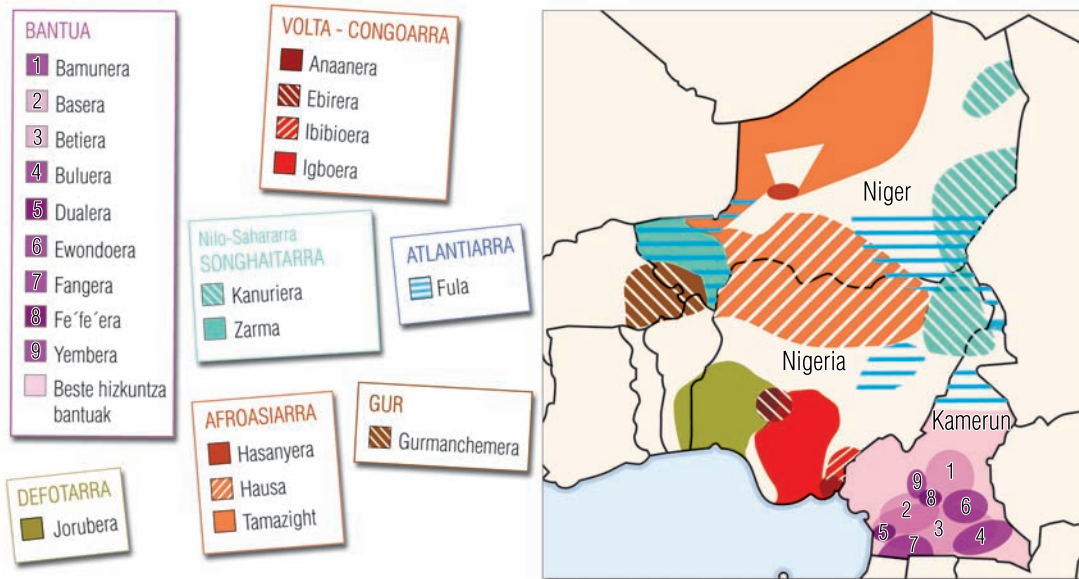
Hizkuntza horietaz gain, 100.000tik gora hiztun dituzten 5 hizkuntza daude herrialde horretan (ijeera, ede-nagoera, gen-gbera, waci-gbera). Halaber, hiztun-kopuru txikiagoko beste 40 bat hizkuntza daude.

Frantsesa da herrialdeko hizkuntza ofiziala, eta politikaren arloan, administrazioan, legebiltzarrean, hezkuntza-sisteman eta abarretan erabiltzen da. Hiriguneetan, ezinbestekoa da hura menderatzea. Hain zuzen, han bizi da herritarren % 30. Bestalde, Beningo herritar gehienek fongbera, jorubera edo baribera erabiltzen dituzte komunikaziorako hizkuntza gisa.

Eskoletan, berriz, hizkuntza autoktono batzuk sartzeko hainbat esperientzia eraman dira aurrera. Halaber, helduak hango hizkuntzetan -fona, adjera eta baribera kasu- alfabetatzeko esperientzia batzuk gauzatu dira.



Hizkuntza hedatuak



■ NIGER

Biztanle-kopurua: 13.957.000  
 Hizkuntza ofiziala: frantsesa

Nigerren, herrialdeko bertako hizkuntza guztiek dute hizkuntza nazionalaren izendapena (20 inguru dira). Horien artean, honako hauek dira nabarmenenak, hiztun-kopuruarengatik: hausa (7.000.000 hiztun), zarma (2.950.000 hiztun), fula (1.335.000 h), tamajeqa (1.100.000 hiztun), kanuriera (680.000 hiztun), songhiera (650.000 hiztun) eta Nigerko arabiera (170.000 hiztun). Dena den, hizkuntza ofiziala frantsesa da, eta administrazioaren alor guztietan erabiltzen dute. Hala eta guztiz ere, hausa eta zarma ere erabiltzen dira esparru formal batzuetako ahozko komunikazioetan. Epaitegietan, esaterako, baimenduta dago hizkuntza nazional hedatuak ahoz erabiltzea. Halaber, arabiera modu sinbolikoan erabiltzen da. Hezkuntza-sistemari dagokionez, lehendabiziko hiruzpau eskolatzte-urteetan, irakaskuntza elebiduna bultzatzen ari da. Dena den, bigarren hezkuntzatik aurrera, frantsesa da irakaskuntzarako hizkuntza bakarra, eta ikasleak beste hizkuntza batzuk ikastera bultzatzen dituzte, adibidez: ingelesa, arabiera eta gaztelania.

Merkataritzaren arloko ahozko harremanetan, hausa eta zarma erabiltzen dira, gehienbat. Halaber, hizkuntza horiek ahozko hedabideetan erabiltzen dira, hau da, irrati eta telebistan.

Orobat, komunitate batzuek hiztun-kopuru txikiagoa duten hizkuntzetan hitz egiten dute. Hori da, esaterako, gurmanchemeraren kasua (30.000 hiztun).

■ NIGERIA

Biztanle-kopurua: 131.530.000  
 Hizkuntza ofiziala: ingelesa

Nigeria da biztanlerik gehien dituen Afrikako estatua. 450-500 hizkuntza inguru erabiltzen dira han, eta, hartara, hizkuntza-aberastasun handiena duen munduko herrialdeetako bat da.

Ingelesa hizkuntza ofiziala da, eta legebiltzarrean erabiltzen da. Gainerako hizkuntzak hiru multzotan sailkatzen dira: hizkuntza nagusiak (hausu, igboera eta jorubera), eskualdeetako hizkuntzak (herrialdeko barne-estatuetan erabiltzen direnak) eta tokiko hizkuntzak. Hiztun-kopuruari dagokionez, berriz, honako hauek dira hizkuntza garrantzitsuenak: jorubera (18.800.000 hiztun), hausa (18.500.000 hiztun), igboera (17.000.000 hiztun), fula (10.000.000 hiztun), ibibioera (3.100.000 hiztun), tivera (2.200.000 hiztun), ananera (1.000.000 hiztun) eta ebirera (1.000.000 hiztun).

Saillkapen horri jarraituz, beraz, hausa, igboera eta jorubera estatuko administrazioiko eta herrialdeko parlamen-



tuko esparru formaletan erabiltzen dira. Halaber, hizkuntza horiek koofizialak dira hiztun gehien dituzten Nigeriako estatuen barruan, eta eskualdeko eta tokiko administrazioan erabiltzen dira. Dena den, estatu zentralerikiko harremanetan, ingelesa baliatzen da.

Hezkuntza-sistemari dagokionez, oinarrizko hezkuntzan, eskualdeko hizkuntza irakasten da, eta, gero, hizkuntza nagusiak gehitzen zaizkio (hausa, igboera eta jorubera). Bigarren hezkuntzan, berriz, ingelesa nahitaezko hizkuntza da, eta joruberak soilik eusten dio bere tokiari unibertsitatera iritsi arte. Eskola koranikoetan, berriz, arabiera klasikoan irakasten da.

Joera orokorrari jarraituz, estatu-mailako hedabide gehienetan, ingelesa erabiltzen da. Dena den, irrati- eta telebista-kate askok emanaldiak egiten dituzte hizkuntza nagusietan, eta, horien artean, hausa lortzen ari da garrantzirik handiena.

#### ■ KAMERUN

Biztanle-kopurua: 16.322.000

Hizkuntza ofizialak: frantsesa eta ingelesa

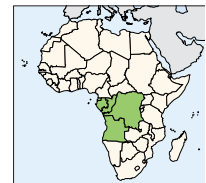
Kamerunen, 250-300 hizkuntza inguru daude; gehienak niger-kongoar, nilo-sahariar, bantu eta kamito-semitiko familietakoak dira. Iragan koloniala dela medio, frantsesa eta ingelesa dira hizkuntza ofizialak, baina alde handiak

daude bien artean erabilerari dagokionez. Herritar gehienak frantsesdunak dira (herritarren % 78), eta ingelesdunen gutxiengo bat (% 22) bizi da Kamerungo mendebaldean. Frantsesak eta ingelesak ofizialtasun-maila bera badute ere, frantsesa (bertako hizkuntzen eragin handiarekin) da nagusi bizitza publikoaren arlo ugartan, esaterako: administrazioan, hezkuntzan, merkataritzan eta hedabideetan.

Bestalde, hauek dira komunikaziorako hizkuntza nagusiak: fula (1.200.000 hiztun) herrialdearen iparraldean (Logone-et-Charie eskualdean salbu; han, arabiera da nagusi); nyembera (300.000 hiztun), betiera (2.000.000 hiztun) eta basera (230.000 hiztun) herrialdearen erdialdean eta hegoaldean, eta, azkenik, buluera (174.000 hiztun), bamunera (215.000 hiztun) eta pidgin ingelesa kostaldearen mendebaldean eta hegoaldean. Pidgin ingelesa hizkuntza kreola da, eta hizkuntza-aniztasun handiko eremuetan erabiltzen da, adibidez: Bamileke Herrialdean eta Dualan. Han, orokortu egin da hirietako merkataritzajardueretan, batez ere, Jaunde hiriburuan, eta merkaturan, elizan, osasun-arloan eta hedabide batzuetan ere hitz egiten da kreolera horretan.

Hona hemen hiztun-kopuru handia duten beste hizkuntza batzuk: ewondoera (577.000 hiztun) Jaundeko ingurumarietan, fangera (110.000 hiztun), fe'fe'era (120.000 hiztun) eta dualera (87.000 hiztun) kostaldean. Azkenik, komeni da nabarmentzea herrialdean erabiltzen diren 200etik gora hizkuntzak 100.000 hiztun baino gutxiago dituztela.

#### Ekuatore Ginea - Gabon - Kongoko Errep. Dem. - Kongo - Angola



#### ■ EKUATORE GINEA

Biztanle-kopurua: 504.000

Hizkuntza ofizialak: gaztelania eta frantsesa

Ekuatore Ginean, 12 hizkuntza inguru daude, eta, horien artean, fangerak du hiztun-kopuru handiena (260.000 hiztun). Herrialdeko bantu hizkuntzetako bat da; hona hemen beste batzuk: bubiera (40.000 hiztun), sekiera (11.000 hiztun), batangera (9.000 hiztun), ngumbera (8.500 hiztun), eta badira hiztun-kopuru txikiagoa duten beste batzuk. Halaber, bi kreolera erabiltzen dira: portugesearen oinarria duen fa d'ambuera delakoa (9.000) eta ingelesean oinarritutako krioera edo fernandinoera (4.000 hiztun), Bioko uharterako hitz egiten den kreolera.

Gaztelania eta frantsesa dira Ekuatore Gineako hizkuntza ofizialak. Lehenengoa iragan kolonialaren isla da, eta, bigarrena, berriz, frantsesez hitz egiten duten herrialdeen artean kokatuta egotearen ondorioa. Dena den, hizkuntza autoktonoen artean, fangera herrialdearen zati handi batean zehar zabaldu da komunikaziorako hizkuntza gisa. Hala, legebiltzarrean eta administrazioan gaztelania erabiltzen badute ere, sarritan, fangera baliatzen da ahoz komunikatzeko. Halaber, jarduera ekonomikoetan, gaztelania eta frantsesa erabiltzeko joera handia dago, baina, ahozko harreman informaletarako, fangerara jotzen dute. Bestalde, hezkuntza eta hedabideetan, gaztelania da erabilitako hizkuntza bakarra.



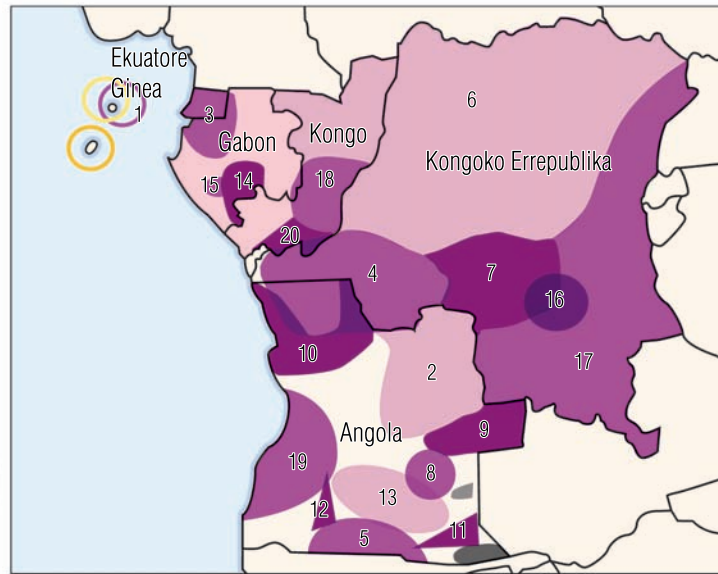


Hizkuntza hedatuenak

BANTUA	
1 Bubiera	11 Ndongera
2 Chokwera	12 Nyankera
3 Fangera	13 Nyembera
4 Kongoera	14 Punuera
5 Kwanyamera	15 Sirera
6 Lingala	16 Songera
7 Tsiluba	17 Swahili
8 Luchaziera	18 Tekera
9 Luvaleera	19 Umbunduera
10 Mbunduera	20 Yombera
Beste hizkuntza bantuak	

KREOLERA
Fa d'ambuera
Fernando Pooko ingeles kreolera

KHOISANA
Iolungera
Kxoera



**Oharra:** Kitubera (kikongoeran oinarritutako kreolera hizkuntza) Kongoko Errepublikako komunikazio-hizkuntza nagusia da.

■ GABON

Biztanle-kopurua: 1.384.000  
Hizkuntza ofiziala: frantsesa

Saharaz hegoaldeko Afrikako herrialde gehienentzako, Gabon ere estatu eleaniztuna da. Han, 50 hizkuntza inguru daude jotzen da. Horietatik, fangerak du hiztun kopururik handiena (560.000 hiztun). Sirerak (250.000 hiztun) (45.000 hiztun) eta punuerak (123.000 hiztun) ere hiztun-kopuru handia dute. Lurraldeko landaguneetan, beste hizkuntza batzuk erabiltzen dira, baina 20.000 hiztun baino gutxiago dituzte. Hizkuntza horiek guztiak bantu familiakoak dira, bakera (3.200 hiztun) salbu. Izan ere, bakera volta-kongoar adarreko ubangi hizkuntza da eta Kamerungo mugatik gertu erabiltzen da.

Gabongo hizkuntza ofiziala frantsesa da; gutxienez, 30.000 lagunentzako ama-hizkuntza da. Frantsesa administrazioan eta Libreville hiriburuan da nagusi, eta komunikaziorako hizkuntza gisa erabiltzen da lurraldearen zati handi batean. Halaber, frantses militarra deritzen aldaera sortu da. Aldaera horrek tokiko hizkuntzen mailegu ugari hartu ditu.

Estatuak hainbat ekimen eraman ditu aurrera, afrikar jatorriko hizkuntzak babeste aldera. Esaterako, Gabongo hizkuntza-atlasa egin du. Oro har, ikusi da frantsesa bizitza

publikoko hizkuntza dela, eta tokiko hizkuntzak, berriz, familia-giroan eta erlijioaren eremuan erabiltzen direla.

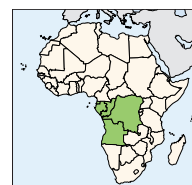
■ KONGOKO ERREPUBLIKA DEMOKRATIKOA

Biztanle-kopurua: 57.549.000  
Hizkuntza ofiziala: frantsesa

Kongoko Errepublika Demokratikoan, 220 bat hizkuntzatan hitz egiten dute, eta, Kamerunekin eta Nigeriarekin batera, hizkuntza-aniztasun handienetakoa duen Afrikako estatua da. Hizkuntza horietako gehienak bantu familiakoak dira, eta herritarren % 80 hartzen dute. Gainerako hizkuntzak, berriz, nilo-sahariar familian sartzen dira.

Kongoko Errepublikako hizkuntzek hiru ofizialtasun-maila dituzte: hizkuntza ofiziala: frantsesa; hizkuntza nazionalak: tsiluba (7.800.000 hiztun), lingala (2.040.000 h.), kongoera (kikongoera) (1.000.000 hiztun) eta swahiliera (9.000.000 hiztun, lingua franca da), eta tokiko hizkuntzak.

Hizkuntza horiek aski zabaldua daude, eta administrazioan, justizian, lehen hezkuntzako eskoletan, hedabideetan eta elizetan erabiltzen dira. Halaber, herritarren % 75-80 ingururen ama-hizkuntza dira, eta, normalean,



eskolatutako gizarte-mailetakoa kideek eta hirietako biztanleek erabiltzen dituzte beste etnia batzuetako pertsonekin komunikatzeko. Swahiliera (kiswahili), berriz, ez da, berez, herrialdeko inolako komunitateren lehen hizkuntza, baina asko zabalduta da hainbat talde etnikoren artean komunikatzeko hizkuntza gisa.

Herrialdeko hizkuntza ofiziala frantsesa da. Bigarren hizkuntza gisa erabiltzen da beti, eta hizkuntza horretan mintzatzen jakiteak botere-arloetara iristeko aukera ematen du. Izan ere, estatuaren eta justiziaren hizkuntza da.

Tokiko hizkuntzen artean, batzuek hiztun-kopuru handia dute, eta milioi bat pertsonak baino gehiagok erabiltzen

dituzte, hala nola: kitubera (4.200.000 hiztun); ngbakera (1.012.000 hiztun) eta songera (1.000.000 hiztun). Halaber, 500.000 hiztun baino gehiago dituzten 12 hizkuntza daude, gutxienez: nandiera, lugbara, alurera, lenduera, tetelera, zandera, yakera, shiera, mangbetuera... Bestalde, kinyaruanda hizkuntza aipatu behar da. 250.000 hiztun ditu, eta Ruandako etorkinen hizkuntza da.

Laburbilduz, beraz, herritar gehienek tokiko hizkuntza darabilte familiarrean eta, batzuetan, etnien arteko harremanetan. Halaber, dagokion eremuko hizkuntza nazionalen hitz egiten badakite, eta, oro har, bizitza publikoan erabiltzen dute. Azkenik, frantsesetik dakitenek eragin handiko eremuetara iristeko aukera gehiago dituzte.

### Bantu hizkuntzak

Bantu hizkuntzak, Kamerunetik hasi eta Hegoafrikaraino doan zonalde zabalean hitz egiten den hizkuntza-taldea da, Sahara azpiko Afrikan. Taldeak hartzen dituen herrialdeak honakoak dira: Nigeria, Kamerun, Gabon, Ekuatore Ginea, Kongo, Kongoko Errepublikak Demokratikoa, Ruanda, Burundi, Uganda, Kenya, Tanzania, Angola, Zambia, Malawi, Mozambique, Zimbabwe, Namibia, Botswana eta Hegoafrika. Sarritan, hizkuntza talde hau niger-kongoar familiarrean baitan sailkatzen da, baina bere hedadura geografikoarengatik eta biltzen dituen hizkuntza-kopuru handiagatik sarri askotan familia beregaina bezala erakusten da, izan ere, 400 eta 500 arteko hizkuntza-kopurua duen taldea izanik, 310 milioi hiztun ditu.

Bantu hizkuntza hedatuena	Hiztun kopurua (milioiak)	Herria
bembera	3	Zambia
buluera	0,2	Kamerun
fangerera	0,5	Kamerun
kikongoera	4	Kongo, Kongoko Errep. Dem.
kikuyuera	6	Kenya
kirundiera	4,8	Burundi
lingalea	2,1	Kongo, Kongoko Errep. Dem.
tsiluba	7	Kongo, Kongoko Errep. Dem.
luganda	4	Uganda
makuera	4	Mozambique
mbunduera	3	Angola
ndebeleera	1,5	Hegoafrika, Zimbabwe
ñanga edo chichewaera	9,3	Malawi
rwandera	7,2	Ruanda
shonera	8	Zimbabwe, Mozambique
sothoera	5	Hegoafrika
sukumera	3,2	Tanzania
swahilera	0,8	Tanzania
tongerera	1,5	Zambia
tswanera	4,4	Hegoafrika
umbunduera	4	Angola
xhosera	7	Hegoafrika
zuluera	9	Hegoafrika



### ■ KONGO

Biztanle-kopurua: 3.999.000

Hizkuntza ofiziala: frantsesa

Kongon, 60 bat hizkuntzatan hitz egiten da, eta honako hauek dituzte hiztun-kopururik handienak: kitubera (1.150.000 hiztun), tekera (500.000 hiztun) eta lingala (100.000 hiztun). Kitubera, kikongoera eta lingala dira komunikaziorako hizkuntzak, eta haien eragina, lingalarena batez ere, herrialde osoan zehar zabaldu da.

Frantsesa estatuko hizkuntza ofiziala da, eta administrazioaren, justiziaren, hezkuntzaren, ekonomiaren alorretan eta abarretan erabiltzen den bakarra. Hango hizkuntzak, berriz, familiarterako komunikazioetarako eta solasaldi informaletarako baliatzen dira, batez ere.

Hona hemen hiztun-kopuru handia duten beste hizkuntza batzuk: yombera (350.000 hiztun), mbosiera (108.300 hiztun) eta ngbakera (90.553 h.).

### ■ ANGOLA

Biztanle-kopurua: 15.941.000

Hizkuntza ofiziala: portugesa (de facto)

Angolan, 40 bat hizkuntza bantu erabiltzen dira, eta, horien artean, honako hauek jo dira hizkuntza nazionalizat: umbunduera (4.000.000 hiztun), mbunduera (kimbunduera) (3.000.000 hiztun), kongoera (kikongoera) (1.100.000 hiztun), xokuera (500.000 hiztun) eta yembera (220.000 hiztun). De facto, portugesa da hizkuntza ofiziala, eta komunikaziorako hizkuntza bilakatu da ia herrialde osoan. Hango mintzaerak, baina, dialekto-desberdintasunak ditu metropolian hitz egiten denaren aldean, eta, horregatik, angolera esaten diote. Politikaren eta administrazioaren esparruetan eta hezkuntza-sistema osoan erabiltzen da.

Hedabideek ia emisio guztiak egiten dituzte portugesez, baina irratiko eta telebistako albistegi batzuetan, kimbunduera, kikongoera eta xokuera erabiltzen dira.

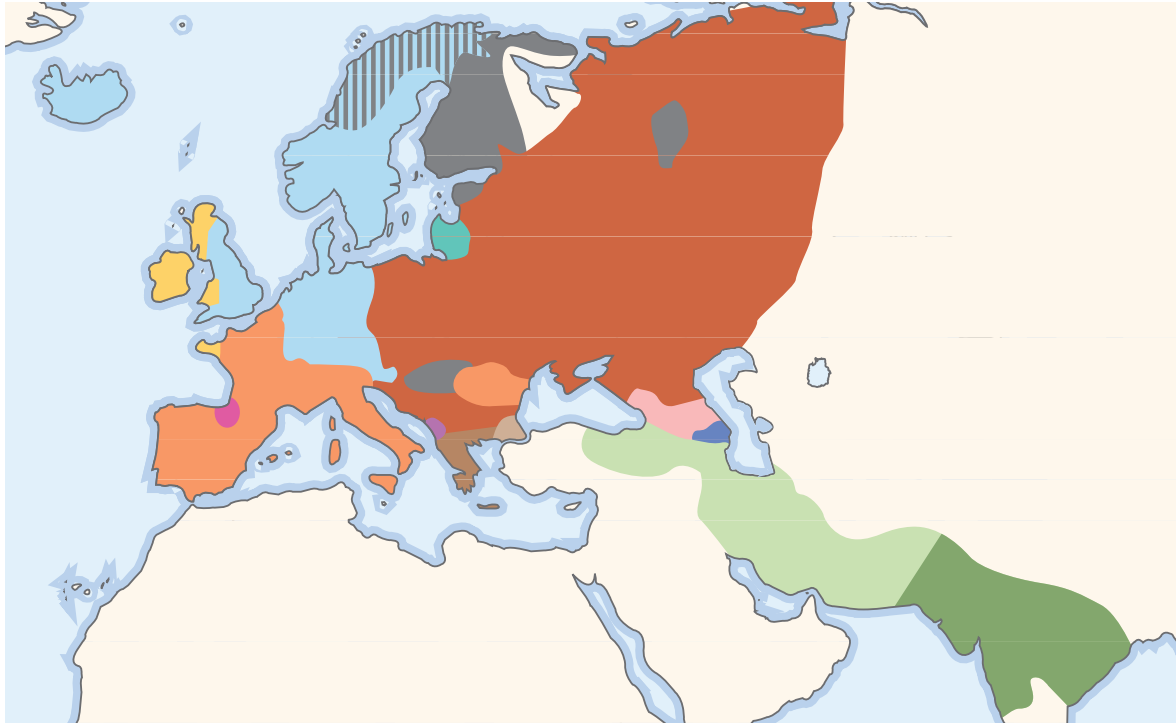
Angolan, badaude hiztun-kopuru handia duten beste zenbait hizkuntza, adibidez: kwanyamera (421.000 hiztun), luvaleera (360.000 hiztun), luchaziera (155.000 hiztun), ndongera (262.000 hiztun) eta nyanekera (350.000 hiztun). Guztiak dira bantu familiakoak. Halaber, khoisan familiako bi hizkuntza daude Angolan, baina hiztun gutxi dituzte: !olungera (5.000 hiztun) eta kxoera (800 hiztun). Familia horretako hizkuntzei boskimanoak edo hotentotekak esaten zaie, gutxietsi nahian.

Europa





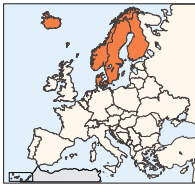
**Europako hizkuntza familiak**



\*Leclerc 2008ko datuetan oinarritutako mapa.

Hizkuntza indoeuroparrak	Hiztun-kopurua (milioiak)
Indo-ariar h.	700
(a) Indoariar h.	
(b) Iraniar h.	
Germaniar h.	450
Erromantze h.	500
Eslaviar h.	315
Greziar h.	10
Armeniar h.	10
Baltar h.	4,6
Albaniar h.	4
Zeltiar h.	2,5

Hizkuntza ez-indoeuroparrak
Familia uraldarra
Familia altaitarra
Familia kaukasoarra
Hizkuntza isolatua: euskara



## Hizkuntza familiak



**Oharra:** Demografiaren aldetik garrantzitsuak badira ere, mapa hauetan ez dira jaso etorkin-talde berrienen hizkuntzak geografikoki kokatzen lagun dezakeen daturik ez dugulako.

### ■ ISLANDIA

Biztanle-kopurua: 295.000

Hizkuntza ofiziala: islandiera

Islandia munduko estaturik homogeneoetako bat da hizkuntzaren ikuspegitik. Islandiera estatuko hizkuntza bakarra dela esan daiteke, eta eremu publiko eta pribatu guztietan erabiltzen da. Halaber, Europako Batasuneko hizkuntza ofizialetako bat da.

Islandiera hizkuntza eskandinaviarra da, eta talde germaniarraren barruan dago. Lehenengo islandiarrak IX. mendean iritsi ziren uhartera. Norvegiatik zetozen, eta beren hizkuntza eta kultura eraman zituzten.

Islandieraren ezaugarri nagusiak ez dira aldatu XII. edo XIII. mendeaz geroztik, eta, beste hizkuntza eskandinaviar batzuen hiztunentzat (daniera, norvegiera edo suediera kasu), islandiera hizkuntza arkaikoa da. Bestalde, islandiarrek modu sistematikoan baztertzen dituzte beste hizkuntza batzuetako maileguak, eta, hitz berriak sartu behar badituzte, islandieraz sortutako neologismoak proposatzen dituzte. Gero, hezkuntzako edo hedabideetako arduradunek bere egiten dituzte, eta berehala hasten dira hitz berri horiek erabiltzen.

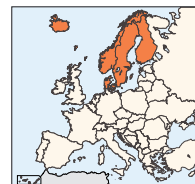
### ■ NORVEGIA

Biztanle-kopurua: 4.620.000

Hizkuntza ofizialak: norvegiera (bokmal eta nynorsk)

Norwegian, norvegiera da estatuko hizkuntza ofiziala. Hizkuntza germaniarra eta eskandinaviarra da. Haren berezitasuna da bi dialekto-aldaerek jaso dutela hizkuntza ofizialaren aintzatespena: bokmala eta nynorska. Bien hitzunik ez dute arazorik elkar ulertzeko. Bokmalak danieraren nolabaiteko eragina izan du, eta hiriguneetan hitz egiten da batez ere. Nynorsk deritzona, berriz, landaguneetako tradizioari lotuago dago.

Norwegian, halaber, gutxiengo nazionalen beste hizkuntza batzuk ere aintzatetsi dira, esaterako: samiera eta kven delakoa. Samiera hizkuntza uralikoa da, eta Eskandinaviako penintsularen iparraldean erabiltzen da, Norvegiarenak, Suediarenak, Finlandiarenak eta Errusiako Federazioarenak diren lurraldeetan. Kven hizkuntzak, berriz, 2005ean jaso zuen eremu urriko hizkuntzaren estatusa Norwegian. Suomieraren edo finlandieraren aldaera da, eta Finlandiako mugatik hurbil dagoen Kven hirian hitz egiten da.



### ■ SUEDIA

Biztanle-kopurua: 9.041.000

Hizkuntza ofiziala: suediera

Suediako hizkuntza ofiziala suediera da, eta jarduera publikoaren arlo guztietan erabiltzen da. Halaber, herrialdean, eremu urriko bi hizkuntza aintzatetsi dira: finlandiera (300.000 hiztun) edo samiera (15.000 hiztun). Bestalde, komeni da aipatzea Suedian etorkin-kopuru handi samarra bizi dela (herritarren % 11 dira) eta horietako askok beren jatorrizko hizkuntzetan hitz egiten dutela, adibidez: serbiera, arabiera, gaztelania, persiera eta alemana.

Suediera hizkuntza germaniarra da, eta hizkuntza eskandinaviarren taldea osatzen du, danierarekin, islandierarekin, norvegierekin eta faroeerarekin batera. Hizkuntza hori, halaber, ofiziala da Finlandian, finlandierarekin batera, eta, han, 300.000 pertsona inguruk badakite hizkuntza horretan hitz egiten.

### ■ FINLANDIA

Biztanle-kopurua: 5.249.000

Hizkuntza ofizialak: finlandiera edo suomiera eta suediera

Finlandian finlandiera edo suomiera eta suediera izendatu dituzte hizkuntza ofizial. Finlandiera hizkuntza uralikoa da, eta ez da indoeuroparra. Hortaz, samieraren, estonieraren eta hungarieraren adar berekoa da. Suedian ere, 300.000 bat pertsonak hitz egiten dute hizkuntza horretan.

Suedieraren hiztunak Finlandiako hegoaldean bizi dira, eta suedierazko hezkuntza-sistema dute. Eskualde horretan, hizkuntza hori erabiltzen da administrazioan, eta suedierazko irratsaioak eta telebista-programak ere egiten dituzte.

### ■ DANIMARKA

Biztanle-kopurua: 5.431.000

Hizkuntza ofiziala: daniera

Daniera talde eskandinaviarreko hizkuntza germaniarra da. Danimarkako hizkuntza ofiziala da, eta 5 milioi pertsona inguruk hitz egiten dute hizkuntza horretan. Alemaniako Schleswig eskualdean ere, 40.000 pertsonak erabiltzen dute, eta danierazko hezkuntza ematen duten eskolak dituzte, bai eta prentsa eta irratia ere.

#### Samiera (34.000 hiztun)

Samiera uralikoa da, eta Eskandinaviako penintsularen iparraldean hitz egiten da, lau estatu hauetako lurraldeetan: Norvegia, Suedia, Finlandia eta Errusiako Federazioa. Sami herria 65.000 pertsonak osatzen dute, eta, horietatik, 34.000 inguruk hitz egiten dute samieraz: 22.000 Norvegian, 8.500 Suedian, 1.900 Errusiako Federazioan eta 1.700 Finlandian.

Lurraldea oso handia denez, samierak hainbat aldaera ditu, eta horietako batzuk desagertzeko arriskuan daude. Dena den, sami kultura eta hizkuntza biziberritzeko ekimen garrantzitsuak eramaten ari dira aurrera. Adibidez, 1985ean, hizkuntza hezkuntza-sisteman sartu zen. Halaber, samierazko aldizkari batzuk argitaratzen dira, eta irati- eta telebista-emisioak egiten dituzte.

#### Faroeera (45.000 hiztun)

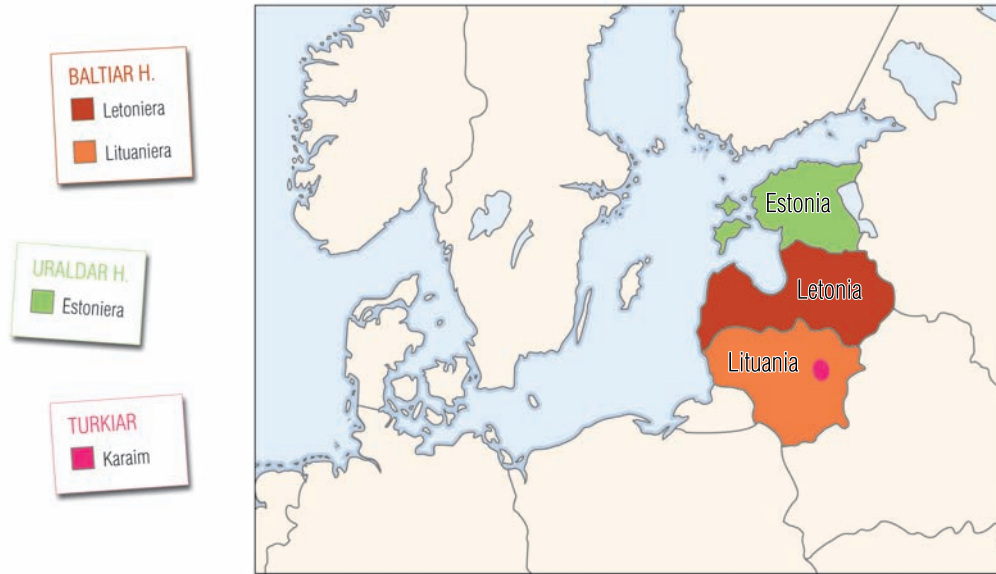
Faroeera adar germaniarreko hizkuntza indoeuroparra da. Egun, Faroe uharteetako herritarrek hitz egiten dute hizkuntza horretan. Pertsona horiek IX. mendeko konkistatzaileen ondorengoak dira. 1948az geroztik, Danimarkako lurralde autonomo dira, eta horrek faroeera uharteetako hizkuntza ofiziala izendatzeko bide eman du. Dena den, Danimarkako Estatuarekiko harremanetan, daniera erabiltzen da.

Ofiziala denez, hezkuntzan, administrazioan, hedabideetan eta beste arlo guztietan erabiltzen da. Dena den, hizkuntza hori hitz egiten duten guztiak elebidunak dira, eta badakite faroeeraz eta danieraz.





## Hizkuntza familiak



### ■ ESTONIA

Biztanle-kopurua: 1.330.000  
Hizkuntza ofiziala: estoniera

Estoniera Estoniako hizkuntza ofiziala izan zen, 1918an independizatu zenetik Sobietar Batasunak II. Mundu Gerran zehar bereganatu zuenera arte. Orduan, errusiera ezarri zen hizkuntza ofizial gisa. Independentzia berreskuratu eta gero (1992), estonierak hizkuntza ofizialaren estatusa lortu zuen.

Halaber, estonieraz Finlandian, Letonian eta Errusian hitz egiten da. Finlandieraren eta hungarieraren antzera, hizkuntza uralikoa da. Lehenengo testuak (XVIII. mendea) idatzi zirenetik, alfabeto latindarra erabili izan da hizkuntza transkribatzeko.

Estonian, nolabaiteko iskanbila dago hizkuntzaren eremuan. Izan ere, estonierazko hiztunetz gain, errusieraz mintzo den herritar-kopuru handi samarra dago (400.000 pertsona baino gehiago dira, hau da, herritarren % 30). Sobietar Batasunaren garaian herrialdera bidali zituzten soldadu, funtzionario eta langile errusiarren ondorengoek osatzen dute komunitate hori, eta, batez ere, Letoniako ipar-mendebaldeko industria-hiritan bizi dira.

### ■ LITUANIA

Biztanle-kopurua: 3.431.000  
Hizkuntza ofiziala: lituaniera

Lituaniera Lituaniako hizkuntza ofiziala da 1920az geroztik, hau da, Errusiatik independizatu zenetik. 1940an, Sobietar Batasunak berriro okupatu zuen -Alemaniak ere, gero, II. Mundu Gerran zehar-, eta lituanierak bere estatus ofiziala galdu zuen errusieraren mesedetan. Dena den, azkenean, behin betiko berreskuratu zuen ofizialtasuna, errepublika 1991an independizatu zenean. Orduz geroztik, beraz, lituaniera arlo publiko guztietan erabiltzen da: hezkuntzan, hedabideetan, justizian eta lan-arloan. Genetikoki harreman handia du letonierarekin (Letonia), eta biek osatzen dute talde baltikoa, hizkuntza indoeuroparren barruan. Lituaniaraz idazteko, alfabeto gotikoa (XX. mendearen hasierara arte) eta zirilikoa (sobietar garaian zehar) erabili izan dira, baina, egun, latindarra baliatzen dute.

Lituanian, ehun talde nazional inguru bizi dira, eta, lituanieraz gain (herritarren % 83,5), beraz, beste hizkuntza batzuetan hitz egiten da estatu horretan. Horien artean, honako hauek nabarmen daitezke hiztun-kopurua kontuan hartuta: errusiera (% 9,4), poloniera (% 7), bielorrusiera (% 1,7) eta ukrainiera (% 1,2). Hona herrialdeko eremu urriko beste zenbait hizkuntza: karaim, letoniera, alemana, ijitoera eta estoniera.



### ■ LETONIA

Biztanle-kopurua: 2.307.000

Hizkuntza ofiziala: letoniera

Letonia, Lituaniarekin eta Estoniarekin batera, Herrialde Baltikoetako bat da. Hizkuntza ofiziala letoniera da, eta esparru ofizial guztietan erabiltzen dute: hezkuntzan, administrazioan eta justizian. Letoniera hizkuntza indoeuropearra da, eta lituaniera bezala, familia baltikokoa da.

XVIII. mendetik XX. mendearen hasierara arte, Letonia Errusiar Inperioaren mende egon zen. I. Mundu Gerratik aurrera, independentea izan zen, baina, gero, Sobietar Batasunaren barruan geratu zen. Garai horretan, migra-

zio-mugimendu handiak izan ziren, eta errusiar jatorriko etorkin asko heldu zen Letoniara. Horrek nabarmen aldatu zuen herrialdearen demografia. Hala, letoniarrak oraindik gehiengoa dira (herritarren % 53), baina errusiar jatorrikoak herritarren % 34 dira. Horregatik, Letoniak 1991n independentzia lortu bazuen ere, Errusiaren eraginak bere horretan dirau.

Letonierazko lehenengo testuak idazteko, alfabeto latin-darra erabili zen. Aitzitik, Errusiaren mende egon zen garaian zehar, alfabeto zirilikoa nagusitu zen. Independentziaz geroztik (1992), baina, Letoniak alfabeto latindarra berreskuratu du bere hizkuntza idazteko.

### Herbehereak - Belgika - Luxenburgo



#### Hizkuntza familiak



**Oharra:** Oro har, flandiera hizkuntza nederlanderaren aldaeratzat hartu ohi da.

### ■ HERBEHEREAK

Biztanle-kopurua: 16.299.000

Hizkuntza ofiziala: nederlandera

Nederlandera (dutch) jatorri germaniarreko hizkuntza indoeuroparra da. Herbeheretako hizkuntza ofiziala da,

eta Belgikan ere hitz egiten dute hizkuntza horretan (flandesa) (6.000.000 hiztun). Nederlandera gain, frisiera ere ofiziala da Frisian. 700.000 hiztun inguru ditu.



### Frisiera (700.000 hiztun)

Frisiera (frysk), hizkuntza germaniarra da, eta Frisiako probintziako herritarren ia erdiaren ama-hizkuntza da (mendebaldeko frisia). Alemanian ere hitz egiten da: iparraldeko kostaldean (iparraldeko frisia) eta Saterland eskualdean (erdialdeko frisia).

Frisiako probintzian hizkuntza ofizialaren aintzatespena lortu badu ere, gehienbat, ahoz komunikatzeko erabiltzen da. Dena den, 1937an, frisia hezkuntzan sartzen hasi zen, eta, 1980az geroztik, lehen hezkuntzan orokortu egin zen, hezkuntza elebidunaren bidez. Halaber, 1993an, bigarren hezkuntzako ikasgai gisa irakasten hasi zen.

### ■ BELGIKA

Biztanle-kopurua: 10.419.000

Hizkuntza ofizialak: nederlandera, frantsesa, alemana

Belgikak eta Holandak estatu bakarra osatzen zuten, Belgika 1831n independizatu zen arte. Orduz geroztik, frantsesak hizkuntza ofizial bakarraren estatusa lortu zuten, baina herrialdean ez zen hizkuntza horretan bakarrik hitz egiten. 1938an, berriz, nederlandera ofizialtasuna lortu zuen Belgikan, frantsesarekin batera. Egun, Belgikako hizkuntza ofizialak nederlandera (flandesera), frantsesa eta alemana dira.

Belgikako hizkuntza-banaketa ia bete-betean etortzen da bat lurralde-banaketaekin: Flandes eskualdean, nederlandera (flandesera) hitz egiten da, eta Walonia eskualdean, berriz, frantsesez eta waloieraz. Eskualde horren ekialdean, alemanez mintzo den komunitatea bizi da, eta, horregatik, Walonian, bi hizkuntzak dira ofizialak. Brusela, ofizialki, eskualde elebiduna da (frantsesa eta flandesera). Biztanle gehienak frantsesez mintzo dira (herritarren % 90), baina flandestarren eremuan dago, eta % 10ek flandeseraz hitz egiten du.

Laburbilduz, beraz, Belgikako herritarren ia % 60k flandeseraz hitz egiten du; % 39k, berriz, frantsesez, eta herritarren % 1ek, azkenik, alemanez.

### Vlaams (flandesera) (6.078.000 hiztun)

Flandesera deritza herrialdearen iparraldean, hots, Flandes eskualdean, hitz egiten den nederlandaren aldaerari.

Flandestarren komunitateak Belgikako herritarren % 60 hartzen du (6.078.000 hiztun). Flandesera arlo guztietarako hizkuntza ofiziala da Flandesen eta Bruselan.

### ■ LUXENBURGO

Biztanle-kopurua: 465.000

Hizkuntza ofizialak: luxenburgera, alemana eta frantsesa

Luxenburgoko hizkuntza ofizialak luxenburgera, alemana eta frantsesa dira. Koofizialtasun hori herrialdean frantses- eta aleman-hiztunen bi komunitate izatearen ondorio da. Luxenburgera edo lëtzebuergesch jatorri germaniarreko hizkuntza indoeuroparra da, eta herritarren % 76k hitz egiten du hizkuntza horretan.

Aritu askoren arabera, luxenburgera alemanaren aldaera da. Dena den, 1984an herrialdeko hizkuntza ofizialaren estatusa eskuratu zuenetik, luxenburgerak berezko idazkera-modua sortu du, eta, egun, hizkuntza independentetzat jotzen da. Halaber, Luxenburgoko Gobernua ahalegin handia egiten ari da hizkuntza sustatzeko. Egun, administrazioan erabiltzen den hizkuntza da. Hain zuzen, lehen, frantsesa zen nagusi arlo horretan. Luxenburgera, bestalde, Europako Batasuneko hizkuntza ofiziala da.

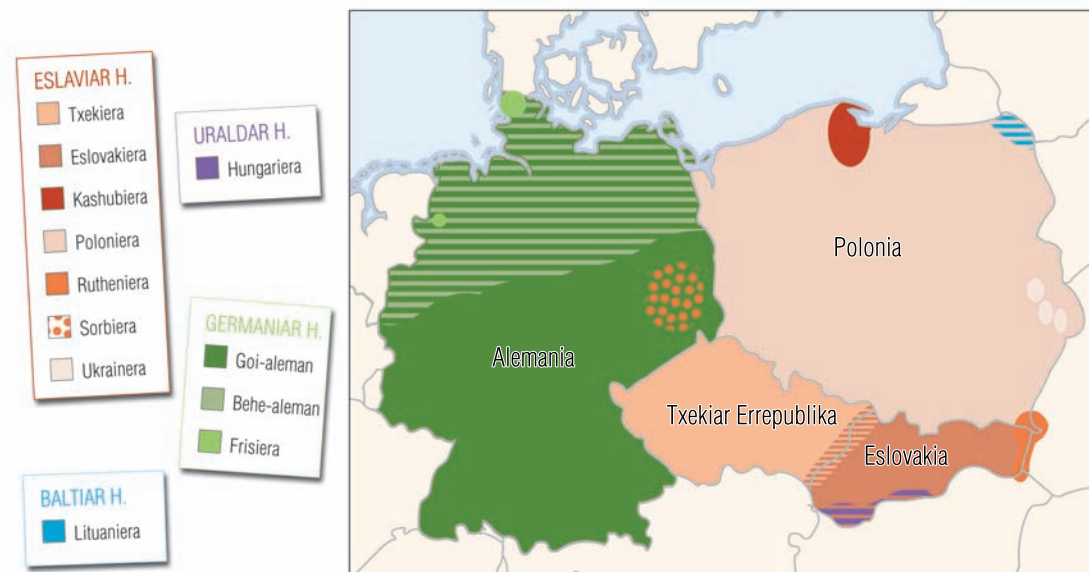
### Waloiera (1.300.000 hiztun)

3.414.000 pertsonak osatzen dute waloniar komunitatea, eta frantsesez mintzo dira. Waloniako eskualdean, frantsesa hizkuntza ofiziala da, eta erabilera ez formaletan hango aldaera erabiltzen da. Aldaera horri waloiera deritza, eta herritarren % 40 inguruk hitz egiten du aldaera horretan (1.300.000 hiztun). Haren erabilera murriztu egin da XX. mendean zehar, baina, egun ikus daiteke erabilera ez ofiziale-tarako nolabait aintzatesten ari dela.

Legeak frantsesa hobesten duenez, waloiera landaguneetan hirietan baino gehiago erabiltzen da, eta antzerki-emanaldietan, irratan eta telebistan ere entzun daiteke. Hala ere, hezkuntza-sistematik kanpo dago. Izan ere, arlo horretan frantsesa da nagusi.



## Hizkuntza familiak



**Oharra:** Mapa honetan, alemanaren bi aldaera nagusien eragin-eremuak irudikatu dira. Aldaera horiek goi-alemana eta behe-alemana dira. Aleman estandarrek (hochsprach) goi-alemana du oinarri, eta herrialde osoan erabiltzen da.

## ■ ALEMANIA

Biztanle-kopurua: 82.869.000

Hizkuntza ofiziala: alemana (de facto)

Alemaniko hizkuntza ofiziala, de facto, alemana da (indoeuroparra eta germaniarra). Europan gehien zabaldua dagoen hizkuntzetako bat da. Izan ere, ofiziala da Austrian, Belgikan, Danimarkan, Liechtensteinen, Luxenburgon eta Suitzan. Halaber, alemanez mintzo diren gutxiengo garrantzitsuak bizi dira Txekian, Eslovakian, Serbian eta Errumanian. Hala, Europa osoan, ia 95 milioi pertsonak hitz egiten dute alemanez.

Aleman terminoa beren artean oso antzekoak diren hizkuntza germaniarren multzoa izendatzeko baliatu da. Hizkuntza horiek aldaera estandar batean bildu dira. Alemanian, bi hizkuntza-eremu nagusi bereiz daitezke: behe-alemanari eta haren dialekto-aldaerei dagokiena, Alemaniaren iparraldean, eta goi-alemanari dagokiona. Azken horrek dialekto-aldaera nabarmenak ditu, eta, gaur egun, iparraldean baino nabarmenagoak dira.

Alemaniko Gobernuak, egun, espresuki, ez du hizkuntza-politikarik, eta alemanak ez du estatuko hizkuntza ofizialaren izendapenik. Hala, esan dezakegu esparru horretan eskurik ez hartzeko politika darabilela. Antza, alemana sustatzeko esku-hartzerik ezaren alde egin dute, gai horretan antzina gauzatu ziren ekimen negatibo-

en harira sor daitezkeen loturak saiheste aldera. Izan ere, azken urteetan gobernuak hizkuntzei buruzko legeren bat xedatu duenean, gutxiengo nazionalak babestera bideratuta egon da beti.

Frisieraz (hizkuntza koofiziala da Herbeheretako Frisia probintzian) hitz egiten dutenak Alemaniako hizkuntza-gutxiengoetako bat dira. Bi komunitateetan bizi dira: Herbeheretako mugatik gertu eta Danimarkako mugaren inguruan. Sorabiera (67.000 hiztun) da eremu urriko beste hizkuntzetako bat. Hizkuntza eslaviarra da, eta hegoaldean hitz egiten da, zehazki, Brandenburgo eta Saxonia eskualdeetan. Eremu horri Lusatia deritza eta Poloniako eta Txekiar Errepublikako mugetatik hurbil dago.

Sorabierak bi aldaera ditu, eta bakoitzak bere estandarra du. Dena den, hiztunek hizkuntza beretzat jotzen dute. Aipatutako eskualde horretan, hainbat eskubide ditu, nolabaiteko onarpen ofizialaren ondorio gisa. Izan ere, 1990az geroztik, hala hezkuntzan nola administrazioan erabiltzen da. Halaber, badaude sorabierazko argitalpenak: liburuak, egunkariak eta aldizkariak. Dena den, ez da ia erabiltzen irratian edo telebistan.



### ■ TXEKIAR ERREPUBLIKA

Biztanle-kopurua: 10.220.000

Hizkuntza ofiziala: txekiera

Txekiar Errepublikako hizkuntza ofiziala txekiera da. Herrialde horretan, 10 milioi hiztun baino gehiago ditu. Mugakide dituen estatu batzuetan ere, txekieraren hiztunak bizi dira, gehienbat, Eslovakian. Txekiar Errepublikako hizkuntza ofiziala denez, esparru publiko guztietan erabiltzen da: administrazioan, hezkuntzan, hedabideetan eta sektore ekonomikoan.

Txekiera hizkuntza eslaviarra da, eta hiztunek cesky esaten diote. XIV. mendean idazten hasi ziren, alfabeto latin-darra baliatuta. Egun, badago txekiera estandarra, eta administrazioan eta hezkuntzan erabiltzen da. Hala ere, tokiko erakunde batzuetan, eskualdeetako aldaerak erabiltzen dira, bai eta idatzizko dokumentuetan ere.

Bestalde, komeni da aipatzea txekiera eta eslovakiera (Eslovakian hitz egiten da) oso antzekoak direla bai lexikoan bai gramatikan. Hala, bi errepublika horiek 1993an bereizi zirenera arte, hizkuntzari txekoslovakiera zeritzon, eta bi herrialdeetako hiztunek ez zuten arazorik elkar ulertzeko. Egun, hizkuntza desberdintzat jotzen badira ere, ulergarritasun-maila handia dago bien artean.

### ■ POLONIA

Biztanle-kopurua: 38.530.000

Hizkuntza ofiziala: poloniera

Poloniako hizkuntza ofiziala poloniera da. Herritarren % 97 ingururen lehen hizkuntza da, eta bizitza publikoko arlo guztietan erabiltzen da, esaterako: hezkuntzan, justizian, hedabideetan eta merkataritzan. Halaber, mugakide dituen estatuetan ere, polonieraz mintzo diren komunitateak bizi dira, hala nola: Alemanian (240.000 h.) eta Eslovakian (50.000 h.).

Poloniera hizkuntza indoeuroparren barruko adar eslaviarrekoa da. XVI. mendeaz geroztik, alfabeto latindarrean idazten da, ziurrenik, estatua nagusiki katolikoa izatearen ondorio gisa. Izan ere, Kroazian eta Eslovakian gertatu zen moduan, katolizismoak bultzatu zuen grafia latindarra. Aitzitik, Errusiako, Ukrainako eta Serbiako kristau ortodoxoek idazkera zirilikoiari eutsi zioten.

2005ean, gutxiengo nazional eta etnikoei buruzko lege bat sartu zen indarrean Polonian. Lege horren arabera, juridikoki aintzatetsi dira gutxiengo nazionalak eta etnikoak eta eskualdeetako gutxiengoak. 2002ko erroldaren arabera, 1.100.000-1.200.000 pertsona inguruk osatzen

dituzte gutxiengo horiek, eta herritar guztien % 2,3 dira. Egun, botere publikoak bete-betean engaiatuta daude aintzatetsitako hizkuntzak hala administrazioaren nola hezkuntza-sistemaren arlo guztietan erabil daitezzen bermatu ahal izateko.

Hona hemen Polonian hitz egiten diren beste hizkuntza batzuk: kashubiera (250.000 h.), alemana (500.000 h.), bielorrusiera (220.000 h.), turkiera (200.000 h.), ukrainera (150.000 h.), rutheniera (70.000 h.), ijitoera (30.000 hizkuntza) eta lituaniera (30.000 h.).

#### Khasubiera (250.000 hiztun)

Poloniako iparraldean, Itsaso Baltikotik hurbil, kashubiar herriak osatzen duen hizkuntza-gutxiengoaren komunitatea bizi da. 2002ko erroldaren arabera, 250.000 herritar baino gehiago dira. Hizkuntza sustatzeko ekimen ugari abiarazten ari dira; esaterako, hezkuntzan sartu dute hizkuntza.

#### Rutheniera (65.000 hiztun)

Rutheniarren gutxiengo etnikoak 65.000 kide ditu, eta herrialdearen hegoaldean bizi dira, Ukrainako mugaren inguruan. Eremu horri Behe Silesia deritzen, eta haien jatorrizko lurraldea da. Halaber, Eslovakian ere, ruthenieraren zenbait hiztun bizi dira.

### ■ ESLOVAKIA

Biztanle-kopurua: 5.401.000

Hizkuntza ofiziala: eslovakiera

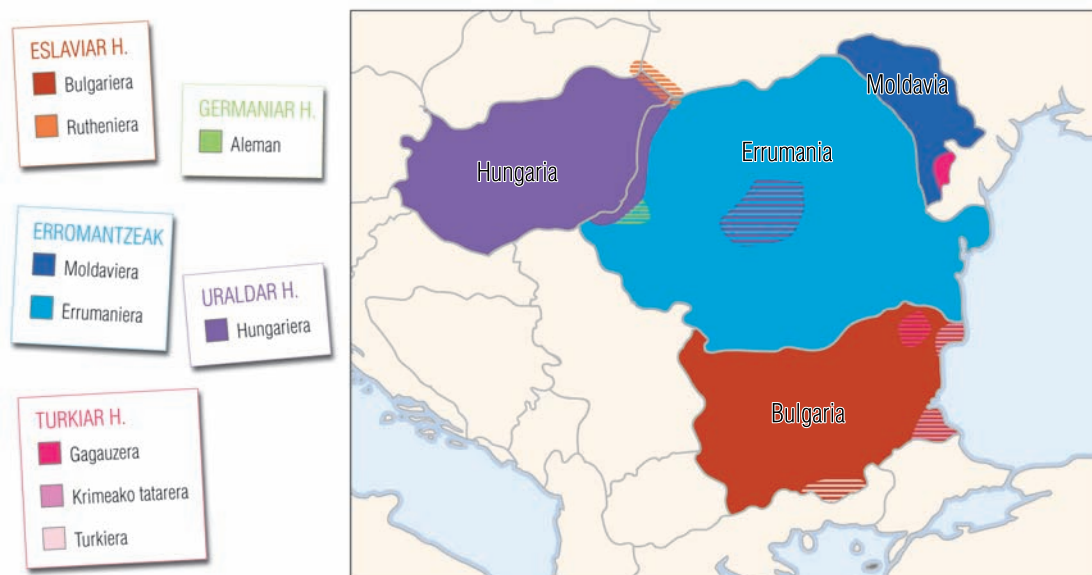
Eslovakia estatu independentea da 1993az geroztik. Eslovakiera da hango hizkuntza ofiziala. Eslovakierak antzekotasun handia du txekierarekin, eta Hungaria eta Serbia estatu mugakideetan ere erabiltzen da. Izan ere, azken herrialde horretako Vojvodine eskualdean, koofiziala da.

Hizkuntza ofiziala denez, eslovakiera bizitza publikoko esparru guztietan eta hezkuntzan erabiltzen da. Halaber, Eslovakiako gobernuak eslovakiera sustatzeko neurriak ezartzen ari da, baina estatuan bizi diren gutxiengoek gogor kritikatu dute ekimen hori, eta beren hizkuntzek ere onarpen ofiziala izan dezatela eskatzen dute. Eremu urriko hizkuntza nabarmenenak hungariera (herritarren % 9,6k hitz egiten du hizkuntza horretan) eta rutheniera dira. Hiztun-kopuru txikiagoa badute ere, Eslovakian, beste gutxiengo batzuk bizi dira, eta honako hizkuntza hauetan mintzo dira: bulgariera, ijitoera, txekiera, alemana, kroaziera, poloniera eta ukrainiera.





## Hizkuntza familiak



### ■ HUNGARIA

Biztanle-kopurua: 10.098.000

Hizkuntza ofiziala: hungariera

Hungariera edo magyar da Hungariako hizkuntza ofiziala. Hungarian bizi diren 10 milioi herritarrez gain, beste hiru milioi hiztun ditu estatu mugakideetan: Austrian (15.000 hiztun), Eslovakian (765.000 hiztun), Eslovenian (10.000 hiztun), Errumanian (1.500.000 hiztun), Serbian (400.000 hiztun) eta Ukrainan (200.000 hiztun).

Ez da hizkuntza indoeuroparra, eta talde uralikoa osatzen du estonierarekin, finlandierarekin eta samierarekin batera. Bestalde, alfabeto latindarra erabiltzen da hizkuntza horretan idazteko. Hungariera bitzita publikoko arlo guztietan erabiltzen da: hezkuntzan, administrazioan, legebiltzarrean eta hedabideetan.

XIX. mendean, hizkuntza estandarizatzeko ahaleginak egiten hasi ziren, eta, ondorioz, lehendabiziko ortografia-eta gramatika-arauak ezarri ziren. 1844an, berriz, hungarieraren ofizialtasuna aldarrikatu zen, eta, garai horretan gizarteak eman zion babesarekin batera, hizkuntzak berpizkunde handia bizi izan zuen. Izan ere, kontuan hartu behar da Hungaria, aurretik, otomanoen mende eta Austria-Hungariako Inperioaren pean egon zela, eta, horregatik, alemana nagusi zela administrazioaren esparru publiko eta ofizial guztietan.

Hungarian, hainbat etnia bizi dira, eta badaude beren hizkuntzei eutsi dieten gutxiengoak. Hona hemen hizkuntza horietako batzuk: alemana (340.000 hiztun), ijitoera (150.000 hiztun), errumaniera (100.000 hiztun), eslovakiera (11.500 hiztun) eta esloveniera (5.000 hiztun).

### ■ ERRUMANIA

Biztanle-kopurua: 21.711.000

Hizkuntza ofiziala: errumaniera

Errumanian, errumaniera edo româna 20 milioi pertsonaren ama-hizkuntza da. Halaber, errumanieraz mintzo diren komunitate handi samarrak bizi dira Ukrainan (300.000 hiztun) eta Hungarian (100.000), eta errumanieraz jatorriko etorkin ugari daude Europako beste herrialdeetan, Ipar Amerikan, Israelen eta Australian. Kalkuluen arabera, 25 edo 26 milioi pertsonaren ama-hizkuntza da. Errumanian, bestalde, bi milioi pertsona ingururen bigarren hizkuntza da. Izan ere, pertsona horiek, nagusiki, hungarieraz, ijitoeraz eta alemanez hitz egiten dute.



### Errumaniako hungariera (1.447.544 hiztun)

Errumaniako biztanleen % 6,6 hungariarra da. Horrenbestez, Errumanian, hungarieraren miloi bat eta erdi hiztun bizi direla jotzen da. Gehienak Transilvania eskualdeko Erdely hirian bizi dira. Dena den, Errumanian bizi diren hungarieraren hiztun guztiek errumanieraz ere badakite.

### Ijitoera (246.000 hiztun)

Egindako kalkuluen arabera, uste da mundu osoan ijitoeraren hiztunen kopurua 6 eta 11 milioi artean dagoela. Aldaera hedatuena vlach delakoa eta Balkanetako ijitoera dira. Dena den, ijitoera ez da toki guztietan gorde. Espainiako Estatuko ijitoek, esaterako, beren hizkuntza galdu dute, eta modu sinbolikoa soilik erabiltzen dute. Izan ere, romme herriko kideen erdiak soilik hitz egiten du asiar jatorriko hizkuntza indoariar horren aldaeraren batean.

Funtsean, herri ibiltaria denez, Errumanian bizi diren hiztunetz gain, ijitoeraz mintzo diren komunitateak aurki daitezke Mazedonian (120.000 hiztun), Baltikoan (100.000 hiztun), Polonian (30.000 hiztun) eta Txekiar Errepublikan (460.000 hiztun).

### ■ MOLDAVIA

Biztanle-kopurua: 4.206.000

Hizkuntza ofiziala: moldaviera

Moldavia errepublika txikia da, eta 1991n lortu zuen independentzia. Hango hizkuntza ofiziala moldaviera deritzon hizkuntza erromanikoa da, eta antzekotasun handiak ditu errumanierarekin. Dena den, bi estatuek (Moldaviak eta Errumaniak) hizkuntza desberdintzat jotzen dituzte, arrazoi historikoak eta politikoak direla medio.

Moldavian, hainbat gutxiengo handi samar bizi dira: ukrainarrak (herritarren % 13,8) eta errusiarrak (% 13). Komunitate horiek garrantzi handia dute politikaren eta ekonomiaren esparruetan, eta, gehienbat, Transilvania eskualdean bizi dira. Eskualde hori Ukrainako mugan zehar hedatzen da, eta hango herritarrek herrialde horren

parte izateko asmoa adierazi dute. Hala, gutxiengo horiek ez dituzte beren hizkuntzak arriskuan ikusten. Aitzitik, errusierak prestigio izugarria du Moldaviako gizartean eta ekonomian, eta eragina izaten ari da moldavieren lexikoan (hori ez da gertatzen errumanierarekin).

Estatuko beste gutxiengo batzuek, berriz, gagauzeraz (herritarren % 3,5 dira, eta hegoaldean bizi dira), bulgarieraz (% 2), bielorrusieraz, polonieraz, armenieraz eta beste zenbait hizkuntzatan hitz egiten dute.

### ■ BULGARIA

Biztanle-kopurua: 7.726.000

Hizkuntza ofiziala: bulgariera

Bulgariako hizkuntza ofiziala bulgariera da. Hezkuntzan, administrazioan, merkataritzan eta hedabideetan erabiltzen da. Bulgariarak 7.500.000 hiztun ditu Bulgarian. Halaber mugakide dituen beste eskualde batzuetan ere hitz egiten da hizkuntza horretan: Moldavian (400.000 hiztun), Turkian (300.000 hiztun), Errumanian, Hungarian, Serbian eta Grezian.

Bulgarian, gutxiengo etniko handiak bizi dira: turkiarrak (herritarren % 10,3), ijitoak (% 3,3), mazedoniarak (% 2,6), pomakoak, arumanoak, errusiarrak eta kide gutxiagoko beste batzuk. 1991ko Konstituzioan aintzatetsi ziren lehendabiziko aldiz gutxiengo horiek. Izan ere, ordura arte, politika baztertzaille bortitza ezarri zen. Politika horrek turkiarrei bereziki eragin zien, eta otomanoek 500 urtez aurrera eraman zuten okupazioaren mendekutat jo daiteke.

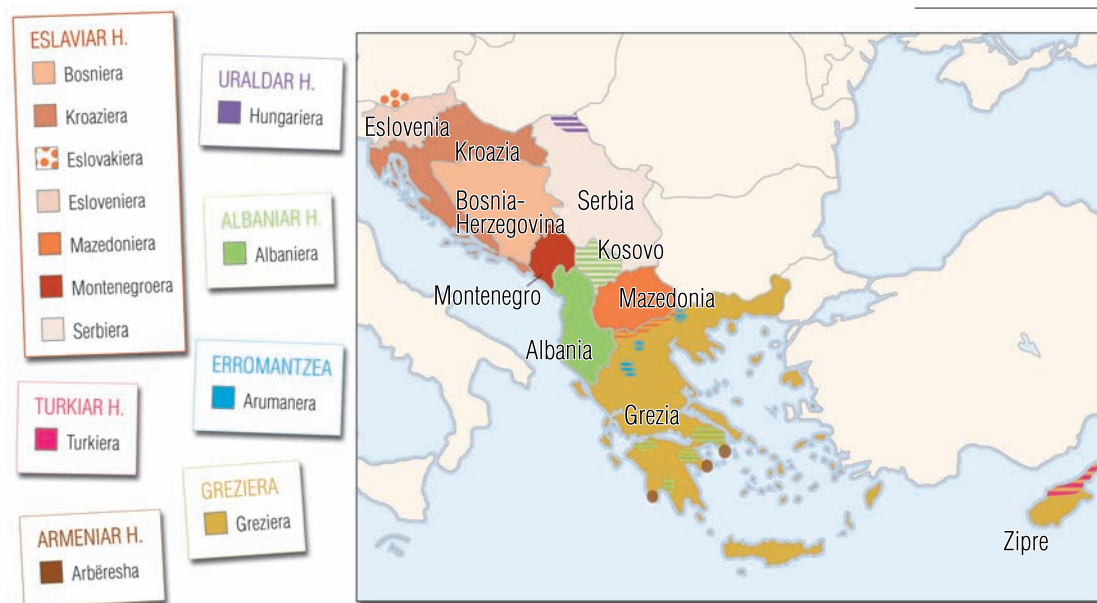
Dena den, urte horretaz geroztik, zenbait politika abiarazi dira gutxiengoaren hizkuntzak aintzatetsi eta justizian eta hezkuntza-sisteman erabil daitezzen.

Bulgariera hizkuntza eslaviarra da eta ahaidetasun-lotura estua du mazedonierarekin (aditu askoren arabera, hizkuntza bera dira). Alfabeto zirilikoa erabiltzen da hizkuntza horretan idazteko. Literaturak urrezko aroa bizi izan zuen IX. eta X. mendeen artean, baina egungo bulgariera estandarra XX. mendearen hasieran zabaldu zen.

Bulgarian hitz egiten diren beste hizkuntzen artean, honako hauek daude, besteak beste: turkiera (845.000 hiztun), ijitoera (265.000 hiztun), mazedoniera (208.000 hiztun), tatarera (3.000 hiztun) eta gagauzera.



Hizkuntza familiak



■ ESLOVENIA

Biztanle-kopurua: 1.967.000  
 Hizkuntza ofiziala: esloveniera

Esloveniako Errepublika Europa Erdialdeko estatua da. Ia bi milioi pertsona daude han erroldatuta, eta % 18 inguru hizkuntza gutxiengo edo talde etniko berezitu bateko kide da.

Esloveniera herrialdeko hizkuntza ofiziala da, eta, 1991ko erroldari buruzko datuen arabera, 1.727.000 pertsonaren ama-hizkuntza da. Ofiziala denez, administrazioan, merkataritzan, hedabideetan eta arlo publiko orotan erabiltzen da.

Esloveniako mugetatik harago, Austriako (30.000 hiztun) Carinthia eta Steiermark eskualdeetan eta Italiako Trieste eta Gorizi eskualdeetan ere hitz egiten da eslovenieraz. Azken bi horiek Esloveniako mugatik hurbil daude, eta, han, 100.000 pertsona inguruk hitz egiten dute eslovenieraz. Hizkuntzak Italiako erakundeen babesa du, eta hezkuntza-sisteman ere erabiltzen da.

Eslovenian hiztun-kopuru handi samarra duten beste hizkuntza batzuk daude, adibidez: kroaziera (54.000 hiztun), serbiera (31.000 hiztun), bosniera (31.500 hiztun), hungariera (7.700 hiztun), albaniera (7.100 hiztun) eta italiara (4.000 hiztun).

■ KROAZIA

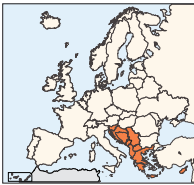
Biztanle-kopurua: 4.551.000  
 Hizkuntza ofiziala: kroaziera

Kroaziako Errepublika Europa Erdialdean kokatua dago. Jugoslaviako Errepublika Federal Sozialista ohiaren kide zen. 1991. urtean, baina, independentzia aldarrikatu zuen, eta 1992an onartu zuten nazioartean.

Estatuko hizkuntza ofiziala kroaziera da. Kroaziera hegoaldeko hizkuntza eslaviarra da, eta, Bosnia-Herzegovinan ere, 470.000 hiztun ditu. Halaber, kroazieraz mintzo diren komunitateak ere badaude Austrian (100.000 hiztun), Hungarian (32.000 hiztun) eta Italian (3.000 hiztun). Austrian, izan ere, kroaziera irakasten da 40 bat eskolatan.

Independentziaren aurretik, hizkuntza horri serbo-kroaziera zeritzon, eta Jugoslavia ohiaren hizkuntza ofiziala zen. Dena den, independentziaz geroztik, eta estatu berriak sortzearekin batera, horietako bakoitzak bere hizkuntza ofiziala onartu du: kroaziera Kroazian, serbiera Serbian eta bosniera Bosnian. Aipatzekoa da idazkeramodu desberdinak dituztela: kroazieraz alfabeto latindarraren bidez idazten da, eta, serbieraz eta bosnieraz idazteko, berriz, sistema zirilikoa baliatzen da. Desberdintasun hori, neurri handi batean, lurralde bakoitzaren tradizio erlijiosoen isla da.





### ■ BOSNIA-HERZEGOVINA

Biztanle-kopurua: 3.907.000

Hizkuntza ofiziala: bosniera

Bosnia-Herzegovinako hizkuntza ofiziala bosniera da. Hizkuntza eslaviarra da, eta alfabeto zirilikoa erabiltzen dute hartan idazteko. Dena den, serbierak eta kroazierak ere onarpen ofiziala dute.

Jugoslavia ohia desegin zenera arte, bosniera, kroaziera eta serbiera hizkuntza beretzat jotzen ziren. Baina 1992tik aurrera sortutako estatu bakoitzak ofizialtzat jo zuten bere lurraldean hitz egiten zen aldaera.

Bosnierak harreman handia izan du turkierarekin, eta, horregatik, hizkuntza horretako maileguak erabiltzen ditu serbierak edo kroazierak baino sarriago. Hala, auzokoe-kin dituen nortasun-desberdintasunak nabarmentzen ditu.

### ■ SERBIA

Biztanle-kopurua: 10.200.000

Hizkuntza ofiziala: serbiera

Serbiera Serbiako hizkuntza ofiziala da, eta koofiziala Bosnia-Herzegovinan (bosnierarekin eta kroazierarekin batera) eta Montenegron. Serbiako hitzunez gain, miloi bat pertsonak baino gehiagok hitz egiten dute mugakide dituen estatuetan: 400.000 hitzun ditu Bosnia-Herzegovinan; 500.000, Kroazian, eta beste horrenbeste, Mazedonian.

1991ra arte, hau da, Jugoslavia desegin zenera arte, serbo-kroaziera zeritzon hizkuntza ofizialari. Serbiarren, kroaziarren, montenegroarren eta bosniarren hizkuntzatzat jotzen zen. Egungo estatuak independizatzean, berriz, bakoitzak bere hizkuntza ofiziala aldarrikatu zuen: Kroaziak kroaziera, Serbiak serbiera eta Bosniak bosniera. Komunitate horien arteko gerra bortitzen ondoren, politika horren atzean, estatu bakoitzaren nortasun berezia nabarmentzeko asmoa dago. Horren ondorioz, bada, hizkuntza bakoitzaren berezitasunak eta besteekiko dituen desberdintasunak azpimarratu nahi dituzten hizkuntza-politikak ezarri dira. Lexikoan aurki daitezkeen desberdintasunez gain, idazkera-sisteman dagoen aldea aipatu behar dugu: kroazieraz alfabeto latindarraren bidez idazten da, eta serbierak, berriz, zirilikoa erabiltzen du gehienbat, nahiz eta batzuetan sistema latindarrera jotzen duen. Montenegron, azkenik, bi sistemak erabiltzen dituzte.

Serbiera hizkuntza ofiziala denez, jarduera publikoaren esparru guztietan erabiltzen da hala Serbiako Estatuan nola Bosnia-Herzegovinako zati serbiarretan. Hezkuntza-sistemako hizkuntza ofiziala serbiera da. Dena den, gutxiengo nazionaleri zenbait eskubide aitortu zaizkie, hezkuntza ama-hizkuntzan jasotzeko.

Hona hemen Serbian hitz egiten diren beste hizkuntza batzuk: albaniera (60.000 hitzun), hungariera (450.000 hitzun), errumaniera (200.000 eta 300.000 hitzun artean) eta eslovakiera (80.000 hitzun).

### ■ KOSOVO

Biztanle-kopurua: 2.100.000

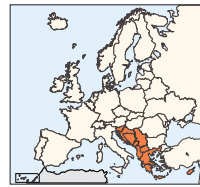
Hizkuntza ofizialak: albaniera(de facto) eta serbiera (de jure)

Kosovoko herritarren % 90ek albanieraz hitz egiten du. Albaniera hizkuntza indoeuroparra da, eta azpitalde isolatua osatzen du. Kosovoko aldaeran, Albaniako iparraldean, Montenegron, Errumanian, Bulgarian eta Eslovenian ere hitz egiten da. Albanieraren bi dialektotako bat da. Beste aldaerari tosko deritzo, eta Albaniako erdialdean eta hegoaldean erabiltzen da nagusiki. Bi dialektoen artean, alde handia dago, eta eztabaida handia dago hizkuntza bakarra ala bi ote diren erabakitzeko. Kosovon, halaber, serbieraz, kroazieraz, tsiganez eta turkieraz hitz egiten duten gutxiengoak bizi dira.

1989a baino lehen, Kosovo Jugoslaviako probintzia autonomoa zen, eta bi hizkuntza ofizial zituen: serbo-kroaziera eta albaniera. Turkiera ere koofiziala zen udalerrri batzuetan. Hizkuntza-komunitate bakoitzak bere eskola eta hedabideak zituen. 1989an, baina, Kosovoren autonomia bertan behera utzi zuten, eta hezkuntza-, kultura-, gizar- eta politika-arloko eskubide oro kendu zitzaion albaniar jatorriko gehiengoari. Horrekin batera, politikaren esparruan zegoen elebitasuna ezabatu zen.

Kosovoko gerra 1999ko martxoan piztu zen, eta, haren ondorioz, Kosovoko herritar albaniarrek beste eskualde batzuetara aldatu behar izan zuten. Gerra horrek Kosovoko 1,6 miloi albaniarrei eragin zien, eta kontuan izan behar da biztanleak, guztira, 1,9 miloi zirela.

Kosovok independentzia aldarrikatu du, eta Serbiatik bereizi berri da 2008an. Horrenbestez, egun, albanierak garrantzia berreskuratu du, eta administrazioan, hezkuntzan eta hedabideetan erabiltzen da. Botere publikoek erabat baztertuta dauzkate eremu urriko gainerako hizkuntzak, hala nola: serbiera (30.000 hitzun) eta ijitoera.



### ■ MONTENEGRO

Biztanle-kopurua: 267.800 (estimazioak)  
Hizkuntza ofiziala: montenegroera

Montenegroko Errepublika 2006an bereizi zen Serbiatik, eta independentea da orduz geroztik. 1992an Jugoslavia ohia desegin zenean, bi lurralde horiek Jugoslaviako Errepublika Federala osatu zuten, eta gero, Serbia eta Montenegroko Estatu bihurtu zen.

Montenegroko Estatuaren izena Veneziako Errepublikaren pean egon zen garaikoa omen da. Izan ere, XIV. mendetik XVIII. mendera arte (Napoleonen garaia) egon zen haren mende, baina lurraldearen zati bat Inperio Otomandarrak kontrolatzen zuen. Lurraldeak izan dituen gorabehera historiek azaltzen dute egungo demografia-aniztasuna. Izan ere, 2006ko eroldaren arabera, Montenegro nazionalizatuta dauden 650.000 pertsonen artean, % 43k soilik du bere burua montenegroartzat. Herritarren % 32k, berriz, serbiartzat du bere burua; % 7k, bosniartzat; % 5ek, albanartzat; % 4k, arabartzat, eta % 1ek, kroaziartzat. Halaber, Montenegro, beste gutxiengo batzuk bizi dira, hala nola: mazedoniarak, hungariarrak, egiptoarrak eta italiarrak.

Montenegroko hizkuntza nagusia serbiera da. Hizkuntza ofiziala da, eta herritarren % 80 ingururen ama-hizkuntza. Dena den, egun, hizkuntzari montenegroera deitzeko joera zabaltzen ari da, Serbiatik bereizteko asmoz. Horren harira, komeni da aipatzea alfabeto latindarraren erabilera gero eta gehiago zabaltzen ari dela hizkuntza idazteko sistema gisa.

Arestian aipatutako etnien aniztasuna dela medio, beste hizkuntza batzuetan ere hitz egiten da: albaniera, bosnierak, kroaziera, hungariera, alemana eta abar.

### ■ MAZEDONIA

Biztanle-kopurua: 2.034.000  
Hizkuntza ofiziala: mazedoniera

Mazedoniako Errepublika estatu nabarmenki multietnikoa da. 2002ko eroldaren arabera, herritarren % 65 mazedoniarak da, baina, herrialdean, jatorri desberdineko hainbat komunitate handi samar bizi dira: albaniarak (% 25), turkiarrak (% 3,8), ijitoak (% 2,6), serbiarrak (% 1,7) eta bosniarrak (% 1).

Konstituzioan hizkuntza ofizial gisa onartuta dagoen hizkuntza bakarra mazedoniera bada ere (hizkuntza indoeuroparra eta eslaviarra da), herritarren % 20k baino gehia-

gok erabiltzen dituen hizkuntzak ere ofizialak dira. Hori da, esaterako, albanieraren kasua.

Albanian (15.000 hiztun) eta Grezian (180.000 hiztun) ere hitz egiten da mazedonieraz. Azken herrialde horretan, izan ere, slavonic esaten zaio, eta, nolabait onartuta dagoenez, hezkuntza hizkuntza horretan jasotzeko aukera dago.

### ■ ALBANIA

Biztanle-kopurua: 3.130.000  
Hizkuntza ofiziala: albaniera

Albaniako Errepublika nahiko homogenea da inguruko beste estaturen aldean. Izan ere, herritarren % 95ek albanartzat du bere burua. % 3, berriz, greziarra da, eta, gainerako % 2an, serbiarrak, bulgariarrak, ijitoak eta beste talde batzuk sartzen dira.

Estatuko hizkuntza ofiziala albaniera da. Hizkuntza indoeuroparra da, baina ez du ahaiderik. Bi dialekto ongi bereziak ditu: guegoa eta toskoa. Haien arteko desberdintasuna dela medio, ez dago adostasunik hizkuntza beraren bi aldaera ala bi hizkuntza desberdin diren erabakitzeko. Edonola ere, toskoa da prestigio handiena duen aldaera, eta onarpen ofiziala lortu du.

Albanian, honako hizkuntza hauetan ere hitz egiten da: greziera, serbiera eta bulgariera.

### ■ GREZIA

Biztanle-kopurua: 11.120.000  
Hizkuntza ofiziala: greziera

Greziera da Greziako hizkuntza ofizial bakarra (10 miloi hiztun). Halaber, turkierarekin batera, Txipreko bi hizkuntza ofizialeko bat da (miloi erdi hiztun). Bestalde Armenian, Errusian, Turkian eta Italian ere bizi dira grezieraz mintzo diren pertsonak, eta iragan mendeko greziar etorkinak eta haien ondorengoak aurki daitezke Ameriketako Estatu Batuetan, Australian, Alemanian eta Britainia Handian.

Herritarren % 90en ama-hizkuntza da greziera, baina, Grezian, hainbat gutxiengo bizi dira, eta honako hizkuntza hauetan hitz egiten dute: turkiera (170.000 hiztun), pomakera (bulgariarren dialektoa da; turkieraren eragin handia du, eta 50.000 hiztun), ijitoera (herrialdean bizi diren 300.000 ijitoen erdiak hitz egiten du), albaniera



(200.000 hiztun), aromanera (20.000 hiztun), mazedoniera (50.000 hiztun), bulgariera (30.000 hiztun), armeniera (20.000 hiztun) eta ladino hizkuntza (espainiar jatorriko hizkuntza da, eta 5.000 pertsona inguruk badakite hizkuntza horretan hitz egiten. XV. mendean Espainiatik bota zituzten juduen ondorengoak dira).

Gutxiengo horien artean, Trazian bizi diren turkiarrek bakarrik lortu dute nolabaiteko aitortpena. Izan ere, XX. mendeko 90eko hamarkadatik aurrera, batez ere, turkiera hezkuntzan eta eskualde horretako arlo publikoetan erabiltzeko proiektuak sustatu dira. Gainerako gutxiengoen hizkuntzek ez dute oraindik aintzatespenik.

### ■ ZIPRE

Biztanle-kopurua: 835.000

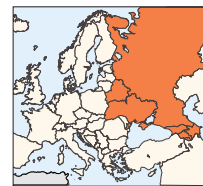
Hizkuntza ofizialak: greziera eta turkiera

Zipreko uhartea bi entitate politikotan zatituta dago 1974az geroztik. Anatoliako turkiarrek iparraldeko zatia okupatu, eta Zipreko Iparraldeko Errepublika Turkiarra aldarrikatu zuten (Turkiak soilik onartua); hegoaldea, berriz, greziar-zipretarren eskuetan dago.

1974ko zatiketa politikoarekin batera, hizkuntzen erabilera ere zatitu egin da, iparraldeko greziar-zipretarrek eta hegoaldeko turkiarrek jasan behar izan dituzten jazarpen eta ihesek eragindako mugimendu demografikoen ondorio zuzen gisa. Horrenbestez, grezieraz, uhartearen erdialdean eta hegoaldean, batez ere, hitz egiten da (hegoaldeko herritarren % 94,5), eta turkiera, berriz, iparraldeko zatiko hizkuntza bakarra da (iparraldeko herritarren % 97,7).

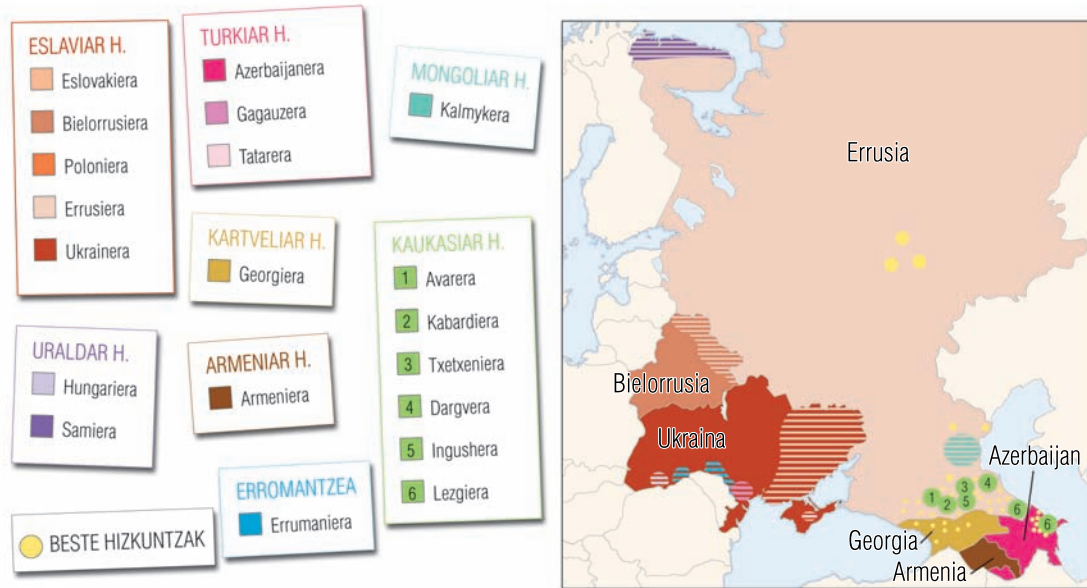
Zipreko zati greziarrean, 600.000 pertsona inguru bizi dira. Horien artean, % 95 greziar jatorrikoa da eta grezieraz mintzo da; % 4 arabiar edo armeniar jatorrikoa da, eta, azkenik, % 0,4 turkiar jatorrikoa. Iparraldean, berriz, 200.000 pertsona inguru bizi dira: % 98 turkiar jatorrikoa da, eta turkieraz hitz egiten du. Halaber, komeni da aipatzea Nikosia hiriburua ere zatituta dagoela.

Bestalde, Zipren, beste hizkuntza batzuetan ere hitz egiten da: armeniera (2.600 hiztun), Zipreko arabiera (1.000 hiztun) eta ijitoera (500-1.000 hiztun).



**Bielorrusia - Ukraina - Errusia - Georgia - Azerbaijan - Armenia**

Hizkuntza familiak



■ **BIELORRUSIA**

Biztanle-kopurua: 9.755.000

Hizkuntza ofizialak: bielorrusiera eta errusiera

Bielorrusiako Errepublikako hizkuntza ofiziala bielorrusiera da. Hizkuntza eslaviarra da, eta alfabeto zirilikoa erabiltzen dute hartan idazteko. Dena den, arrazoi historikoak direla medio, alfabeto latindarrean ere idatzi izan da. Herritarren % 80ren ama-hizkuntza da. Hau da, herritarren % 20 inguruk aitortzen du beste ama-hizkuntza bat duela. Bestalde, bielorrusiera hizkuntza ofizial nagusia bada ere, errusiera ere hizkuntza ofizialtzat hartzen da.

Aipatu beharra dago Errusiaren menderatzearen eta Errusiako Gobernuak XX. mendearen erdialdean herritarrek birkokatzeak aurrera eramanean zuen politikaren ondorioz errusiera modu nabarmenean zabaldu zela (herritarren % 11k errusiar jatorrikotzat du bere burua). Halaber, bi hizkuntzen arteko antzekotasun genetikoa eta errusierak garai batean izan zuen prestigio ofiziala zirela medio, Bielorrusiako herritar askok bielorrusiera baztertu zuten, eta errusieraz mintzatzen hasi ziren. Egun, bielorrusiera hezkuntzan eta administrazio ofizialean erabiltzen da. Dena den, errusierak, oraindik, garrantzi handia du arlo horietan, eta gobernuaren babes aktiboa du. Hala, herritarren kopuru handi bat elebiduna da, eta badaki bi hizkuntzetan hitz egiten.

Bielorrusian, errusieraz mintzo den komunitatea demografiaren aldetik gutxiengoa bada ere, ez da gutxiengo-

tzat jotzen. Aitzitik, errusierak lehentasunezko tokia eta funtzioak ditu. Dena den, Bielorrusian, badira hizkuntza-gutxiengo aipagarri batzuk. Honako hizkuntza hauetan hitz egiten dute: poloniera (herritarren % 3,9), ukrainera (% 2,4), lituaniera, letoniera eta abar.

■ **UKRAINA**

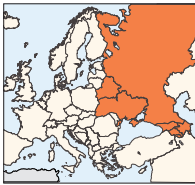
Biztanle-kopurua: 46.481.000

Hizkuntza ofiziala: ukrainera

Ukraina estatu multietnikoa da, eta hainbat komunitate bizi dira haren lurraldean. Hala ere, estatu aski homogeneoa bilakatu da etnografiaren eta hizkuntzaren ikuspegitik. Izan ere, herritarren % 78 ukrainar jatorrikoa da, eta % 17,3, berriz, errusiarra. Horrenbestez, bi talde horiek osatzen dute biztanleriaren gehiengoa (% 95,1).

% 67,5ek ukrainera du ama-hizkuntza gisa (31 milioi pertsona inguru). Ukrainera adar eslaviarreko hizkuntza indoeuroparra da, eta, serbieraren, errusieraren eta bulgariaren antzera, alfabeto zirilikoaren bidez idazten da. Bielorrusierak bezala, hizkuntza-antzekotasun handia du errusierarekin. Gaur egun, Ukrainako hizkuntza ofiziala izateaz gain, Errumanian, Moldavian, Polonian eta Eslovakian ere hitz egiten da Ukraineraz.

Ukraineraz eta errusieraz mintzo diren herritarren banaketa geografikoa nahiko argia da. Ukranierak estatu



osoan zehar sakabanatuta bizi dira, eta, errusieraz mintzo diren talde gehienak, berriz, herrialdearen ekialdean eta hegoaldean (lurralde horietako herritarren % 90ek errusiera hitz egiten du) eta Krimean (herritarren % 67) bizi dira. Oro har, beraz, Ukraina bi zatitan banatuta dagoela esan dezakegu: batean, ukraineraz hitz egiten dute, eta bestean, berriz, errusieraz. Zatiketa horrek tentsio handiak sorrarazi ditu, hizkuntza, kultura eta politika kudeatzeko moduan, eta gorabehera horiek konpondu gabe daude oraindik.

Badaude beste hizkuntza-gutxiengo batzuk: bielorrusieraz, moldavieraz, tatareraz, bulgarieraz, hungarieraz, grezieraz, polonieraz, gagauzeraz, errumanieraz, alemanez, eslovakieraz eta hebreeraz mintzo dira, eta herritarren % 5 dira. Ukrainako hizkuntza-gutxiengoek legezko onarpen nabarmena lortu dute, bai eta hezkuntza sisteman ere. Hartara, ukrainera eta errusiera irakasteaz gain, eskola batzuetan, gutxiengoaren hizkuntzetan irakasten da, esaterako: errumaniera, hungariera, moldaviera eta tatarera. Halaber, hizkuntza horietako hainbat hedabide aurki daitezke.

#### Krimeako tatarera (200.000 hiztun)

Krimeako tatarera hizkuntza turkiarra da. Jatorriz Krimean hitz egiten bada ere, egun, hiztun gehiago ditu handik kanpo. Krimean, 250.000 hiztun daude, baina hiztun-kopuru handi samar bat Uzbekistanen bizi da. Izan ere, herritar ugari deportatu zituzten herrialde horretara 1944. urtean. Errumanian, Bulgarian eta Turkian ere badaude tatar komunitateak.

### ■ ERRUSIA

Biztanle-kopurua: 143.202.000

Hizkuntza ofiziala: errusiera

Errusiar Federazioa estatu erraldoia da. Hainbat etnia, hizkuntza, kultura eta erlijio biltzen ditu bere lurraldean. Europa eta Asia artean kokatua dago. Gaur egun, federazioko herritarren % 81,6k (120 milioi pertsona) errusieraz hitz egiten du, baina 27 miloi baino gehiagok ez du bere burua errusiar etniako kideatzat jotzen. Horiez guztiez gain, orain independente diren baina bere garaian errepublika sobietarrak ziren lurraldeetan bizi diren errusiar jatorriko gutxiengoak gehitu behar zaizkie. Komunitate horien kide-kopurua aski handia da, eta, horrenbestez, errusierak, egun, 170 miloi hiztun inguru izan ditzake. Gutxiengo horiek bereziki garrantzitsuak dira Estonian (herritarren % 29 errusiar jatorrikoa da eta errusieraz

mintzo da), Kazakhstanen (% 30), Letonian (% 34) eta Ukrainan (% 32).

Estatuak, Errusian, errusiera inposatzeko politika indartsuak eraman ditu aurrera (herritar-kopuru handia mugitzera behartzea, esaterako), eta neurri horiek arazo handiak sortu dituzte independizatzeko estatuaren hizkuntza-kudeaketaren arloan. Herrialde Baltikoetan, esaterako, estatuan gehien hitz egiten den hizkuntzak prestigioa eta balioa izan ditzan lortzeko politikak bultzatzen dira, lehenago errusierak zuen nagusitasunari aurre egiteko. Hala ere, zailtasun handiei aurre egin behar diete, batez ere, lehen aipatutako aldaketa demografikoetan mugitu ziren pertsonak direla medio. Bielorrusian, berriz, errusierak bere nagusitasunari eutsi dio, eta, bielorrusierarekin batera, koofiziala da. Ukrainan, berriz, errusiarrak gehien-goia dira herrialdearen ekialdean eta hegoaldean, eta horrek ukrainera estatuko hizkuntza ofizialtzat hartzea oztopatzen du.

Oro har, beraz, egungo Federazioan, errepublika bakoitzean berezko gehiengo etnikoa, errusieraz mintzo den herritar-kopuru handia (Armeniako % 1,6an hasi eta Letoniako % 34ra arte), eta hainbat kide-kopurutako beste gutxiengo batzuk bizi dira.

Errusierazko hizkuntza oso zabaldua dago sobietar errepublika ohietan. Izan ere, hizkuntza publikoko ikaslearen kopuru handiak eskola guztiak edo gehienak errusieraz jasotzen ditu: % 97k Errusian; % 75ek Bielorrusian; % 41ek Kazakhstanen; % 24k Ukrainan; % 23k Kirgizistanen; % 21ek Moldavian; % 7k Azerbaijanen, eta % 5ek Georgian.

Dena den, errusiera ama-hizkuntzat ez duen gutxiengo Errusiar Federazioko herritar guztien % 20 da. Hona hemen gutxiengo aipagarrienak: tartariarrak, ukrainiarrak, txuvashak, bakhirrak, bielorrusiarrak, infusarrak eta kalmukiarrak.

Errusiar Federazioan, guztira, ehun bat hizkuntzatan hitz egiten da. Hizkuntza horiek bi multzotan sailka daitezke: a) herrien jatorrizko hizkuntzak -tatarera (4.730.000 hiztun), jakutera (350.000 hiztun), tuvera (197.000 hiztun), txetxeniera (733.000 hiztun), avarera (500.000 hiztun), osetiera (339.000 hiztun), kabardiera (360.000 hiztun), darginera (322.000 hiztun), ingushera (195.000 hiztun), samiera, eta hiztun-kopuru txikiagoko beste 50 hizkuntza baino gehiago- eta berriki kokatu diren beste talde etniko batzuen hizkuntzak -bulgariera, hungariera, alemana, poloniera, kurduera edo ijitoera, esaterako.



### ■ GEORGIA

Biztanle-kopurua: 4.474.000

Hizkuntza ofiziala: georgiera

Georgiera lau miloi inguru lagunena ama-hizkuntza da. Estatuko herritarren % 70en hizkuntza, eta, halaber, atzerrian bizi diren bi milioi georgiarren hizkuntza da. Nagusiki, Turkian eta Errusian bizi dira, eta neurri txikiagoan, Iranen eta Azerbaijanen.

Idatzizko hizkuntza nagusia da Georgian bizi diren talde guztientzat, bai eta Kaukaso hegoaldeko beste hizkuntza batzuetan (svanera, mingrelera eta lazera) hitz egiten duten pertsonentzat ere.

Georgiako hizkuntza ofizial bakarra da, baina, besteak beste, herrialde horretan, svaneraz, abkhazeraz, mingreleraz eta ubikheraz hitz egiten da.

Georgierak berezko alfabetoa du V. mendeaz geroztik, eta gaur egun ere erabili egiten da, aldaketa txiki batzuekin.

### ■ AZERBAIJAN

Biztanle-kopurua: 8.411.000

Hizkuntza ofiziala: azerbaijanera

Azerbaijanera adar turkiarreko hizkuntza altaikoa da, eta Azerbaijango hizkuntza ofiziala. Dena den, herrialde horretan, beste hizkuntza ugari daude.

Azerbaijanen, 6 milioi hiztun ditu, baina Turkian, Armenian eta Georgian azerbaijaneraz mintzo diren miloi bat lagun inguru bizi direla jotzen da. Halaber, Iranen azerbaijaneraz mintzo diren 10 milioi pertsona daude.

Azerbaijaneraren idazkera asko aldatu da historian zehar. Izan ere, XX. mendera arte, kode arabiarra erabiltzen zen. 1924an, berriz, sobietarren mende, alfabeto latindarra erabiltzen hasi ziren, baina, gero, Stalinen gobernuaren garaian, zirilikoa ezarri zen. Independentziaz geroztik, alfabeto latindarra berreskuratzen zen, eta, hain zuzen, horixe erabiltzen da gaur egun. Aldaketa horiek oraindik eragozpenak sortzen dituzte. Izan ere, aldeak daude belaunaldi gazteen (alfabeto latin-

darrean jaso dute prestakuntza) eta alfabeto zirilikoa soilik irakur dezaketenen herritar zaharragoen artean.

Azerbaijanen, errusieraz mintzo den talde handia dago (% 38). Halaber, herrialdean, beste hizkuntza batzuetan ere hitz egiten da: talysera (800.000 hiztun), lezgiera (171.400 hiztun), avarera (44.000 hiztun), tatera (40.000 hiztun) eta hiztun gutxiagoko beste batzuk.

Bestalde, komeni da aipatzea Azerbaijanen Karabakh Garaia deritzon errepublika dagoela. Lurralde hori ez dago nazioartean onartua, eta hango herritar gehienak armeniarrek dira.

### ■ ARMENIA

Biztanle-kopurua: 3.016.000

Hizkuntza ofiziala: armeniera

Armeniako herritar gehienek armenieraz hitz egiten dute. Estatuko hizkuntza ofiziala da, eta hezkuntzan eta administrazioan erabiltzen den bakarra.

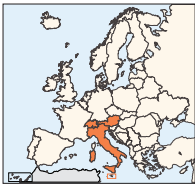
Armeniera hizkuntza indoeuroparra da, baina ez du ahaidarik. Antzina-antzina hasi ziren hizkuntza horretan idazten. Zehazki, 406. urtean sortu zen hizkuntza horri egokitutako lehen alfabetoa. Garai horretan, halaber, Biblia eta beste erlijio-liburu batzuk itzuli zituzten armenierara.

Armenierak hiru milioi hiztun inguru ditu herrialde horretan. Halaber, beste toki batzuetan ere hitz egiten da, batez ere, Ameriketako Estatu Batuetan. Horrenbestez, esan daiteke armenierak, guztira, sei miloi hiztun dituela. Armeniako herritarrek etengabe emigratu behar izan dute historian zehar. Emigrazio hori, 1894az geroztik, hau da, turkiarrek herri horren aurkako genozidioa hasi zutenetik, areagotu egin zen.

Nazioartean, armenian da hizkuntza izendatzeko terminorik erabiliena. Dena den, armeniarrek hay esaten diote beren buruari, hayeren hizkuntzari, eta Hayasdan beren jatorrizko herrialdeari.

Armenian, beste hizkuntza batzuetan hitz egiten da, esaterako: azerbaijanera (161.000 hiztun) eta kurduera (100.000 hiztun).





## Hizkuntza familiak



## ■ AUSTRIA

Biztanle-kopurua: 8.189.000

Hizkuntza ofiziala: alemana

Austria Europa Erdialdeko estatua da. Hango hizkuntza ofiziala alemana da. Hala ere, mugakide dituen estatuetako hizkuntzetan hitz egiten duten herritarrak bizi dira. Kroazieraz, txekieraz, hungarieraz, eslovakieraz eta eslovenieraz mintzo dira.

Kroazieraz (100.000 hiztun), esaterako, Burgerland estatuan hitz egiten da, eta lehen hezkuntzako 40 zentrotan baino gehiagotan irakasten dute. Txekieraz (20.000 hiztun), egun, Vianan hitz egiten da, baina, duela mende bat, txekieraren hiztun-kopuru handia zegoen Austria Behereko hainbat hiritan. Burgerland estatuan ere, hungarieraz hitz egiten dute (16.500 hiztun). Bestalde, eslovakieraz, Vianan ez ezik (2.120 hiztun), Styrian ere hitz egiten da. Azkenik, eslovenieraz (40.000 hiztun) mintzo dira Bundesland edo estatu federal delakoan.

## ■ SUITZA

Biztanle-kopurua: 7.252.000

Hizkuntza ofizialak: alemana, frantsesa, italiara eta erretorromaniera

Suitzak lau hizkuntza nazional ditu: alemana herrialdearen iparraldean eta erdialdean; frantsesa (1.272.000 hiz-

tun) mendebaldean; italiara (195.000 hiztun) hegoaldean, eta erretorromaniera Graubunden kantonamenduan. Lehenengo hirurak ofizialak dira, eta, azkenia, berriz, dagokion eskualdeko hizkuntza ofiziala.

Konstituzioan xedatutakoaren arabera, kantonamenduek lehentasuna dute hizkuntza-arloko erabakiak hartzeko, eta hizkuntzen lurraldetasunaren printzipioa aplikatuko da. Halaber, kantonamenduek lau hizkuntza-komunitate horien arteko ulermena eta trukeak sustatzeko betebeharrak dute. Hizkuntza-politikaren oinarritzko printzipioak, beraz, honako hauek dira: hizkuntzen arteko berdintasuna, herritarrek hizkuntza-arloan askatasuna izatea, hizkuntzen lurraldetasuna (lau hizkuntza-eremu bereizten dira) eta eremu urriko hizkuntzak babesteko beharra. Hala, erretorromaniera babestea herrialde osoari dagokion betekizun garrantzitsua da.

## ■ ITALIA

Biztanle-kopurua: 58.093.000

Hizkuntza ofiziala: italiara

Italiako hizkuntza ofiziala italiara da. Dialekto-aniztasun handia du. Halaber, herrialde horretan historian zehar kokatuz joan diren kultura- eta hizkuntza-gutxiengo ugari bizi dira, eta askotariko hizkuntza-mapa osatzen dute.



Okzitanieraz (50.000 hiztun) hitz egiten da Piamonten; frantses-provenzeraz (50.000 hiztun) Aosta haranean; alemanez (290.000 hiztun) Tirolen (Bolzano); ladinera (30.000 hiztun) Bolzanon; friulera (526.000 hiztun) Austria eta Eslovenia arteko mugan, eta esloveniera (150.000 hiztun) Esloveniako mugan. Halaber, XV. mendean, Albaniatik Italiako hegoaldera joandakoen ondorengoek albanieraz (arbëresha deritzo Italian) (100.000 hiztun) hitz egiten dute. Kalabrian, berriz, kroazieraz (1.700 hiztun) eta grezieraz (3.900 h.) mintzo dira, eta Sardiniako uhartean, azkenik, sardinieraz (1.300.000 hiztun). Halaber, uharte horretan, katalana (18.000 hiztun) gorde da Alghero haranean.

#### ■ MALTA

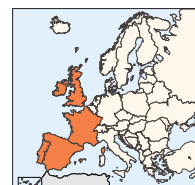
Biztanle-kopurua: 402.000

Hizkuntza ofiziala: maltera

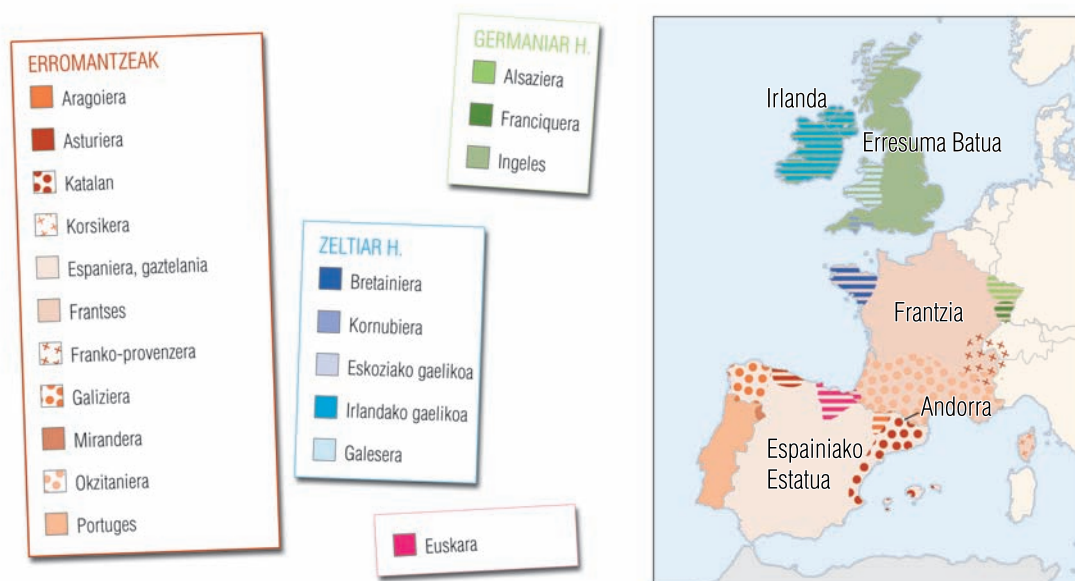
Maltera da Maltako uharteko hizkuntza ofiziala. Hezkuntzan, politikan, administrazioan eta hedabideetan erabiltzen dute. Europan hitz egiten diren hizkuntza semitiko bakanetakoa da, eta idazkera-modu latindarra du.

Ingelesa prestigio handia lortzen ari da Maltan, eta uharteko bigarren hizkuntza bilakatu da. Hala goi-mailako hezkuntzan nola merkataritza-jardueretan erabiltzen da.

#### Frantzia - Andorra - Espainiako Estaturik - Portugal - Erresuma Batua - Irlanda



#### Hizkuntza familiak



#### ■ FRANTZIA

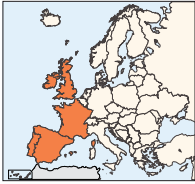
Biztanle-kopurua: 60.496.000

Hizkuntza ofiziala: frantsesa

Frantziako hizkuntza ofizial bakarra frantsesa da. Dena den, lurralde horretan, alsazieraz, bretainieraz, euskaraz,

franciqueraz, frantses-provenzeraz eta okzitanieraz ere hitz egiten da. Administrazio publikoak ez die onarpen ofizialik eman, eta gehienak desagertzeko arriskuan daude. Hizkuntza horien artean, honako hauek ditugu:





Korsikera (150.000 hiztun). Mediterraneoko Korsika uharteko hizkuntza da, eta 120.000 eta 150.000 hiztun artean bizi dira han.

Bretainiera (500.000 hiztun). Hizkuntza zelta da, eta Frantziako Breitanian hitz egiten da. Azken urteetan, bretoiara ikasteko murgiltze-eskolak aurrera eramateko ahalgin handia egiten ari dira, ekimen pribatuak bultzatuta. Eskola horiei diwan deritze, eta hizkuntza horretan irakasten dute. Halaber, hizkuntza berreskuratzeko beste gizarte-ekimen batzuk abiarazi dira.

Okzitaniara (1.950.000 hiztun). Aritu askoren arabera, Frantziako hegoaldean hitz egiten den hizkuntza-multzoa da. Okzitaniak hartzen dituen lurraldeak Bizkaiko Golkotik Alpeetaraino hedatzen dira. Ez dago adostasunik hizkuntza (edo aldaera) horien mugak identifikatzeko. Dena den, honako mintzaera hauek aipa daitezke: provenzera, auverniera, languedocera, gaskoiera, limusinerara eta vivaroalpetarra. Halaber, okzitaniaraz Aran haranean (Katalunia da, eta ofiziala da han) eta Italian (Alpeetako goi-ibarretan) ere hitz egiten da. Okzitaniarari Oc hizkuntza ere esaten zaio. Erdi Aroan, hizkuntza kultuaren maila izan zuen: idatzizko literatura garrantzitsua eman zuen, eta gortean erabili zen. Bestalde, XIX. mendean, Frederic Mistral idazleak Literaturaren Nobel Saria eskuratu zuen okzitaniaraz idatzitako Mireio obragatik. Horri esker, bada, prestigioa, neurri batean, berreskuratu zuen, eta okzitaniararen berpiztea erraztu zen. Dena den, egun, atzerabidean da, eta onarpen ofizialik eza da arrazoi nagusia. Hiztun-kopuruaren gaineko datu zehatzik ez badago ere, adituek egindako estimazioen arabera, 2.000.000 milioi lagun inguruk hitz egiten dute okzitaniararen aldaeraren batean.

Alsaziera (1.950.000 hiztun). Hizkuntza germaniarra da, eta alemanisch ere esaten zaio. Suitzan 4.000.000 pertsonak baino gehiagok hitz egiten duten hizkuntza bera da. Liechtensteinen eta Austrian ere hitz egiten da.

Franciguera (78.000 hiztun). Hizkuntza germaniarra da, eta Moselle departamentuan hitz egiten da, Alemaniako mugaren ondoan.

Katalana (126.000 hiztun). Pirinioen ekialdeko zatiko hizkuntza erromanikoa da, eta 360.000 pertsona bizi dira inguru horretan. Hizkuntza ofiziala da Andorran eta Katalunian. Sardinia uhartean (Italian) ere hitz egiten dute hizkuntza horretan.

Euskara 700.000 pertsonak Euskal Herrian hitz egiten duten hizkuntza preindoeuroparra da. Bere lurraldea Frantziako Estatuan eta Estatu Espainiarren artean banaturik dago: 67.000 pertsonek hitz egiten dute euskaraz

Frantziako Estatuan eta Espainiako Estatuan 634.000 pertsonek.

Franko-provenzera. Hizkuntza erromanikoa da; Frantziako, Italiako eta Suitzako mugaren inguruan hitz egiten da. 100.000 hiztun baino gutxiago ditu.

#### ■ ANDORRA

Biztanle-kopurua: 67.000

Hizkuntza ofiziala: katalana

Andorra Piriniotan kokatzen den Estatu txiki bat da, eta bertan hizkuntza ofiziala katalana da. 67.000 biztanle dituen populazioa honako hizkuntza erkidegoez osatuta dago: katalanen hitz egiten duena (%34,4a), gaztelaniaz egiten duena (%41a), portugesez hitz egiten duena (%10,4) eta frantsesez egiten duena (%4a).

#### ■ ESPAINIAKO ESTATUA

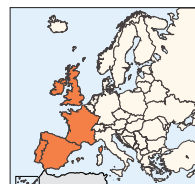
Biztanle-kopurua: 43.064.000

Hizkuntza ofiziala: gaztelania

Gaztelania da Espainiako Estatuaren hizkuntza ofizial bakarra. Dena den, lurralde horretan, beste hizkuntza batzuetan ere hitz egiten da, eta horietako batzuek hizkuntza koofizialen izendapena lortu dute dagokien autonomia-erkidegoetan edo horietako batzuetan. Hori da, esaterako, katalanaren, galizieraren eta euskararen kasua.

Katalana (7.000.000 hiztun) Kataluniako hizkuntza ofiziala da, gaztelaniarekin batera, 1979az geroztik. Balear Uharteetan, 1983an lortu zuten izendapen hori, eta Valentziako Erkidegoan, berriz, 1982an. Dena den, Valentzian valentziera deritza hango mintzaerari. Andorran (herrialde horretako hizkuntza ofiziala bakarra da), Frantziako hego-ekialdean eta Italian ere hitz egiten da. Katalunian eta Balear Uharteetan, administrazioan, hezkuntza-sisteman eta hedabideetan erabiltzen duten hizkuntza da. Bestalde, Institut d'Estudis Catalans erakundeak 1907an sortu zen, eta katalanaren estandarizazioa eta biziberritzea sustatzea da haren zeregina.

Galiziera (3.800.000 hiztun) Galiziako hizkuntza koofiziala da gaztelaniarekin batera. Haren erabilera pixkanaka-pixkanaka zabalduz joan da administrazio-sisteman eta hezkuntzan. Galiziako herritarren % 90ek hizkuntza uleretzen duela jotzen da eta % 60k erabiltzen duela. Galiziera eta portugesa oso gertuko hizkuntzak dira, eta, hizkuntza



tzalari askoren arabera, haien arteko ulermen-maila % 85ekoa da.

Euskara (634.000 hiztun) hizkuntza isolatua da, eta Euskal Autonomia Erkidegoan, Nafarroan eta Frantziako Estatuko Euskal Herrian hitz egiten da. Euskararen egoera desberdina da eskualde bakoitzean, ezagutzari, erabilari zein estatusari dagokienez. Euskal Autonomia Erkidegoan, esaterako, koofiziala da gaztelaniarekin batera, eta administrazioan, hezkuntzan eta hedabideetan erabiltzen da. Nafarroan, berriz, euskarak hainbat estatus ditu, hizkuntza-politikaren harira egindako lurraldebanaketaren arabera: iparraldeko zatian, koofiziala da gaztelaniarekin batera; erdialdea, berriz, eremu mistoa da, eta, hegoaldean, azkenik, ez du inolako onarpenik. Euskarak ere ez du aitorten ofizialik Frantzian, eta atzerabidean dago, hala ezagutzari nola erabilari dagokionez.

Espainiako Estatuan hitz egiten den beste hizkuntzetako bat asturiera edo bable (300.000 hiztun) da. Leongo antzinako erreinuko hizkuntza zen, eta Asturias eskualdean hitz egiten dute hizkuntza horretan. Ez du ofizialtasunik, baina 1982an sortutako Academia de la Llingua Asturiana erakundeak haren estandarizazioaren eta biziberritzearen alde lan egiten du. Asturierazko hainbat aldizkari argitaratzen dira, eta irratsaioak ere egiten dituzte.

Aragoeraz (10.000) edo fabla aragoesaz, Pirinioetan hitz egiten da, Huescako ipar-ekialdean. Katalanez ere inguru horretan hitz egiten denez, mugakideak dira, eta, batzuetan, zaila da bi hizkuntzen arteko mugak zehaztea. Onarpen ofizialik ez duenez, aragoera egoera larri-larrian dago, eta hizkuntzaren transmisioa ere eten egin da. Dena den, aipatu beharra dago, hizkuntza biziberritzeko ekimenak daudela, esaterako, hainbat aldizkari eta liburu argitaratu dira.

#### ■ PORTUGAL

Biztanle-kopurua: 10.495.000

Hizkuntza ofiziala: portugesa

Portugesa da Portugalgo hizkuntza ofiziala, eta eremu publikoan eta administrazioaren arlo guztietan erabiltzen da. Hizkuntza nagusia da hezkuntzan eta herrialde osoko hedabideetan. Dena den, Portugalen, beste hizkuntza batzuetan ere hitz egiten da, hala nola: mirandera, kaloeira eta ijitoera. Halaber, hurbiltasun geografikoa dela medio, badaude galizieraren eta asturieraren hiztunak. Hizkuntza horiek hiztun gutxi dituzte, eta oso erabilera mugatua. Miranderaz (10.000 hiztun), zehazki, Portugalgo ipar-ekialdean hitz egiten da, Do Douro eskualdean, hau da, Espainiako mugatik hurbil.

Antzinako leoneraren aldaera da. Izan ere, hizkuntza hori desagertu zenean, bi aldaera sortu ziren: mirandera eta asturiera. Ez du aitorten ofizialik, eta ez da ia erabiltzen Portugalgo hezkuntza-sisteman.

#### ■ ERRESUMA BATUA

Biztanle-kopurua: 59.668.000

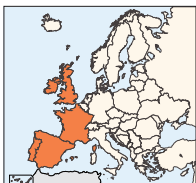
Hizkuntza ofiziala: ingelesa (de facto)

Erresuma Batuko herritarren % 94ren lehen hizkuntza ingelesa da. Herrialde horretako hizkuntza nagusia izateaz gain, ofiziala da Europako beste toki batzuetan: Gibraltarren, Maltako uhartean (malterarekin batera) eta Irlandan (gaelikoarekin batera). Halaber, mundu osoan, 377 milioi pertsonaren ama-hizkuntza da, eta kalkulatzen da 1.000 milioi lagun inguruk bigarren hizkuntza edo komunikaziorako hizkuntza gisa erabiltzen dutela.

Erresuma Batuan, dena den, "eremu urriko hizkuntza nazionalak" delakoak era badaude: galesera, Eskoziako gaelikoa, Irlandako gaelikoa, kornubiera eta abar.

Eskoziako gaelikoz, Eskoziako iparraldeko zatian -Hebrida uharteak barne- hitz egiten da. 60.000 pertsona inguruk hitz egiten dute, hau da, Eskoziako herritarren % 1ek. Gaelikoaren hiztunen kopurua modu nabarmenean murriztu da Eskozian XX. mendean zehar. Izan ere, XX. mendeko 90eko hamarkadaren hasieran, 230.000 hiztun zituen, baina, mendearen bukaeran, kopurua 31.000 hiztunera murriztu zen. Dena den, 1990ean, Eskoziako Parlamentua berrezarri zen, eta, orduz geroztik, gaelikoaren egoera nabarmen hobetu da Eskozian. Egun, lehen hezkuntzan irakasten da hizkuntzak presentzia handiagoa duen eremuetan. Halaber, gero eta gehiagotan erabiltzen da hedabideetan eta Interneten. Eskoziera hizkuntza indoeuroparra eta zelta da, eta, Irlandako gaelikoarekin batera, goidelikoa deritzon azpimultzoa osatzen du.

Galeseraz (500.000 hiztun) mintzo da Galeseko herritarren % 19a. Eskoziako gaelikoak bezala, hiztunak galdu ditu XX. mendean zehar. Izan ere, mendearen hasieran, 930.000 hiztun zituen, baina, 1992an, berriz, 327.000. Atzerabidea nabarmena bada ere, azken urteetan, galeseraren alde ahalegin handia egiten ari diren hainbat elkarte eta mugimendu sortu dira. Iragan mendeko 70eko hamarkadan, haur-hezkuntza galeseraz izan zedila aldarrikatu zuten. 1993az geroztik, eta Welsh Language Act izeneko legearen arabera, galeserak eta ingelesak antzeko estatusa dute, eta koofizialak direla esan daiteke. Dena den, sarritan, Galeseko herritarren hizkuntza-eskubideak urratzen dira.



Kornubiera (600 hiztun) hizkuntza zelta da, eta Britainia Handiko Kornualles konderrian hitz egiten da. XVIII. mendean desagertu zen ohiko hizkuntza gisa; ingelesak ordezkatu zuen. Esaten da 1777an zendutako Dolly Pentreath izan zela jatorrizko azken hiztuna. Dena den, aditu batzuen ustez, geroago ere, jatorrizko hiztunak izan ziren. Hizkuntza, baina, XX. mendearen lehenengo laurdenean berreskuratu zen. 1980az geroztik, ahalegin asko egin dira kornubiera berreskuratzeko, eta, egun, 600 bat pertsonak badakite hitz egiten hizkuntza horretan. Halaber, hizkuntza babesteko elkarte ugari sortu dira. Kesva an Taves Kernewek da horien artean aipagarriena.

## ■ IRLANDA

Biztanle-kopurua: 4.148.000

Hizkuntza ofizialak: ingelesa eta gaelikoa

Irlandako Errepublikaren lurraldeak izen bereko uhartearen bost seirenek osatzen ditu. Beste seirena Ipar Irlandarena da. Ipar Irlanda Erresuma Batuaren barruko eskualde administratiboa da, eta Ulster irlandar probintzia historikoaren zati bat hartzen du.

Irlandera edo Irlandako gaelikoa (250.000) bizirik dirauten hizkuntza zelten multzokoa da, eta Irlandako Errepublikako hizkuntza ofiziala da ingelesarekin batera. Irlandako Konstituzioko 8.1 artikulua arabera, "irlanderaren hizkuntza nazionala da, eta, hortaz, lehen hizkuntza ofiziala". 8.2 artikuluan xedatutakoaren arabera, berriz, "ingelesa bigarren hizkuntza ofiziala da". Hala, Irlandako hezkuntza-sistemak gaelikoaren irakaskuntza aintzat hartzen badu ere, haur gehienek ingelesez ikasten dute. Izan ere, ingelesa Estatuko hizkuntza nagusia da, eta herritarren artean erabiliena. Gutxiengo txiki batek soilik hitz egiten du irlandaraz, eta oso presentzia mugatua du esparru publikoan. Hala ere, azken bi mendeetan ingelesa nagusitu bada ere, irlandarrek funtzio soziopolitikoak eta nortasunari lotutako garrantziari eutsi die. Estatus konstituzionala, izan ere, garrantzi horren lekuko da.

Amerika





### Amerikako hizkuntza ofizialak (edo funtzio ofiziala dutenak)



\*Kanadako Gobernu Federaleko hizkuntza ofizialak ingelesa eta frantsesa dira. Mapa honetan Kanadako probintzieta-ko hizkuntza ofizialak kokatu dira.

Hizkuntza familia amerindiar nagusiak



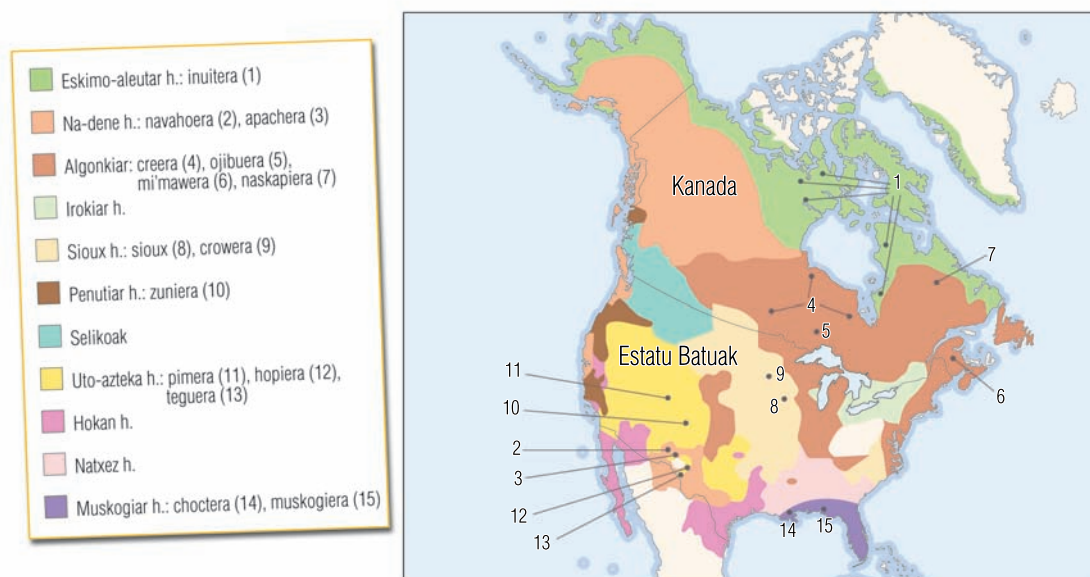
\*Leclerc 2008ko datuetan oinarritutako mapa.

Leclerc (2008)-ren arabera, Amerikan gutxienez 135 hizkuntza-familia daude. Datu horrek beste kontinenteetako baina hizkuntza zatiketa handiagoa islatzen du. Ipar Amerikan, 50 familiek 200 bat hizkuntza biltzen dituzte, eta, horietan, 500.000 lagun inguruk hitz egiten dute. Hau da, hizkuntza-ugaritasun handi horren baitan hizkuntza bakoitzak hiztun-kopuru oso txikia du, izan ere, gehienek, 1.000 eta 3.000 arteko hiztun dituzte. Salbuespena Navahoera hizkuntza da 142.000 hiztun baititu.

Ertamerika eta Hego Amerikan, aldiz, 85 hizkuntza-familia ezberdinetako 700 hizkuntza hitz egiten dira. Lurralde horietan hizkuntza amerindiarren hiztun-kopurua nabarmen handiagoa da: 25 bat milioi pertsonen jatorri amerindiarreko hizkuntzaren batean hitz egiten dute.



Hizkuntza familia amerindiarrak



Oharra: Mapa hauetan hizkuntza batzuk soilik kokatu dira.

■ **ESTATU BATUAK**

Biztanle-kopurua: 298.213.000  
 Hizkuntza ofiziala: ingelesa (de facto)

Estatu Batuetan, Konstituzioak hizkuntzari buruzko xedapenik biltzen ez badu ere eta herrialde osorako hizkuntza ofizialik ez badago ere, ingelesak de facto du estatus hori, eta, 29 estatutan, izaera hori aitortu diote beren lurraldeetan, dekretuen bidez. Beraz, ingelesa gobernuko eta administrazioko hizkuntza da.

2000. urtean kalkulaten zen biztanleriaren % 82,1ek zuela ingelesa ama-hizkuntzatzat, baina, azken urteotan, ehuneko horrek atzera egin du, 1990eko hamarkadaz geroz gaztelaniadun komunitatea handitu baita.

Guztira kalkulaten da Estatu Batuetan 320 bat hizkuntza daudela, eta, horietatik, honako hauek dute hiztun-kopururik handiena: gaztelania (biztanleriaren % 10,7), txinera (% 0,7), frantsesa (% 0,6), alemana (% 0,5), tagaloa (% 0,4), vietnamera (% 0,3), italiara (% 0,3), koreera (% 0,3), errusiera (% 0,2), poloniera (% 0,2), arabiera (% 0,2), portugesa (% 0,2), japoniera (% 0,1) eta frantses kreolera (% 0,1).

Amerikar jatorriko hizkuntzei dagokienez, 282.000 lagunek dituzte ama-hizkuntzatzat, eta, horietan artean, navahoerak du hiztun-kopururik handiena (142.000 hiztun). 10.000 hiztunetik gora dituzte siuerak (13.387 hiztun), apacherak (11.563 hiztun) eta pimerak (11.449 hiz-

tun). Honako hizkuntza hauek ere aipatzeko modukoak dira: choctera (8.147 hiztun), zuniera (6.343 hiztun), hopiera (5.264 hiztun), muskogiera (4.706 hiztun), ojibuera (4.518 hiztun), crowera (4.143 hiztun) eta teguera (3.437 hiztun). Guztira kalkulaten da gutxi gorabehera 75 hizkuntza indigena daudela; horietako asko desagertzeko arriskuan daude. 1990ean, gobernu federalak "Native American Languages Act" izeneko legea eman zuen, eta, horri esker, hizkuntza amerindiarrak nolabait babesteko politika bat abiarazi zen. Gainera, 1978an, gobernuak lau arraza- eta etnia-gutxiengo onartzen zituen zuzentaraua argitaratu zuen, eta gutxiengo nazional ofizialak dira horiek: amerindiarrak, beltzak, asiarrak eta hispanoak.

Estatu Batuen barruan, badago kasu berezi bat, Puerto Rico estatu aske elkartuarena, hain zuzen; han, denbortarte batez, gaztelania izan zen hizkuntza ofiziala, baina, gero, ingelesa hizkuntza koofizial izendatu zen.

■ **KANADA**

Biztanle-kopurua: 32.268.000  
 Hizkuntza ofiziala: frantsesa eta ingelesa

1982ko Konstituzio Legearen arabera, frantsesa eta ingelesa Kanadako hizkuntza ofizialak dira; beraz, herrialde elebiduna da eta, parlamentu- eta gobernu-erakundeetan, eskubide eta abantaila berak dituzte bi hizkuntzek.





Elebiduntasuna ofiziala da erakunde federal guztietan, justizian eta administrazioan, baita nazioarteko harremanetan ere.

2001eko datuen arabera, ingelesa biztanleen % 59,3ren ama hizkuntza da, eta frantsesa, biztanleriaren % 22,7rena.

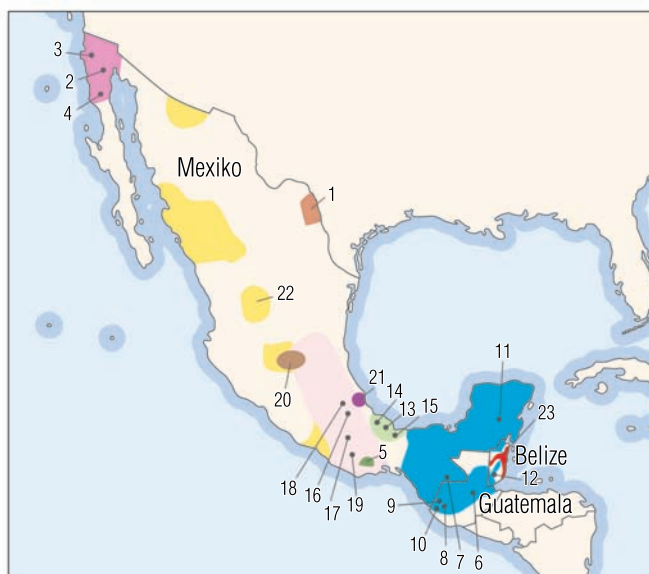
Ingelesdunak nagusi dira probintzia gehienetan, Quebec-en (biztanleen % 8) eta Nunavut-en izan ezik (biztanleen % 27,6). Frantsesdunak nagusi dira Brunswick Berria eta Ontario (Quebecen mugakideak). Kanadan gehiengo frantsesduna duten probintzien artean, Quebec-en bakarrik eman zitzaion frantsesari administrazio eta justiziako hizkuntzaren estatusa, "Frantses Hizkuntzaren Gutuna"ren bitartez (1977). Bizitza ekonomikoan eta hezkuntzan ere, hizkuntza nagusia da. Gaur egun, Frantses Hizkuntzaren Bulegoak zaintzen ditu, han, frantsesdunen

hizkuntza-eskubideak. Beste lurraldeetan, berriz, gutxiengo frantsesdunen egoera eskasa da eta ingelesduntzeko joera handia dago.

Hizkuntza amerindiarrei dagokienez, 2000. urtean egindako kalkuluen arabera, biztanleen % 3k zuen jatorri amerindiarra; Kanadako hegoaldean eta erdialdean bizi dira eta 50 hizkuntza baino gehiago dituzte, hala nola creera, inuktituta, ojibuera, naskapiera, mi'kmawera eta inuitera hizkuntzak. Hizkuntza horietako batzuek hamar hiztun inguru dituzte eta desagertzeko arrisku bizi dute. Gainera, indigenen % 74k hartu du ingelesa edo frantsesa ama-hizkuntzat.



Hizkuntza familia amerindiarrak



■ MEXIKO

Biztanle-kopurua: 107.029.000

Hizkuntza ofiziala: gaztelania (de facto)

Mexikoko hizkuntza ofiziala gaztelania da. Biztanleen % 90en ama-hizkuntza da eta arlo guztietan erabiltzen da, hala publikoetan nola pribatuetan.

Dena den, mundu osoan hizkuntza- eta kultura-aniztasun handiena duten herrialdeetako bat da Mexiko; izan ere, 10 miloi lagun baino gehiagok hitz egiten dute herrialde horretako hizkuntza amerindiarretako batean (60 hizkuntzatik gora) edo ingurutik (Guatemalatik, batez ere) etorritako beste hizkuntza amerindiarretan.

Honako hizkuntza hauek dituzte hiztun-kopururik handienak: nahuatlera (1.700.000 hiztun), maya-yukatekera (700.000 hiztun), mixtekera (380.000 hiztun), mazatekera (175.000 hiztun), otomiera (133.000 hiztun), tutunakera (277.000 hiztun) eta zapotekera (595.000 hiztun).

Oaxaka estatuan dago hizkuntza amerindiarren hiztun-ehunekorik handiena (% 35,5), eta 13 hizkuntza daude. Horren ondoren, Yucatan estatua dugu (% 33,5); han, maya-yukatekeraz hitz egiten dute. Gero, Chiapas estatua (% 26,1); 12 hizkuntza amerindiar dituzte estatu horretan. Eta, azkenik, Quintana Roo (% 19,3); han ere, maya-yukatekeraz hitz egiten dute.

Mexikok hizkuntza- eta kultura-babesteko nazioarteko hitzarmen asko sinatu ditu, eta haren Konstituzioak

herrialde kulturantzuntzat jotzen du. Hori dela-eta, hizkuntza indigenak babesteko zenbait ekimen abiatu dira, baina, hizkuntza batzuen egoera zertxobait hobetu bada ere, ez da lortu horietako gehienen iraupena bermatzea, eta desagertzeko arriskuan daude.

Hezkuntzari dagokionez, gobernuak "hizkuntza nazionala -gaztelania- sustatzen du mexikar guztien hizkuntza komun gisa, hizkuntza indigenak babestea eta sustatzea kaltetu gabe" (Hezkuntza Lege Orokorren 7. artikulua), eta hezkuntza elebiduneko sistema bat sortu du komunitate indigenetarako; dena den, oraindik ez dira gainditu gaztelaniaduntzeko aurreko politiken eraginak.

■ GUATEMALA

Biztanle-kopurua: 12.599.000

Hizkuntza ofiziala: gaztelania

Gaztelania da Guatemalako hizkuntza ofiziala; berak bakarrik du ofizialtasun-estatusa, eta, beraz, horixe bakarrik erabiltzen da komunikazio ofizialetan, publikoetan, justiziakoetan eta eskoletan.

Dena den, herrialde horretan kalkulatzen da biztanleen % 34 inguruk hitz egiten duela lurralde horretako 21 maya hizkuntzetakoren batean: achiera (138.000 hiztun), akatekera (48.500 hiztun), awakatekera (18.000 hiztun), ch'orti'era (30.000 hiztun), chujera (41.500 hiztun), itzajera (12 hiztun), ixilera (69.000 hiztun), jakaltekera



## Mexiko - Guatemala - Belize - Kuba - Dominikar Errepublika

(88.700 hiztun), kaqchiquelera (218.700 hiztun), k'iche'era (2.243.000 hiztun), mamera (510.000 hiztun), mopanera (2.600 hiztun), poqomamera (49.000 hiztun), poqomchi'era (47.000 hiztun), q'anjob'al'era (77.700 hiztun), q'eqchi'era (400.000 hiztun), sakapultekera (36.800 hiztun), sipakapenera (8.000 hiztun), tacanekera (20.000 hiztun), tectitekera (1.200 hiztun), tz'utujilera (83.800 hiztun) eta uspatenkera (3.000 hiztun). Maya hizkuntza horietaz gain, badaude beste bi hizkuntza indigena: garifunera (16.700 hiztun) eta xinkera (hizkuntza hori, segurasko, desagertzeaz dago).

"Herri-hizkuntzak", Guatemalako Konstituzioak dioenez, "Nazioaren kultura-ondasunaren parte dira". Gobernuak hezkuntza elebiduneko zenbait ekimen bultzatu ditu hizkuntza horiek sustatzeko; hala, lehen urteetan, ama-hizkuntza erabiltzen da eta, pixkanaka, gaztelania sartzen hasten da. Bigarren hezkuntzara iristean, gaztelania hutsez ematen dira klaseak.

Ildo horretan, aipatzekoa da oso garrantzitsua izan dela Maya Hizkuntzen Akademia sortu izana, Akademiak hizkuntza horiek ofizial bihurtzeko ekimenak jartzen ditu martxan, baita horiek hezkuntzan sartzeko ekimenak ere.

### ■ BELIZE

Biztanle-kopurua: 270.000

Hizkuntza ofiziala: ingelesa

Belize herrialde etnianoztuna eta kulturanoztuna da; ingelesa da hango hizkuntza ofiziala, eta, beraz, gobernuan, administrazioan, justizian eta bestelako eremu publikoetan erabiltzen da. Halaber, hezkuntzako hizkuntza da lehen eskolatzeko-urteetarako bertatik. Gaztelania -biztanleen % 35en hizkuntza- nahitaezkoa da bigarren zikloan.

Hedabideetan, ingelesa da nagusi, baina badira gaztelaniazko egunkari batzuk ere.

Hala ere, ingeles kreolera da hizkuntzarik zabalduena. Bileez Kriol ere deitzen zaio hizkuntza horri, eta biztanleen % 24ren ama-hizkuntza da eta % 46ren bigarren hizkuntza.

Horretaz gain, garifunera (12.200 hiztun), mopanera (8.300 hiztun) eta q'eqchi'era (9.000 hiztun) ere hitz egiten da, eta aipatzekoa da biztanleen parte handi bat bere ama-hizkuntzan mintzatzen jakiteaz gain gai dela gaztelaniaz, kreolera eta ingelesez hitz egiteko.

### ■ KUBA ETA DOMINIKAR ERREPUBLIKA

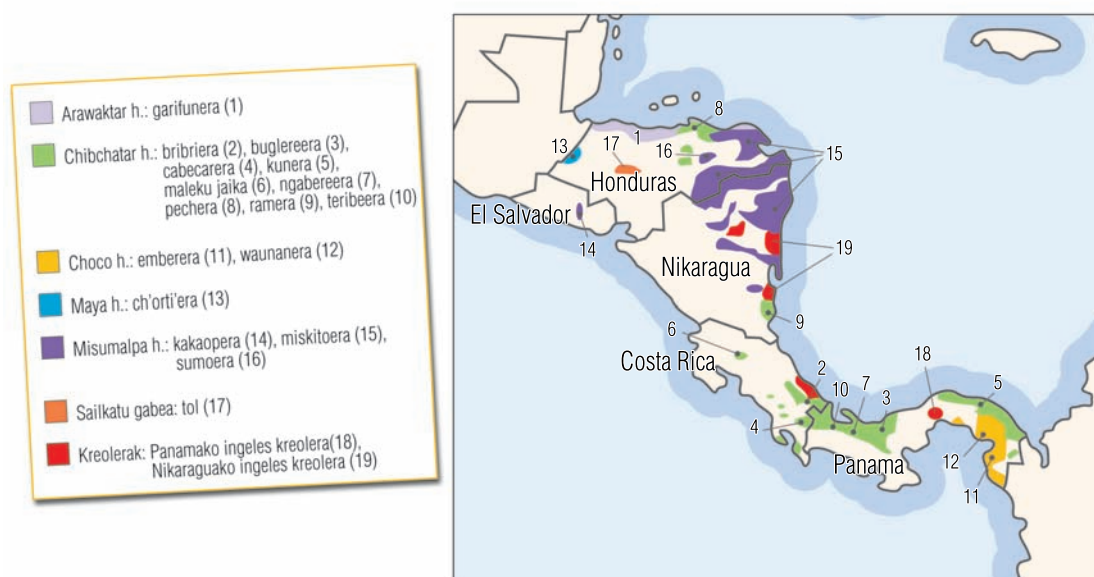
11.269.000 biztanle eta 8.895.000 biztanle, hurrenez hurren.

Kuban eta Dominikar Errepublikan, gaztelania da hizkuntza ofiziala, eta politikan, administrazioan, justizian eta hezkuntzan erabiltzen den hizkuntza bakarra. Kuban, dagoeneko ez dago hizkuntza amerindiarririk, baina gaztelaniaz bestelako ama-hizkuntzak dituzten etorkinen talde handia dago: txinera, portugesa, ingeles kreolera...

Dominikar Errepublikan ere, biztanle gehienek (% 87) dute gaztelania ama-hizkuntzat, eta, ohikoa den bezala, tokiko berezko ezaugarriak ditu. Biztanle batzuk Haitiko frantses kreolaren hiztunak dira (biztanleriaren % 2), baina Estatuak ez du eremu urriko hizkuntzat hartzen, eta, beraz, politika-, kultura-, administrazio- eta ekonomia-jarduerarako guztiak gaztelania hutsez egiten dira; hezkuntza-sisteman ere, gaztelania da hizkuntza bakarra.



Hizkuntza familia amerindiarrak



■ EL SALVADOR, HONDURAS, NIKARAGUA, COSTA RICA, PANAMA

6.881.000 biztanle, 7.205.000 biztanle, 5.487.000 biztanle eta 4.327.000 biztanle, hurrenez hurren.

Gaztelania da El Salvadorreko, Hondurasko eta Nikaraguako hizkuntza ofiziala. El Salvadorren, biztanleen % 92k gaztelania ama-hizkuntzat badu ere, badira zenbait etnia indigena, hala nola pipil edo nahuat, lenca, kakaopera eta q'eqchi' etniak. Dena den, indigenen % 1ek baino ez dio eutsi bere ama-hizkuntzari; beraz, hizkuntza horiek desagertzeko arrisku handia dute.

Hondurasen, gaztelaniaz hitz egiten duen gehiengoaz gain, biztanleen % 8 hainbat etniako amerindiarrak edo kreolak dira. Estatu horretan, lenkeraz eta garifunera ere hitz egiten da. Lenkera 100.000 lagun inguruko etnia baten hizkuntza da, baina, El Salvadorren gertatzen ari den bezala, talde horietan, gaztelania hartzen ari da hizkuntza nagusizat, eta, beraz, oso hiztun gutxi gelditzen dira. Garifunera (98.000 hiztun), berriz, ingelesek Saint Vincent uhartera deportatutako ondorengo hizkuntza da, eta Belizeko, Guatemalako eta Nikaraguako kostalde atlantikoan erabiltzen da. Hondurasen, miskitoera (29.000 hiztun) ere hitz egiten da, eta, Nikaraguan, Badiako uharteetako ingeles kreolera bat eta 1.000 hiztunetik beherako beste hainbat hizkuntza erabiltzen dira, hala nola pechera, tola, sumoera eta ch'orti'era.

Nikaraguan, Konstituzioak kostalde atlantikoko komunitatearen (Ipar Atlantikoaren Eskualde Autonomoa eta Hego

Atlantikoaren Eskualde Autonomoa) hizkuntzak aipatzen ditu, bi eskualde autonomo horietan ofizialak baitira; beraz, komunitate horien hizkuntza-eskubideak aitortu egiten dira. Gaztelaniaz gain, Nikaraguan, miskitoera (154.000 hiztun), sumoera (6.700 hiztun), ramera (20) eta Nikaraguako ingeles kreolera (30.000 hiztun) ere erabiltzen dira.

Costa Rican, berriz, biztanleen % 90ek gaztelania ama-hizkuntza badu ere, hainbat hizkuntza indigenatan hitz egiten da, besteak beste: bribriera (10.000 hiztun), cabecarera (10.000 hiztun), malekua (500 hiztun), ngabereera (2.500 hiztun) eta teribeera (600 hiztun). Jamaikako ingeles kreolera ere mintzatzen dira; hizkuntza horri limón kreolera ere deitzen zaio, Limón eskualdean erabiltzen delako (55.000 hiztun).

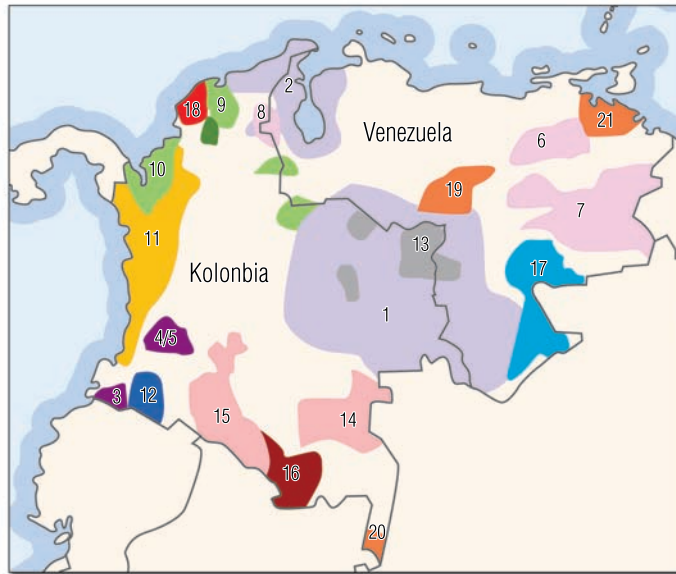
Gaztelania nagusia da Costa Ricako lurralde osoko hezkuntzan. Hala ere, komunitate kreolek beren ama-hizkuntzak ere erabiltzen dituzte. Gainera, Estatuak hezkuntza elebiduneko zenbait programa jarri ditu martxan, lehen eskolatzeko-urteetan ikasleen ama-hizkuntza erabil dadin.

Panaman, gaztelaniaz gain, zazpi hizkuntza amerindiar erabiltzen dira, esaterako, ngabereera (128.000 hiztun) eta kunera (58.000 hiztun). Chibcha familiako hizkuntza batzuk era badaude, baina aurrekoek baino hiztun-kopuru txikiagoa dute, hala nola buglereera (3.700 hiztun) eta teribeera (3.000 hiztun). Emberera (14.000 hiztun) eta waunanera (3.000 hiztun) ere Panamako hizkuntzak dira, choco familiakoak, baita ingelesean oinarritutako Panamako ingeles kreolera ere.



Kolonbia - Venezuela

Hizkuntza familia amerindiarrak



■ KOLONBIA

Biztanle-kopurua: 45.600.000  
 Hizkuntza ofiziala: gaztelania

Kolonbian, ia biztanle guztiek (hizkuntza ofiziala) dute gaztelania ama-hizkuntzat, eta, Ameriketako beste herrialdeetan bezala, badiu eskualde-aldaera nabariak; Kolonbian, hiru aldera nagusi daude: kostaldekoa, "paisa" eta "pastuso". Hala ere, 65 bat hizkuntza amerindiar eta bi kreolera (400.000 hiztun inguru dituzte) ere badaude.

Kolonbiako hizkuntza amerindiarren artean, hiru hizkuntzak bakarrik dituzte 50.000 biztanle baino gehiago: wayuuera (135.000 hiztun), paezera (75.000 hiztun) eta emberera (52.000 hiztun). Beste zortzi 10.000 eta 50.000 hiztun bitartekoak dira (beste lurraldeetako hiztunak kontuan hartuta): guahibera (18.770 hiztun). Venezuela: 5.000 hiztun, guambiera (15.500 hiztun), ikera (14.300 hiztun), ingera (21.100 hiztun), tukanera (10.000 hiztun). Peru: 8.000 hiztun; Brasil: 25.000 hiztun) tukanera (2.000 hiztun, Brasil: 2.600 hiztun) kunera (1.000 hiztun, Panama: 57.000 hiztun) eta piaroera (80 hiztun, Venezuela: 12.000 hiztun). Beste hizkuntza amerindiarrek hiztun-kopuru txikiagoa dute eta horietako asko desagertzeko arrisku bizi daude. Ingelesean oinarritutako San Andresko kreolera (12.000 hiztun) eta Palenqueko kreolera edo palenqueera (3.000 hiztun) dira Kolonbiako kreolerak.

■ VENEZUELA

Biztanle-kopurua: 26.749.000  
 Hizkuntza ofiziala: gaztelania

Konstituzioak etnianoiztuntzat eta kulturanoiztuntzat jotzen du Venezuela, baina gaztelania da hizkuntza nagusia, eta, beraz, jardura publiko guztiak (politika, administrazioa, justizia, hezkuntza, ekonomia, erlijioa, kultura eta hedabideak) hizkuntza horretan egiten dira.

Hala ere, biztanleriaren % 2 indigena da, eta, ehuneko txikia bada ere, hizkuntza- eta kultura-aniztasun handia du. Talde horiek landa-eremu sakabanatuetan bizi dira, batez ere Brasilgo, Kolonbiako, Guyanako eta Surinameko mugen inguruan.

Hizkuntza indigenak hainbat taldetan biltzen dira, eta bereziki aipagarriak dira arawak familia (8 hizkuntza), indigenen % 60 talde horretakoa baita, eta Caribe familia (13 hizkuntza). Chibcha, maku, saliba eta tupi familietako hizkuntzak ere badiugu, baita zenbait hizkuntza bakartu ere. Venezuelen, hionako hizkuntza hauek dute hiztun-kopururik handiena: wayuuera (170.000 hiztun), waraoera (18.000 hiztun), pemonera (5.000 hiztun), galibiera (7.200 hiztun), guahibera (5.000 hiztun), piaroera (12.000 hiztun), yanomamiera (15.700 hiztun), pumea (3.400 hiztun) eta yukpaera (5.000 hiztun).





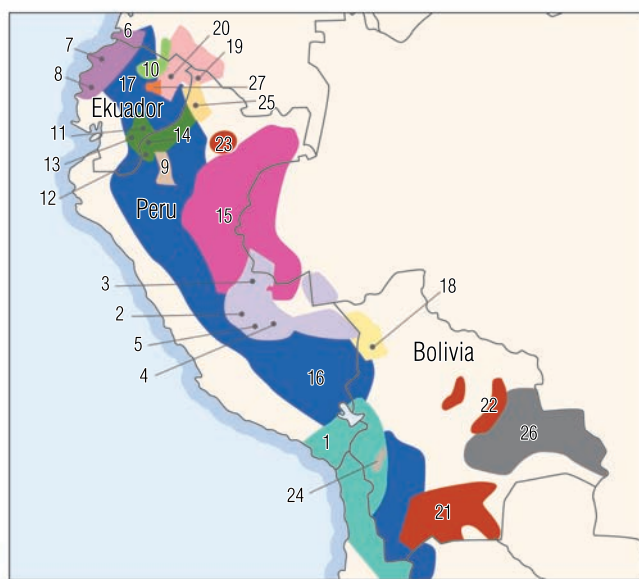
1999ko Konstituzioak herri indigenen eskubideak (horien artean hizkuntza-eskubideak) aitortzen baditu ere, esku-bide horiek balia daitezzen bermatzeko behar diren neurriak ez dira aplikatu. Horretarako, Hezkuntzaren eta

Hizkuntzen Nazio Kontseilua sortu zen 2002an, eta hizkuntzak biziberritzeko hainbat programa egiten ari dira, esaterako, komunitate horietako haurrentzat kultura eta hizkuntza ikasteko estrategia berriak aplikatzea.

### Ekuador - Peru - Bolivia



### Hizkuntza familia amerindiarrak



#### ■ EKUADOR

Biztanle-kopurua: 13.228.000

Hizkuntza ofiziala: gaztelania

Gaztelania da Ekuadorreko hizkuntza ofiziala eta ia biztanleriaren % 80ren ama-hizkuntza. Horregatik, hezkuntza-sisteman, administrazioan eta arlo politikoan, hizkuntza hori erabiltzen da kasu gehienetan. Halaber, hedabideetako hizkuntza nagusia da, batez ere idatzizko prentsan eta telebistan. Dena den, Konstituzioak zera xedatzen du: "Quichuera, shuarera eta antzinako beste hizkuntzak ofizialak dira herri indigenetzat".

Ekuadorren, herri indigena asko dago, eta 11 hizkuntzatan hitz egiten dute herrialdearen hiru lurralde nagusie-

tan. Amazonasen lurraldean, zazpi hizkuntza erabiltzen dira: Shuarera (30.000 hiztun), achuarera (2.000 hiztun), quichuera (30.000 hiztun Amazonasen, 1.483.000 hiztun estatu osoan), kofanera (800 hiztun), secoyera (300 hiztun), sionera (250 hiztun), waoraniera (1.600 hiztun) eta zaparera (20 hiztun). Kasu gehienetan, Amazonaseko herri indigenetako bizimodu tradizionalak makaltzen ari dira eta haien hizkuntzak desagertzeko arriskuan daude. Hala ere, herri horietako batzuek hizkuntza-bizitasun handia dute eta zenbait ekimen jarri dituzte martxan, beren eskubideak aitortzeko; horretan ari dira, esaterako, shuar, zaparo eta quichua taldeak, beren kultura eta hizkuntza sustatzeko erakundeak sortzen ari baitira. Mendialdean, miloi batetik gora quichua bizi dira, eta hainbat quichueradun naziotan taldekatuta daude;



kostaldean, berriz, honako hizkuntza hauek erabiltzen dira: awa pita (3.700 hiztun), cayapera (3.450 hiztun), sia pedee (250 hiztun) eta tsafikia edo coloradoa (2.000 hiztun).

#### ■ PERU

Biztanle-kopurua: 27.968.000

Hizkuntza ofiziala: gaztelania

Konstituzioak dio gaztelania dela Peruko hizkuntza ofiziala. Gutxi gorabehera biztanleen % 76ren ama-hizkuntza da. Gaztelaniaz eta etorkinek ekarritako hizkuntzez gain, 50 bat hizkuntza indigena daude; horietako batzuk bakar-tuak dira eta besteak, berriz, 14 hizkuntza-familiaren barruan daude.

Quechuera da hizkuntzarik hedatuena, eta, Perun, 3 milioi hiztun baino gehiago daude, batez ere Andeen inguruan. Aimara ere oso zabalduta dago, batik bat Andeatiko goi-ordokian, eta, Perun, 400.000 hiztun inguru ditu. Badirudi hizkuntza hori Titicaca aintziraren inguruetatik (Andeatiko erdialdean) datorrela. Bi hizkuntza horiek koofizialak dira Perun.

Badaude hiztun-kopuru handi samarra duten beste hizkuntza batzuk, hala nola ashaninkera (50.000 hiztun), awajunera (45.000 hiztun), shipiboera (20.000 hiztun), shawia (13.700 hiztun) eta kokamera (10.700 hiztun). Halaber, hiztun gutxiago dituzten beste zenbait hizkuntza ere badira, besteak beste: machiguengera (10.150 hiztun), nomatsiguengera (5.000 hiztun), wampisa (9.300 hiztun), amueshera (9.800 hiztun) eta achuarera (3.000 hiztun).

Hizkuntzen lege-egoerari dagokionez, Konstituzioak dio quechuera, aimara eta beste hizkuntza indigenak ofizialak direla nagusi diren zonaldeetan. Hala ere, oraindik ere, gaztelania da estatuaren arlo guztietan erabiltzen den hizkuntza bakarra, hala nola politikan, administrazioan eta justizian. Orobat, gizarte indigenaren gaztelaniaduntze-prozesua gertatzen ari da, hainbat bideren bitartez: eskola, osasun-sistema, estatuko maila guztiak eta hedabideak; izan ere, hizkuntza-eskubideen arloan, konstituzio-xedapen horiek, oraingoz, sinbolikoak dira eta ez praktikoak.

#### ■ BOLIVIA

Biztanle-kopurua: 9.182.000

Hizkuntza ofiziala: gaztelania (de facto)

Bolivian, gaztelaniaz gain, beste 33 hizkuntza indigena (biztanleriaren erdia hartzen dute) jo dira ofizialtzat. Hala ere, hizkuntza indigenen hiztunen ia % 80 gaztelaniazko elebidunak dira. Arlo publiko eta politiko guztietan erabiltzen da hizkuntza hori. Gainera, hedabide nagusien eta herrialdeko bizitza ekonomikoaren hizkuntza da.

Bolivian hitz egiten diren hizkuntza amerindiarren artean, bi nabarmentzen dira hiztun asko izateagatik: quechuera (2.900.000 hiztun), geografikoki oso hedatua, eta aimara (1.800.000 hiztun), batez ere La Paz departamentuan erabilia. Halaber, guaraniera (40.700 hiztun) ere aipatu behar da.

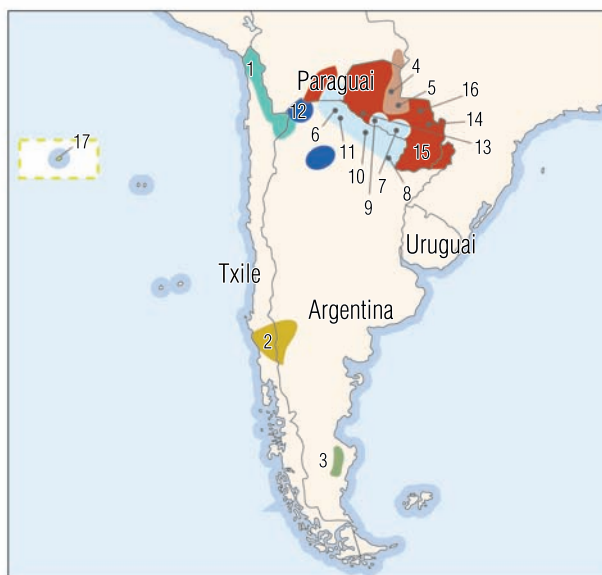
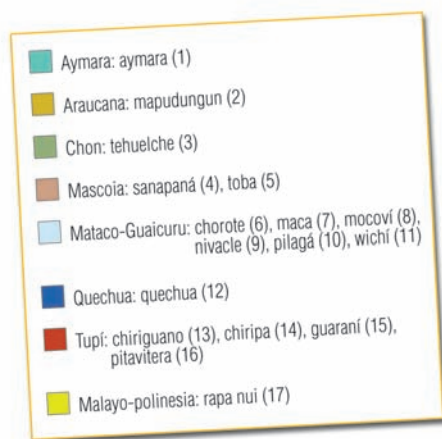
Boliviako beste hizkuntza indigenak hiztun-kopuru txikiagoa duten taldeei dagozkie: guarayua (8.433 hiztun) chimanera (6.351 hiztun), chiquitoera (4.615 hiztun), ignacianoa (4.887 hiztun) eta yurakareera (5.000 hiztun). Badira beste hogei hizkuntza oso hiztun-kopuru txikiarekin, besteak beste, takanera (1.800 hiztun) eta chipayera (1.200 hiztun).

1994ko Hezkuntza Erreformaren ondorioz, kulturarteko hezkuntza-sistema elebiduna jarri da martxan, eta, horri esker, gaztelaniaz gain, ama-hizkuntzaren erabilera sustatu egiten da komunitate indigenetan; dena den, gaztelania dagoeneko zabalduta da nekazaritza-eremuetan eta gero eta finkatuago dago. Adibidez, honako hizkuntza hauetako eskola elebidunak daude: aimara, quechuera, guaraniera, chiquitoera, guarayua, ignacianoa, chimanera, wichia, cavineñera, ese ejjera eta chácoboera, eta, 2006 urteaz geroz, baita yurakareerazko, sirionoerazko eta uruerazko eskola elebidunak ere.

Dena den, hirigunetako ikastetxeetan ez dago ia-ia hizkuntza indigenen arrastorik, eta, beraz, nekazaritza-eremutik hirigunetara joaten den jendearen gaztelaniaduntzea etengabekoa da. Hirietan, pixkana, alde batera uzten ari dira jatorrizko hizkuntzak, indigenek bizitza ekonomikoan nozitu izan duten hizkuntza-bereizkeria ez jasan behar izateko.



## Hizkuntza familia amerindiarrek



### ■ ARGENTINA

Biztanle-kopurua: 38.747.000

Hizkuntza ofiziala: gaztelania

Argentinako biztanleen % 91k du gaztelania ama-hizkuntzat. Herraldean hizkuntza-homogeneizatzeko handia dagoenez, gobernuak ez du inolako hizkuntza-politika espezifikorik, eta, beraz, praktikan, hizkuntza ofiziala da, nahiz eta ofizialki estatus hori ez zaion aitortu. Halere, bizitza publikoaren arlo guztietan erabiltzen da, baita hezkuntza ere.

Argentinan, 10 bat hizkuntza indigena daude, eta, horien artean, quechuera da aipagarriena, bere hiztun-kopurua-rengatik (855.000 hiztun); batez ere, Boliviatik eta Perutik etorritako taldeek hitz egiten dute hizkuntza horretan, baina, Jujuy probintzian, aspaldi etorritako etorkinek galdua dute dagoeneko, eta gaztelaniaz mintzatzen dira.

Badira beste hainbat hizkuntza indigena: chiriguano (6.000 hiztun) eta aimara (5.000 hiztun), Salta eta Jujuy Probintzietan, guaraniera (18.000 hiztun), Corrientes eta Misiones Probintzietan, toba (19.800 hiztun), mocoviera (4.500 hiztun) eta pilagera (2.000 hiztun) Chaco eskualdean, eta wichia (40.000 hiztun) nivaclea (200 hiztun), chorotera (2.300 hiztun) eta maca eskualde horretan bertan.

Pampa eta Patagonia eskualdeetan, tehuelcheraz (500 hiztun) eta mapudungunez (100.000 hiztun) hitz egiten da; bi hizkuntza horiek nabarmen egiten ari dira atzera.

### ■ TXILE

Biztanle-kopurua: 16.295.000

Hizkuntza ofiziala: gaztelania

Biztanleriaren % 93,2k gaztelania du ama-hizkuntza, eta, beraz, hizkuntzaren aldetik, herrialde homogeneotzat jotzen da. Gaztelania bizitza publikoaren, administratiboaren, judizialaren eta ekonomikoaren arlo guztietan erabiltzen da. Hezkuntza elebiduna sustatzen duten ekimen batzuk izan ezik, hezkuntza ere gaztelaniaz izaten da. Hala ere, badago lege bat "kultura eta hizkuntza indigenak aintzat hartzea, errespetatzea eta babestea" bultzatzen duena eta, besteak beste, "indigenen kopuru handia dagoen eremuetan hizkuntza indigenak, gaztelaniarekin batera, erabiltzea eta gordetzea" kontuan hartzen duena.

Txilen, hizkuntza indigena amerindiarrez gain, hizkuntza polinesiar batean ere hitz egiten da Pascua uhartean. Lehen horien artean, mapudunguna (300.000 hiztun) da aipagarriena, eta hiztun-kopurua handia du hiriburuan ere. Aimara (900 hiztun) eta quechuera (4.500 hiztun) ere erabiltzen dira.

Rapa nui (3.300 hiztun), Pascua uharteko hizkuntza, austronesiar familiako (Polinesia) hizkuntza da eta ahoz erabiltzen da bai egunerokoan baita hedabideetan ere (telebista eta tokiko irrati). Gaur egun, haren erabilera bultzatzen ari da, hala familia-arloan nola eskolan, eta Rapa Nui Hizkuntza eta Kulturaren Akademia ere sortu da.





### ■ PARAGUAI

Biztanle-kopurua: 6.158.000

Hizkuntza ofizialak: gaztelania eta guaraniera

Konstituzioak dio gaztelania eta guaraniera direla Paraguaiko hizkuntza ofizialak, eta kalkulatu da biztanleen % 39 guaranierazko elebakarra dela eta % 48, gaztelaniazko eta guaranierazko elebiduna. Gainera, beste biztanle-kopuru handi bat ere guaranierazko eta beste hizkuntza indigena bateko elebiduna da; beraz, esan daiteke biztanleriaren % 95 inguru guaranieraduna dela. Hala ere, nekazaritza-eremuaren eta hiri-eremuaren artean, alde handia dago gaztelaniaren eta guaranieraren erabilerearen banaketa. Hirietako biztanleen % 49 elebiduna da; nekazaritza-eremuan, berriz, % 52 guaranierazko elebakarra da.

Gizarte ez-indigenak erabiltzen duen guaranieraren aldaerari guaraniera paraguaiarra deitzen zaio. Biztanleriaren % 90ek ulertzen du aldaera hori, eta, komunitate indigenetan, bigarren hizkuntza izaten da askotan.

Gaztelaniak eta guaranierak estatus juridiko bera badute ere, arlo publikoan ez dira modu bidezkoan banatzen: gaztelania prestigio egoerekin lotuta dago; guaraniera, berriz, gizarte-arlo informalerari eta arlo pribaturari dago mugatuta. Gaztelania da arlo instituzionaleko hizkuntza; guaraniera, berriz, modu mugatuan eta ahozkoan bakarrik erabiltzen da. Bizitza ekonomikoa gaztelaniaz egiten da, eta gauza bera gertatzen da idatzizko prentsarekin eta telebistarekin; salbuespen gisa, badaude guaranieraz emititzen duten tokiko irrati batzuk.

Hezkuntzan, nahitaezkoak dira gaztelania zein guaraniera. Baina, errealitatean, kasu askotan, guaraniera hizkuntza osagarri gisa eta ahozkoan bakarrik erabiltzen da.

Paraguain, guaranieraz gain, badaude beste 15 hizkuntza indigena, besteak beste, nivaclea (18.000 hiztun), chiripera (7.000 hiztun), sanapaná (6.900 hiztun) eta paitavi-

tera (10.000 hiztun). Paraguaiako Konstituzioak "Nazioaren kultura-ondarearen partetzat" jotzen ditu hizkuntza indigenak.

Oro har, hizkuntza amerindiarrak, guaranieraren aldaerak barne, komunitate indigenen hizkuntzak dira. Indigenak ez diren biztanleek guaraniera paraguaiarra bakarrik onartu dute eta aldaera hori, dagoeneko, ez dagokio mundu indigenari; hala ere, mundu horietako gehienek bigarren hizkuntzatzat dute. Hizkuntza indigenek, oro har, babes-eza handia dute eta gehienak desagertzeko bidean daude.

### ■ URUGUAI

Biztanle-kopurua: 3.463.000

Hizkuntza ofiziala: gaztelania

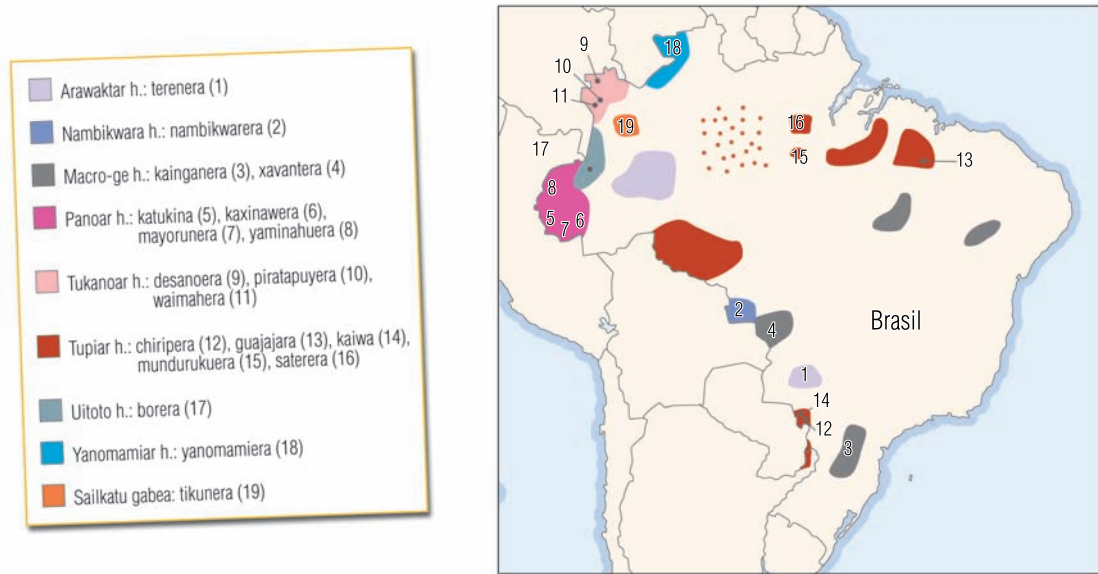
Hizkuntzaren ikuspuntutik, Uruguai oso herrialde homogeneoa da, eta gaztelaniak (hizkuntza ofiziala) lurralde osoko bizitza politikoa, kulturala eta ekonomikoa hartzen du.

Brasiletik hurbil dagoenez, portugesearen 30.000 hiztun daude, eta, Brasilgo mugaren inguruetan, portuñol izeneko aldaeran ere hitz egiten dute. Bi hizkuntzen elementuak biltzen ditu hizkera horrek eta 58.000 lagun inguruk erabiltzen dute beren egunerokoa.

Hizkuntza indigenek ez dute presentzia nabarmenik Uruguain, kalkulatu baita jatorri indigenako 1.000 bat lagun bakarrik daudela. Uruguaiako jatorrizko komunitateko biztanle batzuek charruerazko hitz batzuk gorde dituzte, baina gaztelaniak erabat ordeztu du hizkuntza hori. Zenbait ikertzailek diote Uruguaiako barnealdean badagoela guaranieraren hitzunen talde bakarturen bat.



## Hizkuntza familia amerindiarrak



## ■ BRASIL

Biztanle-kopurua: 186.405.000

Hizkuntza ofiziala: portugesa

Konstituzioak dienez, portugesa Brasilgo hizkuntza ofiziala da. Herrialdeko arlo politiko, administratibo eta judicial guztietan erabiltzen da, baita bizitza ekonomikoan eta hedabideetan ere. Hezkuntzan ere, portugesa da nagusi, baina badaude jatorrizko herrietako ama-hizkuntzak kontuan hartzen dituzten ekimen elebidun batzuk.

Brasilen, 170 hizkuntza amerindiar inguru daude eta gehienak Amazonasen erabiltzen dira, baina kopuru hori herrialdeko etniena baino txikiago da, 220 talde indigena desberdin baitaude; biztanleria osoaren % 2 baino gutxiago dira.

Honako hizkuntza hauek dituzte 5.000 hiztun baino gehiago: kaiwa (15.000 hiztun), guajajara (15.000 hiztun), chiripera (4.900 hiztun), mundurukuera (7.000 hiztun), saterera (9.000 hiztun), kainganera (18.000 hiztun), xavantera (8.000 hiztun), terenera (15.000 hiztun), yanomamiera (9.000 hiztun) eta tukanera (25.000 hiztun).

Baina Brasilgo hizkuntza gehienek 1.000 hiztun baino gutxiago dituzte. Gaur egun, horietako 130 desagertzeko arriskuan daude, ez baitzaizkie belaunaldi berriei transmititu eta adineko jendeak bakarrik baitaki horietan hitz egiten. Talde askok hizkuntza galdu dute, baina beren etnia-nortasunari eutsi diote. Kasu gehienetan, kanpotik etorritako biztanleek sortutako aldetengatik galdu da hizkuntza; izan ere, lurralde horietan, eragin handiko eraldaketak ekartzen ari dira, eta, horien ondorioz, bizimodu tradizionalari eusteko gero eta zailtasun handiagoak sortzen ari dira.

Brasilen, frantsesean oinarritutako kreolera bat ere erabiltzen da. Amapá eskualdean (Guyana Frantsesaren mugatik hurbil) eta haren hiriburuan, herrialdearen iparraldean, 25.000 hiztun inguru ditu.

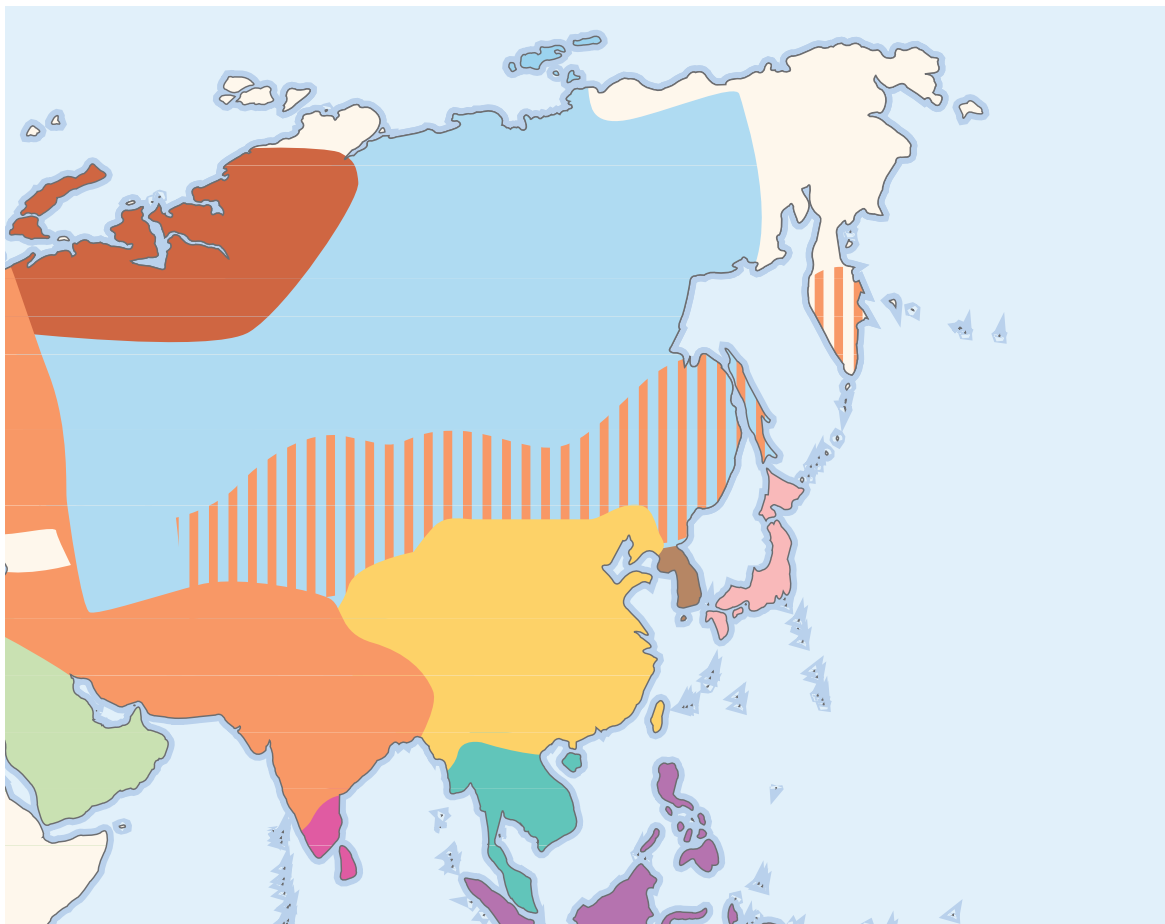


Asia





### Asiako hizkuntza familia nagusiak

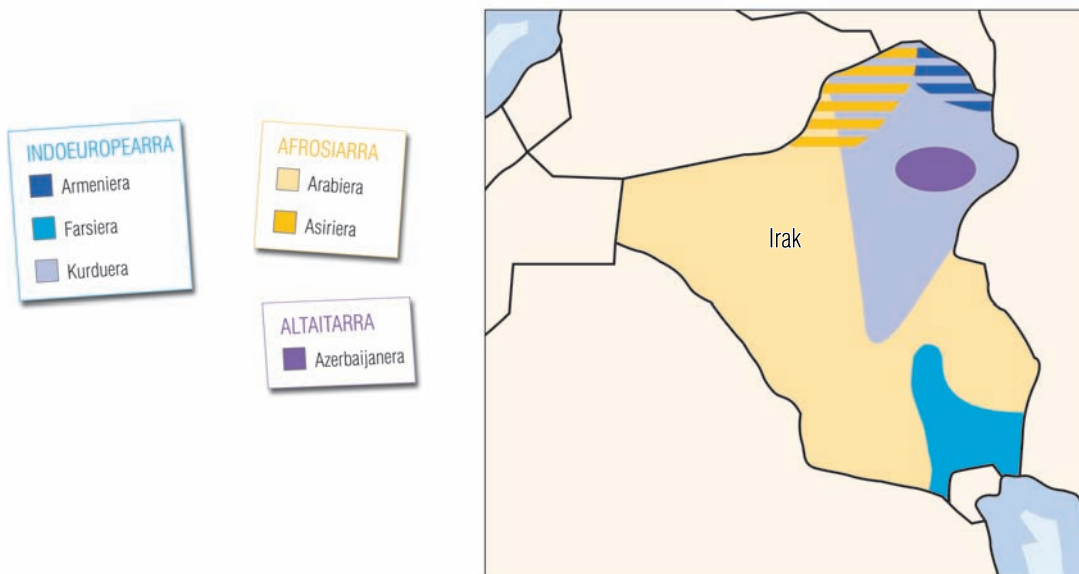


\*Leclerc 2008ko datuetan oinarritutako mapa.

Familia	Hizkuntza-kopurua	Hiztun-kopurua (milioiak)
Uraldar h.	30	25
Altaitar h.	50	100
Sino-tibetar h.		
Tibeto-burma h.	250	65
Sino h.		1.000
Indoeuropear h.		2.000
Dravidar h.	30	50
Austroasiar h.	180	80
Austronesiar h. (Filipinak)	70	70
Hizkuntza isolatua	1	78
Japoniar h.	10	126



## Hizkuntza hedatuenak



## ■ IRAK

Biztanle-kopurua: 28.807.000

Hizkuntza ofiziala: arabiera klasikoa

Irakeko biztanleen % 75ek arabieraz hitz egin, eta haren aldaeraren bat erabiltzen du. Aldaera horien artean dira, esate baterako: Mesopotamiako arabiera (% 51,3), nadjari arabiera (% 4), Egiptoko arabiera (% 2) eta Golkoko arabiera (% 0,18). Estatuak arabiera klasikoa herrialdeko hizkuntza ofiziala zela ezarri zuen, eta, egia esan, heziketa-hizkuntza gisa ikasten da.

Hussein agintaldian (1979-2003), eta arabiera herrialde osoko hizkuntza ofizial bakar gisa izendatzearekin batera, arabiera sustatzeko politika sendoa ezarri zen. Kurduen eskualdean soilik onartu zen kurdueraren koofizialtasuna. Dena den, ez zen neurrik hartu haren hiztunen hizkuntza-eskubideak bermatzeko. Hartara, herrialdearen gainerako zatien antzera, Kurdistango Eskualde Autonomoan ere, arabiera soilik erabiltzen jarraitu zuten politikan, hezkuntzan eta hedabideetan.

Gutxiengo hori, kurduena, hain zuzen, talde minoritario garrantzitsuenetako bat da, jende-kopurua handia baita. Kurdistan da haien jatorrizko herria, baina, lurraldea, egun, lau estatuen artean banatuta dago (Iran, Irak, Turkia eta Siria). Hango herritar gehienek, % 80 inguruk, kurdueraz hitz egiten du (3.300.000 hiztun). Aipatutako lurralde horretatik kanpo, kurduak Armenian (500.000 hiztun), Azerbaijanen (200.000 hiztun) eta Georgian ere

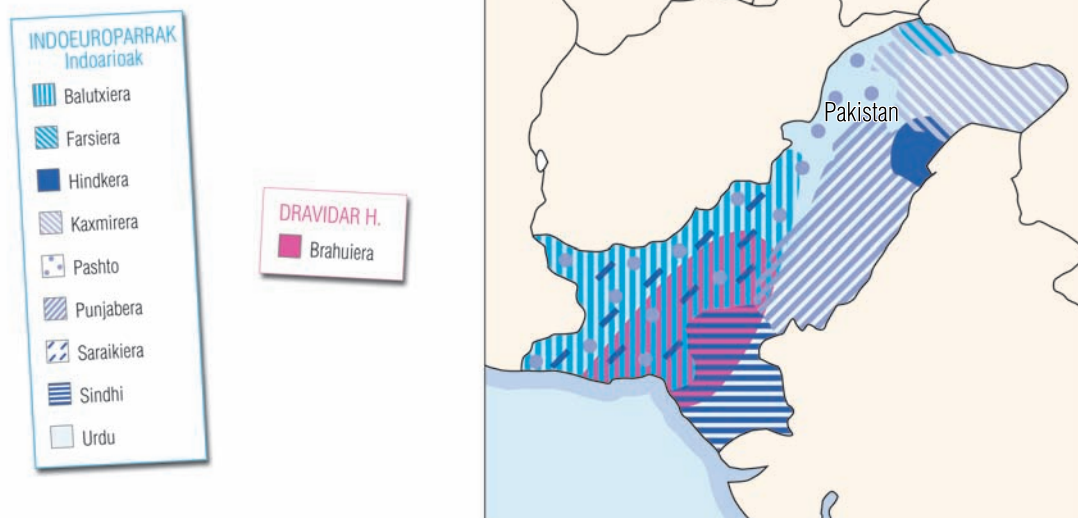
bizi dira. Kurduera indoeuropar hizkuntzen barruko indoiraniar taldekoa da. Dialekto-aniztasun handia du, eta, horien artean, kermanjia eta kurdia dira aipagarrienak. Ez da hizkuntza estandarizatua eta, idazterako orduan, hainbat sistema baliatzen ditu, betiere banaketa geografikoak eta eragiten dioten hizkuntzek baldintzatuta. Esaterako, Georgian eta Armenian, alfabeto zirilikoa baliatzen dute; Turkian, berriz, alfabeto latindarra, eta Iranen eta Sirian, azkenik, alfabeto arabiarra edo arabiar-pertsiarra.

2005eko Konstituzio berriak honako hau xedatu du: "Arabiera eta kurduera dira Irakeko bi hizkuntza ofizialak. Ikastetxe publikoek irakiarrek seme-alabak beren ama-hizkuntza baliatuz hezteko duten eskubidea bermatzen dute turkmenieraren, asirieraren eta armenieraren kasuan, betiere hezkuntzaren arloko irizpideei jarraituz. Halaber, beste edozein hizkuntzatan ere bermatuta dago eskubide hori ikastetxe pribatuetan". Konstituzio hori ezarri zenetik, kurduerak administrazio publikoan duen presentzia nabarmen hobetu da.

Halaber, Iraken, berezko hizkuntza duten beste gutxiengo batzuk bizi dira. Hizkuntza horien artean daude, esaterako: azeri hizkuntza (600.000 hiztun), farsia (227.000 hiztun), armeniera (60.000 hiztun) eta hiztun gutxiago dituzten beste batzuk.



## Hizkuntza hedatuenak



## ■ PAKISTAN

Biztanle-kopurua: 157.935.000

Hizkuntza ofizialak: urdua eta ingelesa

Pakistanen 70 bat hizkuntzatan hitz egiten da. Honako hauek dira aipagarrienak, betiere hiztun-kopurua aintzat hartuta: punjabera (60.600.000 hiztun), sindhia (18.500.000 hiztun), saraikiera (13.800.000 hiztun), pashtoera (18.750.000 hiztun; hiru aldaera ditu: iparraldekoa, erdialdekoa eta hegoaldekoa), urdua (10.719.000 hiztun), balutxiera (5.681.000 hiztun; aldaera garrantzitsuak ditu: hegoaldekoa, ekialdekoa eta mendebaldekoa), brahuia (2.000.000 hiztun), hindkoa (2.500.000 hiztun) eta farsia (1.000.000 hiztun). Horietaz gain, 100.000 hiztun baino gehiago dituzten 15 hizkuntza daude, adibidez, kaxmirera (105.000 hiztun). Halaber, beste 30 hizkuntzatan hitz egiten da, eta horien erdia ez da 10.000 hiztunera iristen.

Punjabera, bere aldaera guztietan, Pakistango herritarren ia erdiaren ama-hizkuntza da (biztanleen % 48). Hala eta guztiz ere, 1947ko zatiketaren ondoren, Pakistanek urdu hizkuntza ezarri zuen estatu berriaren hizkuntza ofizial gisa. Hizkuntza horretan, herritarren % 6 baino gehixeagok hitz egiten zuen, baina prestigio handia zuen, bate-tik, idatzizko tradizio luze eta aberatsa zuelako, eta, bestetik, historian zehar transmisio-hizkuntza gisa funtzionatu izan zuelako. Urduarekin batera, ingelesa ere hizkuntza ofizial izendatu zuten. Hala, bi hizkuntza horiek nagusi dira administrazioan, justizian, harreman ekonomiko-

tan eta hedabideetan, eta herrialde horretako elite ikasiek erabiltzen dituzte.

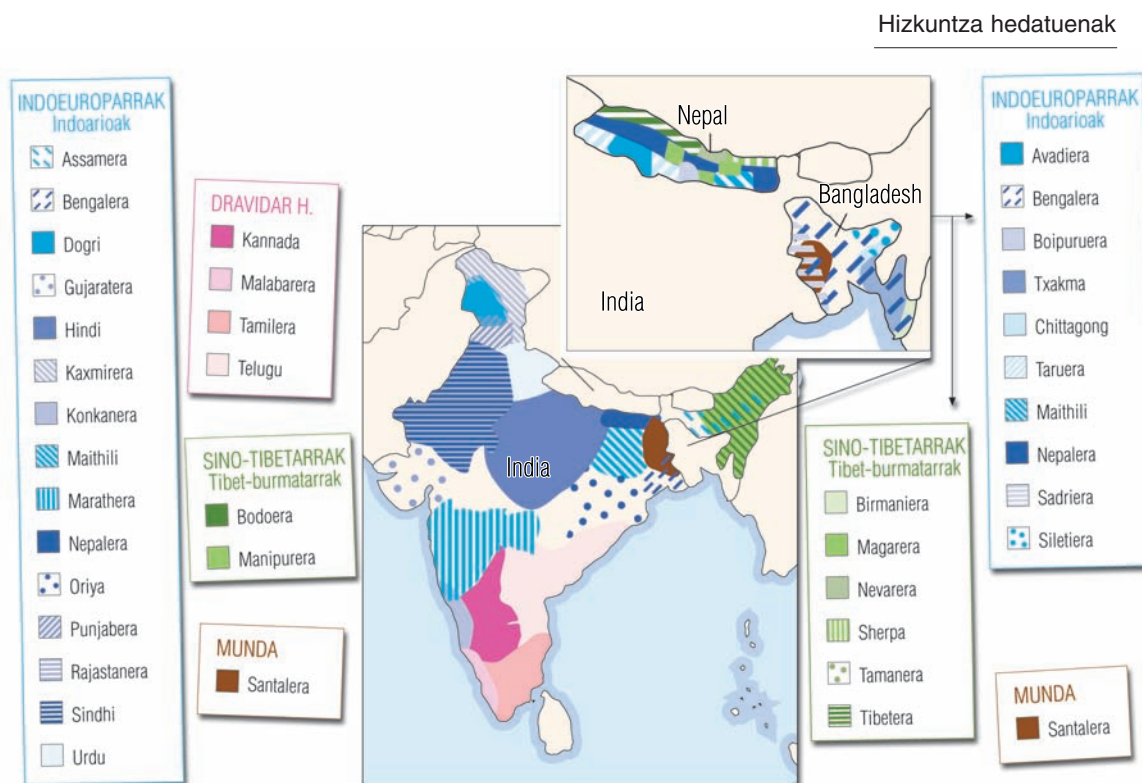
Hezkuntza-sistemari dagokionez, eskualdeetako hizkuntzak haur-hezkuntzan soilik erabiltzen dira, eta, lehen hezkuntzatik aurrera, urduak ordeztu ditu. Bigarren hezkuntzan, berriz, ingelesaren erabilera orokortu egiten da, eta, unibertsitate-mailan, azkenik, lehentasun osoa du.

Hizkuntzalari askoren arabera, urdua eta hindia, egia esan, hizkuntza bera dira. Haien arteko desberdintasun nagusiak idazkeran daude. Izan ere, hindiak devanagari deritzon alfabetoa baliatzen du, eta, urduak, berriz, alfabeto arabiarra. Dena den, estatuak bereizi zirenetik, bi hizkuntzen arteko aldea nabarmen hazi da, batez ere, bakoitzak lexiko berri desberdina bereganatu duelako. Bestalde, gobernuak urdua sustatzeko bultzatu duen politikaren ondorioz, eskualdeetako hizkuntzek -punjaberak, pashtoerak, balutxierak, brahuiak eta saraikierak kasu- garrantzia galdu eta gero eta gutxiagotan erabiltzen dira.

Hala, beste hizkuntzak nabarmen ahuldu dira.

Gobernuaren politika hori urdurako eta sindhirako soilik izan da onuragarria. Izan ere, sindhia koofiziala da hitz egiten den eremuan.





## ■ INDIA

Biztanle-kopurua: 1.103.371.000

Hizkuntza ofizialak: hindi eta ingelesa

Indiako Gobernuak 1961ean egin zuen erroldaren arabera, garai horretan, 1.652 hizkuntza zituzten Indian. Hala ere, 1991ko erroldaren arabera, kopuru hori modu larrian murriztu zen, eta 114 hizkuntza erregistratu ziren. Murrizketa horren arrazoi nagusia hizkuntzak ulergarritasun-irizpidearen arabera aldekatzeko joera izan da (Anbita Abbi 2000). Horrenbestez, hindiaren dialektotzat jo dira lehen hizkuntzatzat jotzen ziren 48 mintzaera. Horien artean, 10 milioi hiztun baino gehiago dituzten batzuk daude, adibidez: rajasthanera. Egun, 398 hizkuntza daude ofizialki erregistratuta, eta horietako 40k miloi bat hiztun baino gehiago dituzte. Herritarren % 85ek hitz egiten du hizkuntza horietan. Dena den, komeni da aipatzea herritarren % 15ek hitz egiten duela Indiako hizkuntzen % 90ean.

Estatuko hizkuntza ofizialak hindia eta ingelesa dira. Ingelesa hartu da estatuko komunikazio-hizkuntza gisa. Izan ere, lurraldeko ezein etniaren hizkuntza ez denez, nolabaiteko neutraltasuna aitortu zaio. Aitzitik, hindia hautatuz gero, kasta zehatz batekin identifikatzeko arriskua zegoen.

Halaber, konstituzioan, 22 hizkuntzari aitortu zaie ofizialtasuna: bengalera (70 milioi hiztun), teluguera (70 milioi hiz-

tun), marathera (66 milioi hiztun), tamilera (60 milioi hiztun), urdua (50 milioi hiztun), gujaratera (45 milioi hiztun), kannada, (34 milioi hiztun) malayalamera (33 milioi hiztun), oriya (31 milioi hiztun), punjabera (25 milioi hiztun), assamera (14 milioi hiztun), nepalera (2,1 milioi hiztun), konkanera (4,5 milioi hiztun), kaxmirera (4 milioi hiztun), sindhia (2,3 milioi hiztun), manipurera (1,3 milioi hiztun), bodoera (milioi bat hiztun), dogri bera (2,1 milioi hiztun), maithilera (24 milioi hiztun), santhalera (6 milioi hiztun), sanskritoa eta hindia. Aipatutako hizkuntza horiek ofizialak dira Indiako estatu batzuetan, eta tokiko legebiltzarretan, eskoletan, administrazioetan eta hedabideetan erabiltzen dira. Sanskritoa antzinako hizkuntza erlijiosoa zen. Egun, hizkuntza hila da, baina estatus sinbolikoari eutsi dio, eta bigarren hizkuntza gisa irakasten da arlo akademiko eta erlijiosoetan.

Halaber, ofizialak ez badira ere, beste 400 hizkuntza inguru erabiltzen dira lehen hezkuntzako eskoletan. Tribu-hizkuntzak delakoak dira.

Lurraldearen iparraldean, hindia da hizkuntza nagusia. 180 milioiren ama-hizkuntza da. Halaber, hizkuntza ofiziala izaki, hindia bigarren hizkuntza gisa erabiltzen da herrialde osoan. Izan ere, hindiz 365 eta 400 milioi lagun artean mintzo direla jotzen da. Lurraldearen hegoaldean, berriz, teluguera eta tamilera dira hizkuntzarik zabalduenak.



## ■ NEPAL

Biztanle-kopurua: 27.133.000

Hizkuntza ofiziala: nepalera

Nepal hizkuntza-aniztasun handiko herrialdea da. Hizkuntza ofiziala nepalera da. Herritarren erdiaren ama-hizkuntza da, gutxi gorabehera, eta estatuan, administrazioan eta hezkuntzan erabiltzen den hizkuntza ofizial bakarra da. Hirietan, nagusi da, eta, han, hizkuntza desberdinak hitz egiten dituztenen arteko komunikazio-hizkuntza bilakatu da. Halaber, hizkuntza erabiliena da hezkuntza jasotzeko eta ekonomikoki hobetzeko aukera dutenen artean.

Nepalera gain (11.053.255 hiztun), 60 hizkuntza baino gehiagotan hitz egiten da herrialdean. Gehienak bi familia handitan sailka daitezke: herrialdearen hegoaldekoak familia indoeuroparrekoak dira (talde indo-iraniarra), eta Himalaia aldeko hizkuntza gehienak, berriz, familia sino-tibetarrekoak. Horien artean, maithili (2.797.500 hiztun), bhojpurera (1.712.536 hiztun), tharuera (1.331.546 hiztun) eta tamanga (1.179.100 hiztun) nabarmen daitezke. Halaber, 100.000 eta milioi bat arteko hiztun-kopurua duten 10 hizkuntza baino gehiago daude. Azken talde horretan sartzen dira, esaterako: newarera (825.458 hiztun), magarera (770.116 hiztun), awadhiera (560.744 hiztun) eta sherpa (130.000 hiztun).

1990eko Konstituzioan, modu honetan islatu da estatuarren hizkuntza-aniztasuna: "Nepalera, devanagari idazkeran, da Nepalgo hizkuntza nazionala. Nepalera, bada, hizkuntza ofiziala da eta Nepal osoan ama-hizkuntza gisa hitz egiten diren gainerako hizkuntza guztiak Nepalgo hizkuntza nazionalak dira".

Dena den, nepalera hizkuntza ofizial eta transmisio-hizkuntza gisa orokortu izanak beste hizkuntzen bizitasunari eragin dio. Izan ere, belaunaldi berriek, sarritan, beren ama-hizkuntza alboratzea erabakitzen dute. Horren arrazoietako bat da nepalera dela hezkuntzaren arloko hizkuntza bakarra. Maithiliz, bojpureraz, avadieraz, tarueraz eta hindiz mintzo diren hiztunak dira salbuespen bakanak. Hain zuzen, haur-hezkuntza ama-hizkuntzan jaso-

tzeko eskubidea dute. Errolda-datuen arabera, 1951 eta 1991 artean, nabarmen murriztu edo desagertu ziren hainbat hizkuntza. Honako hauek izan ziren horren arrazoi nagusiak: landaguneetatik hirietara egindako barne-migrazioak eta ama-hizkuntzen aldeko jarreretan atzemandako bilakaera. Hala, eta Nepalgo hizkuntza gehienak ahozkoak direla kontuan hartuta, ondoriozta dezakegu hango hizkuntza asko desagertzeko bidean direla.

## ■ BANGLADESH

Biztanle-kopurua: 141.822.000

Hizkuntza ofiziala: bengalera

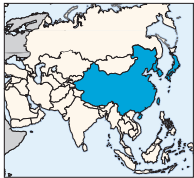
Bangladesh Bengalako antzinako lurraldearen zati batean kokatua dago. Lurralde hori, hain zuzen, zatitu egin zen, India eta Pakistan 1947. urtean banatzearen ondorioz. Hala, mendebaldeko Bengala delakoa Indiak eskeratu zuen, eta ekialdeko Bengala, berriz, Pakistanen esku geratu zen (ekialdeko Pakistan izenarekin), 1971. urtean independizatu zen arte.

Bengalera da Bangladesheko hizkuntza ofiziala, eta hiztunek bangla esaten diote. 100 milioi pertsona baino gehiagoren, hau da, gutxi gorabehera, herritarren % 80ren ama-hizkuntza da. Halaber, bestelako ama-hizkuntza bat duten ia herritar gehienek bigarren hizkuntza gisa erabiltzen dute. Jakina, Mendebaldeko Bengalaren eta Indiako beste estatu batzuetan ere hitz egiten da bengalera (70.500.000 hiztun), eta, eskualde batzuetan, hizkuntza ofizialaren izendapena du. Halaber, Nepal (23.600 hiztun) eta Bhutanen ere hitz egiten da.

Bengalera Bangladesheko hizkuntza ofizial bakar izendatzearen ondorioz, elebakartasun-politika ezarri da herrialdeko eremu ofizial eta publiko guztietan. Hala, administrazioan eta hezkuntza-arloan erabiltzen den hizkuntza bakarra da. Salbuespen bakarra ingelesa da hedabide batzuetan edo beste prestigio-eremu batzuetan erabiltzen baita. Hezkuntza-sisteman, esaterako, nahi-taetzko ikasgaia da bigarren hezkuntzatik aurrera.

### Sherpera (130.000 h.)

Sherpera Himalayako Solu-Khumbu, Dolakha eta Ramechap eskualdeetan hitz egiten den hizkuntza sino-tibetarra da. Batez ere, ahozko erabilera du, eta presentzia handiagoa du landa eremuetan hiriguneetan baino, izan ere, hirietan nepalera ordezkatzen ari zaio, eta sarri, ingelesa ere bai. Halaber, Himalayako mendi-turismoak erkidego sherparen bizimodua eraldatzen ari da: kide gehienek nepalera hitz egiten dute, eta, askok, baita ingelesez ere. Aldi berean, belaunaldien arteko transmisioa eteten ari da, eta kontuan izanik, soilik adin handiko pertsonak direla sherperaz bakarrik hitz egiten dutenak, hizkuntza galtzeko arriskuan jartzen ari dela esan daiteke.

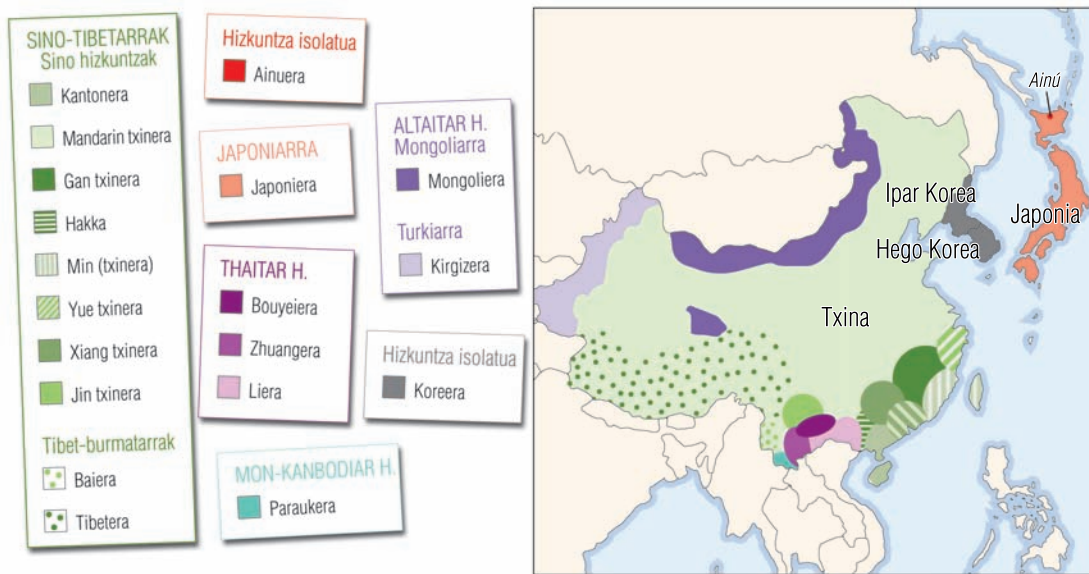


## Txina - Ipar Korea - Hego Korea - Japonia

Dena den, Bangladeshen, 30 hizkuntza baino gehiago daude. Horietako batzuek hiztun-kopuru handia dute, baina bizitasuna galtzen ari dira eta gero eta gutxiagotan erabiltzen dira, bengalerak egiten duen presioa dela medio. Hartara, Bangladesheko eremu urriko hizkuntza gehienak desagertzeko arriskuan daude.

Hona hemen hiztun-kopuru handiena duten hizkuntzeta-ko batzuk: chittagonera (14.000.000 hiztun), siletieraz (7.000.000 hiztun), txakma (312.200 hiztun), birmaniera (300.000 hiztun), sadria (165.600 hiztun) eta santalera (157.000 hiztun).

## Hizkuntza hedatuenak



## ■ TXINA

Biztanle-kopurua: 1.315.844.000

Hizkuntza ofiziala: mandarin txinera edo putonghua

Gaur egun jotzen da Txinan 24 etnia txinatar daudela eta beste jatorri batzuetako 55 gutxiengo, eta 200dik gora hizkuntzatan hitz egiten dela. Etnien aniztasun hori Konstituzioan islatuta dago. Izan ere, Txina "Errepublikak sozialista, batua eta nazioaniztun" gisa definitu du. Nazio-aniztasunaren onarpen hori gorabehera, Txinako gobernuak hizkuntza ofizial bakarra (mandarin txinera edo putonghua) sustatzeko hizkuntza-politika oso aktiboa eraman du aurrera, betiere, beste hizkuntzen kaltetan. Azken urteetan, dena den, politika hori nolabait malgutu da, eta hizkuntza-gutxiengoen eskubideak pixkanaka-pixkanaka onartzen ari dira.

Txinako etnia nagusia Han deritzona da. Herritarren % 92 da, eta, batez ere, Txinako erdialdean, ipar-ekialdean eta hego-ekialdean bizi da. Etnia hori herrialde osoan da nagusi, Tibetean eta Uigurren salbu, eta, gehienbat, manda-

rin txineraz edo putonghuaz mintzo da. Dena den, badaude beste hizkuntza batzuetan hitz egiten dituzten taldeak.

Mandarin txinera (867.000.000 hiztun) Txinako herritarren % 67ren ama-hizkuntza da. Pekin hiriburuan hitz egiten den aldaeraren arabera estandarizatuta dago. Han etniko beste talde batzuek bestelako hizkuntzak erabiltzen dituzte, esaterako: wua (87.175.000 hiztun), kantonera (66.000.000 hiztun), min nana (68.000.000 hiztun), xiang (36.000.000 hiztun), hakka (30.000.000 hiztun) eta gana (21.500.000 hiztun). Hizkuntza horiek guztiek mintzaira txinatarren taldea osatzen dute. Dena den, hizkuntzalarien artean ez dago adostasunik talde hori definitzeko orduan. Batzuek hizkuntza beraren aldaerak direla uste dute; baina, egia esan, haien arteko ulergarritasun-maila, sarritan, hizkuntza-familia bereko kide diren hizkuntzen artekoa (hizkuntza erromanikoen familiako kideen artekoa, esaterako) baino txikiagoa da.

Mintzaira txinatarrek idazkera-sistema komuna darabilte. Ideiak edo kontzeptuak islatzen dituzten ideogrametan



oinarrizten da sistema hori. Hala, ahoz ulertzeko zailtasunak izan baditzakete ere, elkar ulertzeko sistema komuna dute. Sistema ideografiko horretaz gain, mintzaira txinatarrek beste idazkera-sistema batzuk darabiltzate. Horien artean, pinyin edo alfabeto fonetikoa deritzona da aipagarriena. Hari esker, txinerazko idazkera arautu ahal izan da nazioartean. Halaber, beste 30 hizkuntzak berezko idazkera-sistema dute. Sistema horietako batzuk ibilbide historiko luzekoak dira, eta beste batzuk, berriz, berriagoak dira, eta alfabeto liguriarra, arabiarra, latindarra eta beste izan dituzte oinarri.

Mintzaera txinatarrez gain, herrialdeko gutxiengoek 150 hizkuntza baino gehiago erabiltzen dituzte. Gutxiengo horien barruan, 25 talde etnikotako 70 milioi pertsona daude. Talde horietako gehienek mandarin txinera edo puntonghua darabilte bigarren hizkuntza gisa.

Txinako eremu urriko hizkuntzak zortzi hizkuntza-familiatan biltzen dira. Tibetar-burmaniar familiak sino-tibetar familia osatzen du mintzaira txinatarrekin batera. Familia horretan, 40 bat hizkuntza sartzen dira, eta honako hauek nabarmentzen dira hiztun-kopuruarengatik: yia (6.000.000 hiztun), tibetera (3.300.000 hiztun) eta baia (1.200.000 hiztun). Familia altaikoan, berriz, 19 hizkuntza sartzen dira, esaterako: mongoliera (3.300.000 hiztun) eta kirgizera (443.200 hiztun); familia austriar-asiarrean, 4 hizkuntza daude, adibidez: paraukera (180.000 h.); eta thai-kadai familiaren barruan, 50 hizkuntza, esaterako: zhuangera (14.000.000 hiztun), buyia (2.000.000 hiztun) eta lia (667.000 hiztun). Koreera hizkuntza isolatua da genetikaren aldetik, eta hiztun-kopuru handia du. Izan ere, ia bi milioi lagun inguruk hitz egin dute Txinan hizkuntza horretan. Miao-yao familia (32 hizkuntza), familia austronesiarra (14 hizkuntza) eta familia indoeuroparra (2 hizkuntza) dira gainerako hizkuntza-taldeak. Azken hizkuntza horiek, baina, hiztun-kopuru txikiagoa dute, eta horietako asko desagertzeko arrisku larrian daude.

#### ■ IPAR KOREA ETA HEGO KOREA

Biztanle-kopurua: 22.488.000 (Ipar Korea) eta 47.817.000 (Hego Korea)

Hizkuntza ofiziala: koreera (de facto)

Iturri ofizialen arabera, Ipar Korea eta Hego Korea oso estatu homogeenok dira hizkuntzaren ikuspegitik. Izan ere, bi herrialde horietako biztanleen % 99k koreeraz hitz egiten du (70.000.000 hiztun). Funtsean, bi estatuetako hizkuntza ofiziala da, haien konstituzioetan horrelako izendapenik jaso ez badute ere. Halaber, Txinako eskualde batzuetan (1.900.000 hiztun), Japonen (670.000 hiztun) eta Thailandian hitz egiten da. Koreera hizkuntza iso-

latua da eta dialekto-aldaerak ditu iparraldean eta hegoaldean: Piongiangeko aldaera (munhwaedo edo phyongandoedo delakoa) ofiziala da Ipar Korean, eta Seulgo aldaera (phyojunmal edo kangwondo delakoa), berriz, Hego Korean. Bi aldaera horien arteko desberdintasunak ez dira esanguratsuak, baina, 1948ko banaketaren ondoren, hazi egin dira, batez ere estatu bakoitzak lexiko berria bereganatzeko hartu dituen irizpideak direla medio. Ipar Korean, esaterako, saiatu dira jatorri txinatarreko terminoak erabil ez daitezen, eta ingelesetik eta beste hizkuntza batzuetatik eratorritako terminoak alboratzeko politikak abiarazi dira. Dena den, kanpo-harremenen ondorioz, hartu-eman nabarmena izaten ari dira erusierarekin, eta, hori dela-eta, egun, hizkuntza horretako terminoak sartzen ari dira.

Hego Korean, aitzitik, txineratik eratorritako maileguak hartu dira, ia murrizketarik gabe. Dena den, Hego Koreako gobernuak ere japonieratik eratorritako hitzak ez erabiltzeko neurriak ezarri zituen. Hitz horiek, hain zuzen, Japonen okupazioan zehar txertatu ziren koreeran. Kanpoko eraginei dagokionez, aipatu behar da ingelesak gero eta garrantzi handiagoa duela atzerriko terminoak bereganatzen direnean.

Koreera karaktere txinatarren bidez idatzi zen XV. mendera arte. Orduz geroztik, hangul deritzon berezko alfabetoa erabiltzen hasi ziren. Bi estatuek erabiltzen dute sistema hori, baina, Ipar Korean, guztiz desagertu dira karaktere txinatarrek.

#### ■ JAPONIA

Biztanleak: 128.085.000

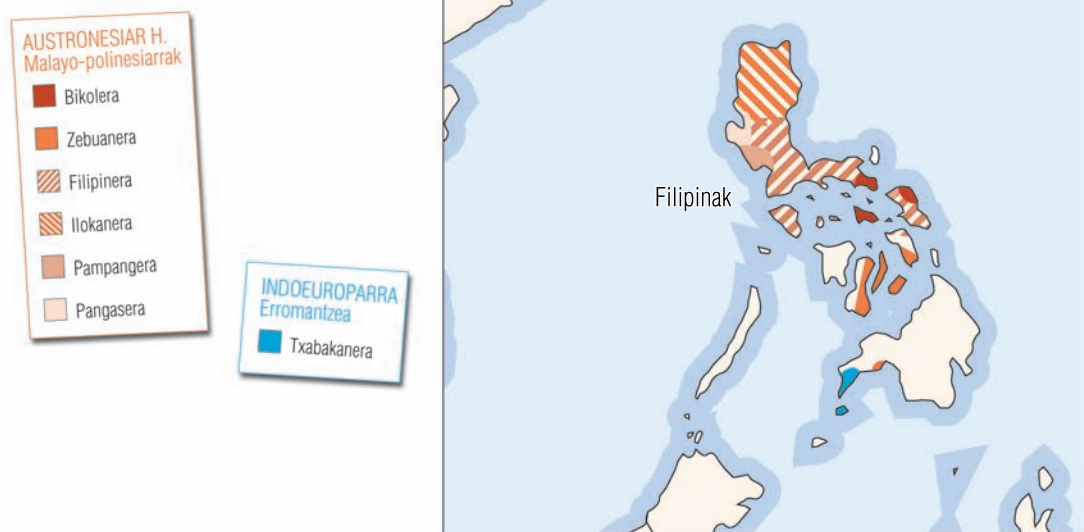
Hizkuntza ofiziala: japoniera

Japonia munduko herrialde homogeenetakoa da hizkuntzaren ikuspegitik (Asian, Ipar eta Hego Korearekin batera), izan ere biztanleriaren %99a japonieraz hitz egiten duela pentsatzen da. Hala ere, badira hizkuntza familia bereko hizkuntzak hitz egiten dituzten zenbait erkidego txiki (100 hiztun baino gutxiago dituzte, hain zuzen), eta galtzeko arrisku larrian daude. Era berean desagertzeko-prozesu larrian dago Hokkaido irlan hitz egiten den ainuera hizkuntza. Hizkuntza horren jatorri genetikoa ez da ezagutzen, eta beraz, hizkuntza isolatu modura eza-guna da.

Japonian, kontuan hartzekoa da baita ere jatorriz korearrak diren etorkinak, izan ere 690.000 biztanleko erkidegoa osatzen dute; txinatar jatorrizkoak, bestalde, 200.000 pertsona dira. Horiez gain Malaysiatik eta Indiatik etortako etorkinak ere badira.



## Hizkuntza hedatuena



## ■ FILIPINAK

Biztanle-kopurua: 83.054.000

Hizkuntza ofizialak: filipinera edo tagaloesa eta ingelese

1987ko Konstituzioaren arabera, filipinera edo tagaloesa dira Filipinetako hizkuntza ofizialak. Dena den, artxipelago horretan, 70 hizkuntza baino gehiagotan hitz egiten da, eta horietako batzuek milioi batetik gora hiztun dituzte.

Tagaloesa edo filipinera herritarren ia % 20ren ama-hizkuntza da, eta % 50ek bigarren hizkuntza gisa erabiltzen du. Hala, herritarren hiru laurdenean komunikazio-hizkuntza gisa erabil dezakete.

Ameriketako Estatu Batuek ingelese zabaltzeko gauzatu zuten politika indartsuaren ondorioz, ingelese nagusi da administrazio publikoaren arlo guztietan, esparru ofizialean eta hezkuntzan. Izan ere, komeni da gogoratzea Filipinak Espainiaren kolonia izan zirela XVI. mendez geroztik, baina Ameriketako Estatu Batuek bere egin zituztela 1898an Espainiaren aurka izandako gerran. 1942an, berriz, Japonen inbaditu zituen. Azkenik, 1946an askatu, eta orduan lortu zuten independentzia.

Ia lau mende iraun zuen kolonizazioaren ondorioz, gaztelaniak garrantzi handia izan du herrialdeko elite politiko eta ekonomikoaren artean. Dena den, Ameriketako Estatu Batuak sartu eta gero, gaztelania ama-hizkuntzat zuten pertsonen kopuruak nabarmen egin zuen behera.

Halaber, beherakada hori areagotu egin zen, 1973. urtean ofizialtasuna galdu eta gero.

Hezkuntza-sistemari dagokionez, tagaloesa maila guztietan erabiltzen da, baina ingelese da nagusi. Halaber, eskualdeetako hizkuntzak hezkuntzarako osagarri izendatu dituzte beren lurraldeetan. Dena den, haur-hezkuntzan soilik erabiltzen dira. Bestalde, arabiera eta gaztelania atzerriko hizkuntza gisa irakasten dira bigarren hezkuntzatik aurrera. Egun, gaztelaniaren aldeko interesa hazten ari da, eta nabarmen egin du gora bigarren hizkuntza gisa ikasten duten pertsonen kopuruak.

Filipinetan hitz egiten diren 70etik gora hizkuntzetatik, honako hauek nabarmentzen dira hiztun-kopurua handia dutelako: bisayanera (15.200.000 hiztun), ilocanoera (8.000.000 hiztun), bikolera (2.800.000 hiztun), pampangera (2.000.000 hiztun), pangasera (2.000.000 hiztun) eta min txinera (500.000 hiztun). Halaber, badago gaztelania oinarri duen hizkuntza kreol bat: txabakanera (280.000 hiztun). Laburbilduz, beraz, herritar gehienek eskualdeetako edo tokian tokiko hizkuntzak erabiltzen dituzte, baina, eremu ofizial eta publikoetan, ingelese da nagusi, eta pixkanaka-pixkanaka tagaloesa batzen ari zaio.







## Oinarrizko bibliografia

- Badie, B. & Didiot, B. (Dirs.) 2006. *El estado del mundo 2007*. AKAL. Madrid.
- Barreña, A., Uranga, B., Idiazabal, I., Izagirre, E., Amorrortu, E., Ortega, A. 2007. *Europako hizkuntzak*. UNESCO Etxea. Bilbo.
- Comrie, B., Matthews, S., Polinsky, M. (Consultant Editors) 2003. *The Atlas of Languages*. Quarto Publishing PLC. Londres.
- Crystal, D. 1997. *The Cambridge Encyclopedia of Language* (Second Edition). Cambridge University Press. Cambridge.
- European Commission. *The Euromosaic study*. [http://ec.europa.eu/education/policies/lang/languages/langmin/euromosaic/index\\_en.html](http://ec.europa.eu/education/policies/lang/languages/langmin/euromosaic/index_en.html). (20 abril 2008).
- Gordon, Raymond G., Jr. (Ed.) 2005. *Ethnologue: Languages of the World*, Fifteenth edition. Dallas, Tex.: SIL International. Online version: <http://www.ethnologue.com/>. (20 abril 2008).
- Grimes, B.F. (Ed) 2000. *Ethnologue*. Fourteenth Edition. SIL International. Dallas, Texas.
- Junyent, C. 2005. *Les llengües a Catalunya, Quantes llengües s'hi parlen?*. Universitat de Barcelona. Octaedro. Bartzelona.
- Koul, O.N. (Ed.) 2000. *Linguistic Heritage of India and Asia*. Central Institute of Indian Languages. Manasagangotri, Mysore.
- Leclerc, J. *L'aménagement linguistique dans le monde*, Université Laval, Québec, TLFQ, <http://www.tlfq.ulaval.ca/> (2008ko apirila).
- Martí, F., Ortega, P. Idiazabal, I., Barreña, A., Juaristi, P., Junyent, C., Uranga, B., Amorrortu, E. 2005. *Words and Worlds. World Languages Review*. Multilingual Matters LTD. Clevedon - Buffalo - Toronto.
- Moreno Cabrera, J.C. 2003. *El Universo de las Lenguas*. Editorial Castalia. Madrid.
- Moseley, CH. & Asher, R.E. (Ed.) 1994. *Atlas of the World's Languages*. Routledge. London & Nueva York.
- Moseley, Ch. (Ed.) 2007. *Encyclopedia of the World's Endangered Languages*. Routledge. London & Nueva York.
- Ruhlen, M. 1991. *A guide to the World's Languages*. Volumen 1: Classification. Stanford University Press, Stanford, California.
- Skutnabb-Kangs, T. 2000. *Linguistic Genocide in Education of Worldwide Diversity and Human Rights*. Lawrence Erlbaum Associates Publishers. London.
- Uranga, B., Barreña, A., Idiazabal, I., Amorrortu, E., Ortega, A., Izagirre, E. 2007. *Amerikako hizkuntza aniztasuna, Mexikotik Hego Konoraino / La diversidad lingüística en América, De México al Cono Sur*. EREIN. Donostia.
- Uranga, B., Juaristi, P., Idiazabal, I., Barreña, A., Amorrortu, E. 2005. "Munduko hizkuntzen izenak euskaraz" in *UZTARO*, 54 29-59.
- Wurm, S.A. (Ed.). 2001. *Atlas of the World's Languages in Danger of Disappearing*. UNESCO Publishing. Paris.





Id. 

Izena / Nombre	<input type="text"/>
Abizena / Apellido	<input type="text"/>
Jaiotze-data / Fecha de nacimiento	<input type="text"/>
Jatorrizko herrialdea, hiria / País de origen, ciudad	<input type="text"/>
Euskal Herrira noiz (urtea) / Fecha de llegada Euskal Herria	<input type="text"/>
Egun bizi zaren hiria / Ciudad de residencia actual	<input type="text"/>
Familiako hizkuntza(k) / Lenguas familiar(es)	<input type="text"/>
Hitz egiten dituzun beste hizkuntzak / ¿Qué otras lenguas hablas?	<input type="text"/>
Harremanetarako telefonoa / Teléfono de contacto	<input type="text"/>
e-maila / e-mail	<input type="text"/>

Zure hizkuntzan hitz batzuk esan eta Euskal Herriko hizkuntzei buruzko ikerketan erabiltzeko prest zeundeke? / ¿Estarías dispuesto/a a grabar un pequeño fragmento en tu lengua para su utilización en la investigación sobre las lenguas que se hablan en Euskal Herria?

BAI / SÍ EZ / NO 

Ama / Madre	<input type="text"/>	Eguzkia / Sol	<input type="text"/>
Aita / Padre	<input type="text"/>	Sua / Fuego	<input type="text"/>
Amona / Abuela	<input type="text"/>	Ura / Agua	<input type="text"/>
Aitona / Abuelo	<input type="text"/>	Lurra / Tierra	<input type="text"/>
Semea / Hijo	<input type="text"/>		
Alaba / Hija	<input type="text"/>		
Anaia (neba) / Hermano	<input type="text"/>		
Ahizpa (arriba) / Hermana	<input type="text"/>		
Burua / Cabeza	<input type="text"/>	Zuria / Blanco	<input type="text"/>
Begia / Ojo	<input type="text"/>	Beltza / Negro	<input type="text"/>
Ahoa / Boca	<input type="text"/>	Gorria / Rojo	<input type="text"/>
Bihotza / Corazón	<input type="text"/>	Berdea / Verde	<input type="text"/>
Estomagoa / Estómago	<input type="text"/>	Horia / Amarillo	<input type="text"/>
Eskua (besoa) / Mano (brazo)	<input type="text"/>	Urdina / Azul	<input type="text"/>
Oina (hanka) / Pie (pierna)	<input type="text"/>		

Kaixo / Hola	<input type="text"/>
Agur / Adios	<input type="text"/>
Egun on / Buenos días	<input type="text"/>
Beste agurrik / Otros saludos	<input type="text"/>





*Hizkuntzak eta Immigrazioa* argitalpena UNESCO Etxeko *Amarauaren* eta *Ikuspegi - Euskal Immigrazioaren Behatokiaren* talde teknikoek egindako ikerketan oinarritu da. Ikerketa horretan, hizkuntza ofizialez landa, gure inguruan immigrazioaren ondorioz hitz egiten diren hizkuntzak identifikatu dira. Lehenetsuneko helburu gisa, hizkuntza horien berri ematea eta jatorrizko herrialdeetako informazio soziolinguistikoa eskaintzea da. Horrela, gizarte-sentsibilizazioan eragin nahi du hizkuntza- eta kultura-aberastasunaren inguruan, gizartean elkar-ulertzea eta elkarbizitza erraztu eta sustatzeko asmoz.

Ikerketaren bitartez, guztira 100 hizkuntzatan hitz egiten duten 66 herrialdeetako pertsonengana iritsi gara. Batzuek milioika hitzun dituzte eta beste batzuk kide-kopuru gutxiko komunitateetako hizkuntzak dira; zenbait, estatuko hizkuntza ofizialak dira eta besteak ez. Eta, jakina, hiztunen hizkuntza-erperientziak askotarikoak dira. Aniztasun horrek hizkuntza guztietan agertzen diren alderdi komunikatiboaz, sinbolokoaz eta nortasun-alderdiaz ohartarazi behar luke, eta hala, pertsonen errealitate sozialaz eta hizkuntza- eta kultura-bizipenez modu errealoan eta gizatiarragoan jabetzea erraztu.

La publicación *Lenguas e inmigración* se basa en una investigación realizada por el equipo técnico de *Amaraua* de UNESCO Etxea e *Ikuspegi- Observatorio Vasco de Inmigración*, mediante la que se han identificado las lenguas que se hablan o se pueden escuchar en nuestro entorno, además de las oficiales. Su objetivo prioritario es dar a conocer la presencia de dichas lenguas, identificarlas y difundir la información sociolingüística básica de los países de origen. Con ello se pretende incidir en la sensibilización social acerca de la gran riqueza lingüística y cultural generada a partir de la inmigración, con el propósito de facilitar y fomentar la comprensión y la convivencia social.

A lo largo de la investigación hemos accedido a personas procedentes de 66 países diferentes que conocían o eran portadoras de 100 lenguas maternas. Algunas de ellas tienen millones de hablantes y otras son lenguas de comunidades muy pequeñas; algunas son oficiales en los estados y otras no y, por supuesto, sus hablantes tienen experiencias lingüísticas diversas. Esta pluralidad lingüística debe hacernos conscientes de las dimensiones comunicativa, simbólica e identitaria de las lenguas, de todas ellas. Ello permitirá aprehender la realidad social de las personas y sus vivencias lingüísticas y culturales de una manera más real y más humana.



Hizkuntza Politikarako Sailburuordetza  
Viceconsejería de Política Lingüística



Immigrazio Zuzendaritza  
Dirección de inmigración

